

श्री साईबाबा संस्थान विश्वस्तव्यवस्था, शिर्डी

रजि. नं. : ई-६९, अहमदनगर

वार्षिक अहवाल २०१२-१३

श्री साईबाबा संस्थान विश्वस्तव्यवस्था, शिर्डी

पोष्ट : शिर्डी - ४२३ १०९, ता. : राहाता, जि. : अहमदनगर

प्रशासकीय अहवाल

सन २०१२-१३

दिनांक १ एप्रिल, २०१२ ते

दिनांक ३१ मार्च, २०१३

अनुक्रमणिका

अ.नं.	तपशील	पान क्रमांक
०१	प्रास्ताविक	०१
०२	श्री क्षेत्र शिर्डी चे महत्व व धार्मिक रुढी परंपरा	०३
०३	संस्थानमार्फत साजरे केले जाणारे उत्सव	०७
०४	व्यवस्थापन समिती	०८
०५	छाननी समिती, सल्लागार परिषद व इतर उपसमित्या	०९
०६	विश्वस्तव्यवस्थेची कर्तव्ये व अधिकार	१०
०७	प्रशासकीय कामकाज	११
०८	प्रशासनाची रचना	१२
०९	भक्तमंडळ	१६
१०	विश्वस्तव्यवस्थेमार्फत देणेत येणाऱ्या सेवा-सुविधा	१७
११	अहवाल सालातील ठळक बाबी	२९
१२	इतर उपक्रम - रुग्णालये	३१
१३	इतर उपक्रम - शैक्षणिक संकुल	३८
१४	इतर उपक्रम - श्री साईलीला (व्दैमासिक)	४२
१५	सन २०१२-१३ मधील ठळक आर्थिक बाबी	४३
१६	विकासात्मक कामे - पूर्ण करणेत आलेले प्रकल्प	४५
१७	विकासात्मक कामे - प्रगतीपथावर असलेले प्रकल्प	४८
१८	विकासात्मक कामे - संस्थानमार्फत अर्थ सहाय्य केलेले सार्वजनिक विकास प्रकल्प	४९
१९	विश्वस्तव्यवस्थेचे नियोजित विकास प्रकल्प	५०
२०	अपारंपारिक ऊर्जा स्रोत प्रकल्प	५४
२१	आर्थिक निधी उपलब्धतेबाबत	५५
२२	श्री साईचे समाधी मंदिरातील दैनंदिन कार्यक्रम सूची	८५

श्री साईबाबा संस्थान विश्वस्तव्यवस्था, शिर्डी.

प्रशासकीय अहवाल - सन २०१२-१३

(दिनांक ०१ एप्रिल २०१२ ते दिनांक ३१ मार्च २०१३)

प्रास्ताविक

श्री साईबाबांचे सन १८५८ च्या सुमारास शिरडी येथे आगमन झाले. त्यांचा धर्म, जात, पंथ, मूळगांव, नांव या बद्दल आजही गूढच आहे. त्याबद्दल कुठलीही खात्रीलायक माहिती मिळत नाही. त्यांना 'साईबाबा' हे नांव शिर्डी येथे आल्यावरच मिळाले. श्री बाबांनी भाविकांमध्ये माणूसकीचा प्रेमभाव जागृत केला. साईबाबा गरीब दीनदुबळ्यांवर व प्राणीमात्रांवर प्रेम करत. त्यांच्या अडचणी व संकटकाळात त्यांना मदत करीत असत. शिर्डी येथील आपल्या प्रदीर्घ वास्तव्यात त्यांनी अनेक भक्तांचे आजार स्वतः शुश्रूषा करून बरे केले. बाबांनी स्वःहस्ताने प्रज्वलीत केलेल्या व आजमितीस ही अखंडपणे प्रज्वलीत असलेल्या धुनीतील उदीच्या सहाय्याने अनेक भक्तांचे असाध्य रोग बरे झालेले आहेत, होत आहेत. अशा या महान अवतारी पुरुषाची ख्याती लवकरच सर्वदूर जगभर पसरली आणि सर्वधर्मिय भक्तलोक त्यांच्याकडे आकर्षित झाले. भक्तलोक बाबांचे शुभाशिर्वाद घेण्यासाठी येत व त्यांच्या चरणी दक्षिणा किंवा एखादी वस्तु अर्पण करीत. आजही संपूर्ण जगातून सर्वधर्माचे लोक साईसमाधीच्या दर्शनास येत आहेत. म्हणून या श्रद्धास्थानांस, बाबांच्या समाधी मंदिरास आज विश्वमंदिराचे स्वरूप प्राप्त झाले आहे.

असे थोर संत श्री साईबाबा हे शिर्डी येथे मंगळवार, दि.१५ ऑक्टोबर, १९१८ रोजी पंचत्वात विलीन झाले. तदनंतर साईभक्तांनी बाबांच्या समाधीचे दर्शन घेण्यास आरंभ केला. दि.२७ ऑक्टोबर १९१८ पासून साईभक्तांनी एकत्र येऊन "समर्थ साईनाथ कोठी" या नावाने निधी उभारून मंदिरात पूजेची व्यवस्था केली. मंदिरामध्ये बाबांनी हाताळलेल्या वस्तुही ठेवण्यात आल्या. बाबांची बसण्याची, भक्तांना भेटण्याची जागा व इतर ठिकाणांची निगा राखण्याची व्यवस्था करण्यात आली.

दिवाणी दावा नं.१३५/१९२१, जिल्हा न्यायालय, अहमदनगर मधील कलम नं.९२ नुसार सदर निधीच्या व्यवस्थापनासाठी योजना (Scheme) तयार केली गेली. सदर योजनेत वेळोवेळी सुधारणाही करण्यात आल्या. पुढे या सर्वांचे रुपांतर विश्वस्तसंस्थेत होऊन, मुंबई सार्वजनिक विश्वस्तव्यवस्था अधिनियम, १९५० नुसार, या विश्वस्त संस्थेची नोंदणी सन १९५२ मध्ये अनुक्रमांक 'ई ६९ (अहमदनगर)' अन्वये करण्यात आली.

कायद्याप्रमाणे सादर केलेल्या पहिल्या ताळेबंदामध्ये जंगम मालमता रु.६,४७,३९५/- व वार्षिक उत्पन्न रुपये २,१४,०००/- असे नमूद करण्यात आले. काही वर्षातच संस्थानच्या उत्पन्नात भरघोस वाढ होऊन सन १९७३ च्या अखेरीस जंगम मालमत्ता रुपये ९० लाखांपर्यंत तर वार्षिक उत्पन्न रुपये १८ लाखांपर्यंत

पोहोचले. ट्रस्टच्या एकुण उत्पन्नात होत असलेली लक्षणीय वाढ तसेच भक्तांची दिवसेंदिवस वाढत असलेली संख्या व त्यांना पुरविण्यात येणाऱ्या सुविधा आणि देशाच्या रचनेतील महत्वाचे बदल, समाजाच्या धार्मिक तसेच धर्मादाय संस्थांविषयीच्या संकल्पना यांचा विचार करून जमा झालेला निधी गोर-गरीब, दीन-दुबळ्या व गरजू जनतेच्या कल्याणासाठी उपलब्ध करण्याचे ठरविण्यात आले. तसेच उत्तम प्रशासन व नियंत्रणासाठी मा. दिवाणी न्यायालय, मुंबई यांचे दिनांक १९ ऑक्टोबर १९८२ (दावा नं.३४५७/६०) चे आदेशानुसार योजना तयार करण्यात आली.

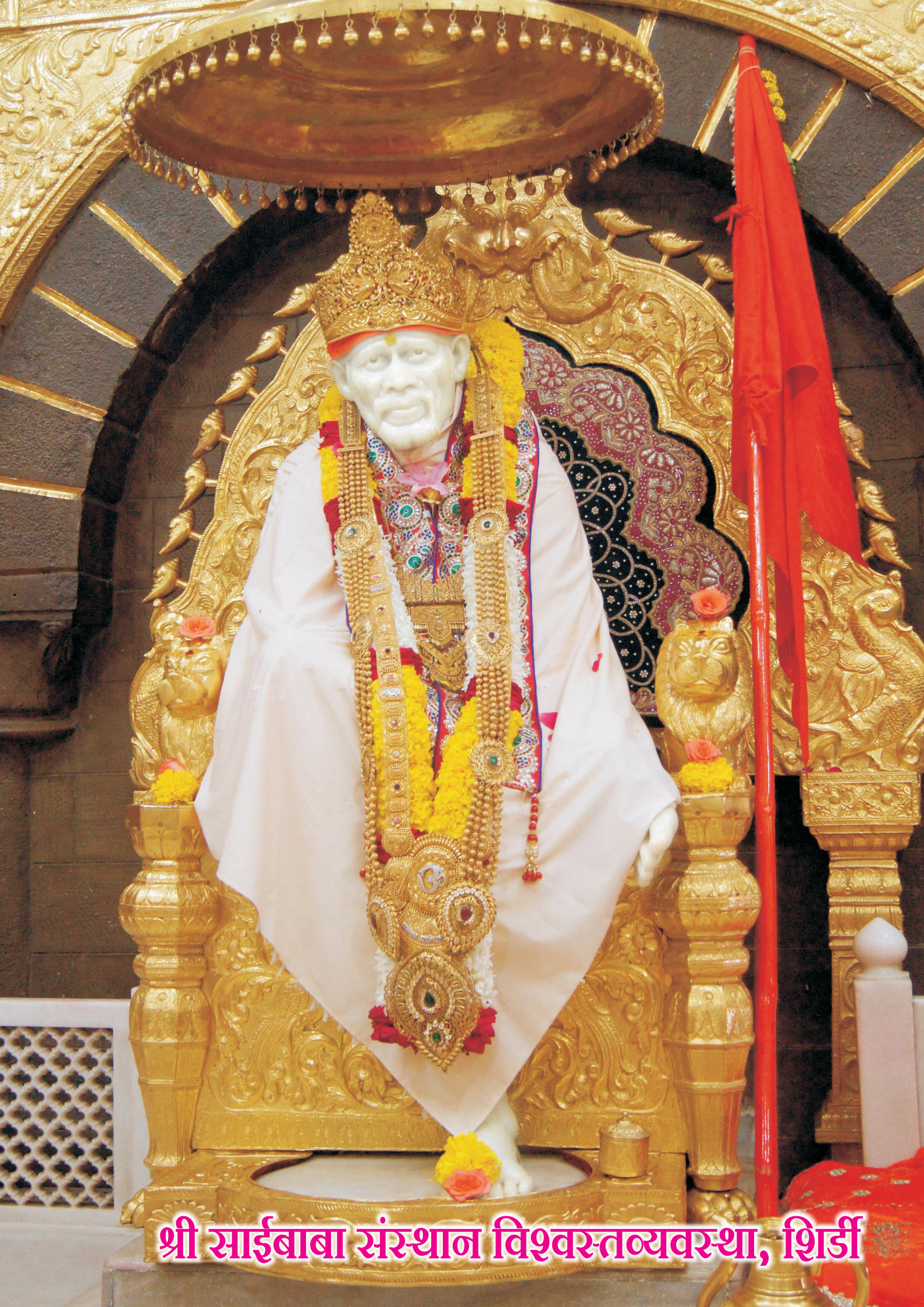
मा. दिवाणी न्यायालय, मुंबई ने तयार केलेल्या योजनेनुसार संस्थान व्यवस्थापनाचा कारभार मा.धर्मादाय आयुक्त, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई यांच्या नियंत्रणाखाली व त्यांनी नियुक्त केलेल्या विश्वस्त मंडळामार्फत सन १९८४ ते माहे ऑगष्ट, २००४ अखेर सुरु होता.

त्यानंतर, महाराष्ट्र शासनाने, मुंबई सार्वजनिक विश्वस्तव्यवस्था अधिनियम, १९५० अन्वये, श्री साईबाबा संस्थान, शिर्डी या नांवाने नोंदणी झालेली श्री साईबाबा संस्थानची सार्वजनिक विश्वस्तव्यवस्था पुनर्घटित करण्याकरीता, आणि विश्वस्तव्यवस्थेला जनतेसाठी अधिक व्यापक कल्याणकारी योजना हाती घेणे शक्य व्हावे म्हणून, तिचे अधिक चांगल्या प्रकारे व्यवस्थापन, प्रशासन व नियंत्रण करण्यासाठी **श्री साईबाबा संस्थान विश्वस्तव्यवस्था, शिर्डी अधिनियम, २००४** चा कायदा संमत केला.

उपरोक्त अधिनियम २००४ नुसार दिनांक २३ ऑगष्ट, २००४ रोजी अस्तित्वात आलेल्या **पहिल्या व्यवस्थापन समितीव्दारे** संस्थानचे व्यवस्थापन व कामकाज **दिनांक २६ मार्च, २०१२ अखेर** करणेत आले.

मा. विधी व न्याय विभाग, महाराष्ट्र शासन यांचेकडील अधिसूचना क्रमांक सासंवि-२०११ / १७५ / २२ / का. सोळा, दिनांक २७ मार्च, २०१२ अन्वये नवीन व्यवस्थापन समिती गठीत करणेत आली. तथापि, मा. उच्च न्यायालय, मुंबई खंडपीठ औरंगाबाद यांनी दिनांक ३० मार्च, २०१२ रोजी जनहित याचिका क्रमांक २७ / २०१२ सह दिवाणी अर्ज क्रमांक ३५४६ / २०१२ या न्यायालयीन दाव्यामध्ये शासनाने दिनांक २७ मार्च, २०१२ रोजी नियुक्ती केलेल्या व्यवस्थापन समितीस **अंतरीम स्थगिती** दिली व संस्थानचे व्यवस्थापन व कामकाज पाहणेसाठी त्रिसदस्यीय समितीची नियुक्ती केली. मा. उच्च न्यायालयाने नियुक्त केलेली त्रिसदस्यीय समिती **दिनांक ३० मार्च, २०१२** पासून संस्थानचे दैनंदिन व्यवस्थापन व दैनंदिन कामकाज पहात आहे.

श्री साईबाबा संस्थान विश्वस्तव्यवस्था, शिर्डी

● श्री क्षेत्र शिर्डी चे महत्व व धार्मिक रुढी परंपरा ●

प्रतिदिनी सुमारे ५० हजार भक्त श्री क्षेत्र शिर्डी येथे भेट देऊन, श्री साईबाबांच्या समाधीचे दर्शन घेतात. उत्सवकाळात तसेच उन्हाळी सुट्ट्या, दीपावली व नाताळच्या सुट्ट्या, गुरुवार व रविवार तसेच या दिवसांना जोडून येणाऱ्या सरकारी सुट्ट्या इत्यादी काळात श्री क्षेत्र शिर्डीस भेट देणाऱ्या साईभक्तांची संख्या सुमारे ३ ते ५ लाखांपर्यन्त जाते. श्री क्षेत्र शिर्डी येथे विविध पवित्र स्थाने असून, साईभक्त याठिकाणी आवर्जून भेट देऊन, आपली मनोकामना पूर्ण व्हावी म्हणून श्री साईबाबांना साकडे घालतात.

श्री क्षेत्र शिर्डी येथील दर्शनाची पवित्र स्थाने :-

०१) समाधी मंदिर

हे मुख्य मंदिर आहे. मंदिराची ही इमारत नागपूरचे निस्सीम साईभक्त श्री.गोपाळराव तथा बापूसाहेब बुट्टी यांनी बाबांच्या आशीर्वादाने बांधलेली आहे. 'बुट्टीवाडा' या नावानेही ही वास्तू ओळखली जाते. या ठिकाणी **श्री साईबाबांची पवित्र समाधी व मूर्ती** आहे. श्री साईच्या महासमाधीनंतर सुरु असणारे नित्यक्रम पूजा-अर्चा, आरत्या, धार्मिक उत्सव आदि या ठिकाणी नित्यनियमाने सुरु आहेत. समाधी मंदिरातील दैनंदिन कार्यक्रम पहाटे ०४.३० ते रात्री १०.३० वाजेपर्यन्त सलग सुरु असतात. यामध्ये श्रींची पहाटे ४.३० वा. काकड आरती, मंगलस्नान, दुपारी १२.०० वा. मध्यान्ह आरती, सूर्यास्ताचे वेळी धूपारती व रात्री १०.३० वाजता शेजारती आदि नित्यक्रमांचा समावेश आहे. तसेच, प्रत्येक गुरुवारी रात्री ९.१५ वाजता समाधी मंदिरातून श्री बाबांच्या पवित्र पादुका, सटका व फोटोची मिरवणूक निघून व्दारकामाई मंदिरात जाते व तेथून पालखीने चावडी मंदिरापर्यन्त जाऊन पुन्हा समाधी मंदिरात येते.

०२) गुरुस्थान मंदिर

बाबा सोळा वर्षांचे असताना ज्या ठिकाणी प्रथम दृष्टीस पडले ते हे समाधी मंदिर परिसरातील ठिकाण. श्रीसाईबाबा हे ठिकाण त्यांच्या गुरुचे आहे, असे सांगत असत. श्री साईसच्चरित्रात उल्लेख असलेला **प्रसिध्द निंबवृक्ष (लिंब)** येथे आहे. या ठिकाणी गुरुवारी व शुक्रवारी उद (लोबान, धूप) जाळल्यास भाविकांचे दुःखपरिहार होते, असा श्री साईसच्चरित्राचा दाखला आहे. श्री गुरुस्थान मंदिरात दैनंदिन पूजाअर्चेबरोबरच सकाळी ११.३० वाजता व सायंकाळी धूपारतीनंतर नैवेद्य दाखविला जातो. गुरुस्थान मंदिरासमोर असलेली धुनी दर गुरुवारी व शुक्रवारी पेटविली जाते. गुरुपौर्णिमा उत्सवात गुरुस्थान मंदिरात रुद्राभिषेकाची महापूजा करण्यात येते.

०३) व्दारकामाई (मशिद)

बाबा शिर्डीस आल्यापासून समाधिस्त होईपर्यंत दिर्घकाळ त्यांचे वास्तव्य सलग ६० वर्षे समाधी मंदिर परिसरात असलेल्या या **व्दारकामाई (मशिद)** होते. असंख्य भक्तांना या ठिकाणी बाबांनी

कृपाप्रसाद दिला. बाबा ज्या **शिळेवर** बसत असत ती येथेच आहे. शिवाय बाबांनी प्रज्वलित केलेली पवित्र धुनी याच ठिकाणी आजही प्रज्वलीत आहे. भक्तांच्या मनोकामना पूर्ण करण्यासाठी तसेच विविध आजार बरे करण्यासाठी बाबा याच धुनीतून उदी देत असत. आजही भक्तांना दिली जाणारी **पवित्र उदी** याच धुनीतून प्राप्त होते. बाबा येथेच स्वतः अन्न शिजवून भक्तांना वाढीत असत. व्दारकामाई मशिद पहाटे ०३.४५ वाजेपासून रात्रौ ९.३० वाजेपर्यन्त उघडे असते. व्दारकामाई मशिद दररोज सकाळी ८ वा. नैवेद्य दाखविणेत येतो. त्यानंतर सकाळी ११.३० वाजता अखंड प्रज्वलीत धुनीपुढे वैश्वदेवपूजा व श्रींचे तसबिरीची पूजा करणेत येते. तसेच सायंकाळी धूपारतीनंतर नैवेद्य दाखविला जातो. **दर गुरुवारी** रात्री निघणाऱ्या "श्रीं" चे पालखीचे आगमन श्री व्दारकामाईत झालेनंतर रात्रौ ०९.१५ ते रात्रौ ०९.३० वाजेपर्यन्त भजन केले जाते.

०४) चावडी

हे ठिकाण समाधी मंदिराच्या पूर्वेला असून व्दारकामाईपासून अगदी जवळच आहे. बाबा व्दारकामाईत दिवसाआड **मुक्काम करीत असत**. तसेच प्रत्येक गुरुवारी मिरवणुकीने व्दारकामाईतून चावडीत येऊन मुक्काम करीत असत. आताही प्रत्येक गुरुवारी रात्रौ ९.१५ ते १०.०० या वेळेत समाधी मंदिरातून व्दारकामाईमार्गे चावडीकडे पालखी मिरवणूक निघत असते. या पालखीत बाबांची तसबीर, सटका व पादुका ठेवलेल्या असतात.

चावडी मंदिर पहाटे ०३.४५ वाजेपासून रात्रौ ९ वाजेपर्यन्त उघडे असते. या वेळेमध्ये दैनंदिन पूजाअर्चा केली जाते.

०५) लेंडीबाग (प्रधान बाग)

मंदिर परिसरातच असलेल्या या ठिकाणी बाबा फेरफटका मारावयास जात असत. बाबांनी स्वतः या ठिकाणी लावलेल्या पिंपळ वृक्षाशेजारी **नंदादीप** अखंडपणे तेवत ठेवलेला आहे. शिवाय येथे श्री दत्त मंदिर असून बाबांचा आवडता घोडा **श्यामकर्ण (श्यामसुंदर)** जवळच चिरनिद्रा घेत आहे. तसेच जवळच बाबांची शिवडी (विहीर) आहे. बाबांच्या वेळचे मुंबई येथील एक भक्त रावबहादूर श्री. मोरेश्वर विश्वनाथ प्रधान, यांनी लेंडीबाग खरेदी करून साईचरणी अर्पण केली म्हणून या बागेला '**प्रधान लेंडीबाग**' असेही म्हणतात. तसेच याच परिसरात भक्तांना श्री साईसच्चरित्राचे वाचनासाठी **पारायण कक्ष** उघडणेत आलेला आहे. या पारायण कक्षात एकाच वेळेस सुमारे ५० भक्त सेवाभावाने पारायण करू शकतात, संस्थानमार्फत या भक्तांना पारायणासाठी संस्थान प्रकाशित सर्व भाषांमधील साईचरित्र ग्रंथ उपलब्ध करून दिले जातात. तसेच वयोवृद्ध भक्तांसाठी चष्मेही उपलब्ध करून देणेत आलेले आहेत.

०६) वस्तू संग्रहालय (म्युझियम)

सन २००३ मध्ये मंदिर परिसरातील दिक्षीतवाड्यात व त्या शेजारील नव्या इमारतीत वातानुकुलीत **वस्तूसंग्रहालय (म्युझियम)** तयार करणेत आलेले आहे. येथे "श्रीं" नी वापरलेला अंगरखा, जोडे, चिलिमा, श्रींचे महानिर्वाणानंतर त्यांना ज्या लाकडी पलंगावर स्नान घालणेत आले तो

पलंग तसेच श्री साईबाबांनी हाताळलेल्या विविध वस्तु, साहित्य एकत्र करुन, माहितीसह सुसूत्र पध्दतीने ठेवण्यात आलेले आहे. वस्तू संग्रहालय सर्व भक्तांसाठी सकाळी ०६ ते रात्री ०९ वाजेपर्यन्त विनामुल्य खुले असते.

०७) इतर स्थाने

श्री साईबाबांच्या सानिध्यात राहिलेले त्यांचे परमभक्त कै.श्री. तात्या पाटील कोते, कै.श्री. भाऊ महाराज कुंभार, कै.श्री. व्ही. पद्मनाभ अय्यर, कै.श्री. नानावली, कै.श्री. अब्दुलबाबा यांच्या समाध्या मंदिर परिसरातच लॅंडीबागेजवळ आहेत.

०८) इतर ग्रामदेवतांची मंदिरे

संस्थान मंदिर परिसरातच "श्री गणेश", "श्री शनी" व "श्री महादेव" या ग्रामदेवतांची मंदिरे असून संस्थान मार्फत त्यांचे नुतनीकरण करण्यात आलेले आहे. मंदिर परिसरानजीकच दक्षिणमुखी श्री हनुमान मंदिर असून या मंदिरातील दैनंदिन धार्मिक विधी, पूजाअर्चा स्थानिक नगरपंचायत व ग्रामस्थांच्या विनंतीनुसार संस्थानमार्फत करणेत येत आहे. श्री हनुमान मंदिराचा संस्थानमार्फत जीर्णोद्धार करणेत आलेला असून तेथे प्रशस्त अशा नवीन मंदिराची रचना करण्यात आलेली आहे. या जीर्णोद्धार करण्यात आलेल्या मंदिरात श्री हनुमानाची ०५ फुट उंचीची सुंदर मुर्ती बसविणेत आलेली आहे.

०९) श्री खंडोबा मंदिर

हे मंदिर शिर्डी बसस्थानकाजवळ, श्री साईबाबा रुग्णालयाशेजारी आहे. औरंगाबाद जिल्ह्यातील धूपखेडा येथील चाँद पाटलाचे पत्नीच्या भाच्याचे लग्नाचे वऱ्हाड जेव्हां शिर्डीत आले तेव्हा या मंदिराजवळील वटवृक्षातळी ते उतरले होते. या वऱ्हाडासोबत आलेले बाल फकीर जेव्हा मंदिराच्या पटांगणात सर्वासमवेत उतरले, तेव्हा मंदिराचे पुजारी म्हाळसापती यांनी या बाल फकिराचे 'आओ साई' म्हणुन स्वागत केले. तेव्हापासून त्यांचे 'साई' हे नांव प्रचलित झाले. याशिवाय शिर्डीपासून पुर्वेस ३ किलोमीटर अंतरावर बिरेगांव बनामध्ये श्री विरभद्र या ग्रामदेवतेचे मंदिर आहे.

संस्थान मार्फत साजरे केले जाणारे उत्सव

१ श्री रामनवमी उत्सव :-

श्री रामनवमी उत्सव श्री क्षेत्र शिर्डी येथे अत्यंत भव्य प्रमाणावर व उत्साहाने साजरा केला जातो. श्री बाबांचे हयातीपासून शिर्डी **गांवाची यात्रा** म्हणून श्री रामनवमी उत्सव साजरा केला जातो. या उत्सवास देशभरातून विशेषतः मुंबई येथून हजारोंच्या संख्येने साईभक्त पदयात्रेने बाबांची पालखी घेऊन शिर्डीस येतात. अहवाल सालात श्री रामनवमी उत्सव पंचांग व तिथीप्रमाणे **दिनांक ३१ मार्च, २०१२ ते दिनांक ०२ एप्रिल, २०१२** अखेर साजरा करणेत आला.

२ श्री गुरुपौर्णिमा उत्सव :-

श्री गुरुपौर्णिमा उत्सवही श्री क्षेत्र शिर्डी येथे उत्साहाने साजरा केला जातो. श्री साईबाबांनी आपल्या हयातीपासून **गुरुविषयी कृतज्ञता** व्यक्त करण्याच्या भावनेने श्री गुरुपौर्णिमा उत्सव साजरा करणेस सुरुवात केली. या उत्सवास विशेषतः मुंबई व कोकणातील कोळी समाज व तसेच पुणे, औरंगाबाद इत्यादी ठिकाणाहून हजारो साईभक्त पदयात्रेद्वारे बाबांची पालखी घेऊन शिर्डीस येतात. अहवाल सालात, **श्री गुरुपौर्णिमा उत्सव** पंचांग व तिथीप्रमाणे **दिनांक ०२ जुलै, २०१२ ते दिनांक ०४ जुलै, २०१२** अखेर साजरा करणेत आला.

३ श्री पुण्यतिथी (विजयादशमी / दसरा) उत्सव :-

श्री साईबाबांचे महानिर्वाण दिनांक १५ ऑक्टोबर, १९१८ साली विजयादशमीस झाले. तेव्हापासून त्यांचा श्री पुण्यतिथी उत्सव दरवर्षी विजयादशमीस उत्साहाने साजरा केला जातो. या पुण्यतिथी उत्सवास लाखो साईभक्त हजेरी लावतात. बाबा त्यांचे हयातीत दररोज भिक्षा मागून आणीत. त्याचे प्रतीक म्हणून या उत्सवात, मुख्य दिवशी म्हणजे विजयादशमीचे दिवशी सकाळी गांवातून **भिक्षा झोळी** कार्यक्रम आयोजित केला जातो. या कार्यक्रमात मा.व्यवस्थापन समितीच्या सदस्यांसह, ग्रामस्थ व साईभक्तही सहभागी होतात. याचदिवशी समाधी मंदिरात **आराधना विधी (श्राध्दविधी)** केला जातो. अहवाल सालात, श्री पुण्यतिथी (विजयादशमी) उत्सव पंचांग व तिथीप्रमाणे **दिनांक २३ ऑक्टोबर, २०१२ ते दिनांक २६ ऑक्टोबर, २०१२** अखेर साजरा करणेत आला.

श्री साईबाबांचे हयातीपासून व त्यानंतर आजतागायत वरील तीन उत्सव मोठ्या उत्साहात साजरे केले जातात. या तीनही उत्सवांच्या निमंत्रण-कार्यक्रम पत्रिका व उदीप्रसाद भक्तमंडळाच्या सभासदांना पाठविणेत येतो.

मा. व्यवस्थापन समितीचे मार्गदर्शन व नियंत्रणाखाली, उपरोक्त उत्सवांसह अहवाल सालात,

गुढीपाडवा, रंगपंचमी, गोकुळअष्टमी, महाशिवरात्र, श्री दत्त जयंती, कोजागिरी पौर्णिमा, आषाढी / कार्तिकी एकादशी इत्यादी सण-उत्सव रुढी परंपरेनुसार, धार्मिक रिती-रिवाजानुसार मोठया उत्साहात साजरे करण्यात आले.

याव्यतिरिक्त साईभक्तांसाठी देणगी मुल्य आकारून, स्वतंत्र कक्षामध्ये दररोज सकाळी श्री साईसत्यव्रत (सत्यनारायण) पुजा व अभिषेक पुजा पार पाडल्या जातात, या दैनंदिन उपक्रमात साईभक्त मोठया प्रमाणावर सहभागी होतात.

श्री साईबाबा संस्थान विश्वस्तव्यवस्थेच्या व्यवस्थापनाखाली असलेल्या सर्व मंदिरातील दैनंदिन कार्यक्रम, पूजा-अर्चा, आरत्या आदि बाबी मंदिर विभागामार्फत नित्यनियमाने, अखंडीतपणे पार पाडल्या जातात.

व्यवस्थापन समिती

प्रास्ताविकात नमूद केलेप्रमाणे, महाराष्ट्र शासनाने श्री साईबाबा संस्थान विश्वस्तव्यवस्था, शिर्डी अधिनियम, २००४ मधील कलम ५(२) मधील तरतुदीनुसार दिनांक २३ ऑगस्ट, २००४ रोजी नियुक्त केलेल्या पहिल्या मा. व्यवस्थापन समितीद्वारे दिनांक २६ मार्च, २०१२ अखेरपर्यन्त वेळोवेळी घेतलेले निर्णय तसेच मार्गदर्शनानुसार संस्थानच्या कामकाजाचे व्यवस्थापन पार पाडणेत आले.

तदनंतर, महाराष्ट्र शासनाने श्री साईबाबा संस्थान विश्वस्तव्यवस्था, शिर्डी अधिनियम, २००४ मधील कलम ५ (२) मधील तरतुदीनुसार, विधी व न्याय विभाग, महाराष्ट्र शासन, मुंबई यांचे क्रमांक सासंवि - २०११ / १७५ (२२) / का. १६, दिनांक २७ मार्च, २०१२ अन्वये संस्थानचे व्यवस्थापन व कामकाज पाहणेसाठी दुसरी मा. व्यवस्थापन समिती नियुक्त केली होती. तथापि, मा. उच्च न्यायालय, मुंबई खंडपीठ औरंगाबाद यांनी दिनांक ३० मार्च, २०१२ रोजी जनहित याचिका क्रमांक २७ / २०१२ सह दिवाणी अर्ज क्रमांक ३५४६ / २०१२ मध्ये दिनांक २७ मार्च, २०१२ रोजी मा. शासन नियुक्त दुसऱ्या व्यवस्थापन समितीस अंतरिम स्थगिती देऊन, संस्थानचे व्यवस्थापन व कामकाज पाहणेसाठी खालीलप्रमाणे मा. त्रिसदस्यीय समितीची नियुक्ती केली आहे.

मा. व्यवस्थापन समिती (पहिली) (दिनांक ३० मार्च, २०१२ पासून)

१	मा. मुख्य जिल्हा न्यायाधीश, अहमदनगर
(श्री. जयंत दत्तात्रय कुलकर्णी)	अध्यक्ष
२	मा. जिल्हाधिकारी, अहमदनगर
(डॉ. संजीवकुमार, भा.प्र.से.)	सदस्य
३	मा. कार्यकारी अधिकारी
श्री साईबाबा संस्थान विश्वस्तव्यवस्था, शिर्डी.
(श्री. किशोर रामराव मोरे)	सदस्य

मा. उच्च न्यायालयाने नियुक्त केलेली उपरोक्त मा. त्रिसदस्यीय व्यवस्थापन समिती दिनांक ३० मार्च, २०१२ पासून संस्थानचे दैनंदिन व्यवस्थापन व कामकाज पहात आहे. सन २०१२ - २०१३ या अहवाल सालात, उपरोक्त मा. त्रिसदस्यीय समितीने वेळोवेळी घेतलेले निर्णय व तसेच मार्गदर्शनानुसार संस्थानच्या दैनंदिन कामकाजाचे व्यवस्थापन करणेत येत आहे.

छाननी समिती

श्री साईबाबा संस्थान विश्वस्तव्यवस्था, शिर्डी अधिनियम २००४ मधील कलम २१ (२) च्या परंतुकानुसार पहिल्या मा.व्यवस्थापन समितीस सहाय्य करणेसाठी मा. छाननी समितीचे गठन करणेत आलेले होते. तथापि, आता मा. उच्च न्यायालय, मुंबई खंडपीठ औरंगाबाद यांचेकडील दिनांक ३० मार्च, २०१२ रोजीचे आदेशानुसार संस्थानचे दैनंदिन व्यवस्थापन मा. त्रिसदस्यीय समितीच्या नियंत्रणाखाली पार पाडणेत येत असल्याने सन २०१२-१३ या अहवाल सालात छाननी समितीचे गठन करणेत आलेले नाही.

सल्लागार परिषद

श्री साईबाबा संस्थान विश्वस्तव्यवस्था, शिर्डी अधिनियम २००४ मधील कलम १८ नुसार मा. व्यवस्थापन समितीस सहाय्य करणेसाठी मा. सल्लागार परिषदेचे गठन करणेत आलेले होते. तथापि, आता मा. उच्च न्यायालय, मुंबई खंडपीठ औरंगाबाद यांचेकडील दिनांक ३० मार्च, २०१२ रोजीचे आदेशानुसार संस्थानचे दैनंदिन व्यवस्थापन मा. त्रिसदस्यीय समितीच्या नियंत्रणाखाली पार पाडणेत येत असल्याने सन २०१२-१३ या अहवाल सालात मा. सल्लागार परिषदेचे गठन करणेत आलेले नाही.

इतर उपसमित्या

मा. व्यवस्थापन समितीने अधिनियमातील तरतुदीनुसार कामकाजाच्या सोयीच्या दृष्टीने व विविध विभागांच्या सेवेशी निगडीत असलेल्या प्रस्तावांवर जलद व त्वरीत निर्णय घेणेकामी पहिल्या व्यवस्थापन समिती सदस्यांच्या अंतर्गत उपसमित्या गठीत केलेल्या होत्या. तथापि, आता मा. उच्च न्यायालय, मुंबई खंडपीठ औरंगाबाद यांचेकडील दिनांक ३० मार्च, २०१२ रोजीचे आदेशानुसार संस्थानचे दैनंदिन व्यवस्थापन मा. त्रिसदस्यीय समितीच्या नियंत्रणाखाली पार पाडणेत येत असल्याने सन २०१२-१३ या अहवाल सालात उपसमित्यांचे गठन करणेत आलेले नाही. अहवाल सालात, संस्थानचे दैनंदिन व्यवस्थापन पाहणेसाठी मा. त्रिसदस्यीय समितीच्या एकुण २५ सभा झाल्या आहेत.

विश्वस्तव्यवस्थेची कर्तव्ये व अधिकार

श्री साईबाबा संस्थान विश्वस्तव्यवस्था शिर्डी अधिनियम, २००४ मधील कलम १७(२) तसेच (सुधारीत) कलम २१ (१) व (२) अन्वये विश्वस्तनिधीच्या विनियोगासाठी विश्वस्तव्यवस्थेचे ध्येय, उद्देश व कार्याविषयी सविस्तरपणे विवेचन करण्यात आलेले आहे. या प्रमुख कर्तव्ये व अधिकाराबाबत थोडक्यात गोषवारा पुढील प्रमाणे :-

- (१) विश्वस्तव्यवस्थेच्या मालमत्तेची देखभाल, व्यवस्थापन व प्रशासन पाहणे. मंदिरामध्ये रुढी व प्रथेनुसार धार्मिक विधी, पूजा-अर्चा, समारंभ व उत्सव आयोजित करण्यासाठी आणि पार पाडण्यासाठी योग्य ती व्यवस्था करणे. भक्तगणांना आवश्यक त्या सोयी व सुविधा उपलब्ध करून देणे. श्री साईबाबांचे शिकवणुकीचा प्रचार करणे, अन्नछत्र चालविणे, भक्तांचे निवासासाठी व उपयोगासाठी विश्रामगृहे बांधणे व त्याची देखभाल करणे. या अधिनियमान्वये विश्वस्तव्यवस्थेचा कारभार ज्या प्रयोजनार्थ चालवावयाचा आहे, ती उद्दिष्टे साध्य करण्यासाठी विश्वस्तव्यवस्थेचे उत्पन्न कामी लावणे, ही समितीची कर्तव्ये असतील.
- (२) विश्वस्त व्यवस्थेच्या मालमत्तांचा विकास करण्याच्या व योजना राबविण्याच्या प्रयोजनासाठी, तसेच विश्वस्तव्यवस्थेची उद्दिष्टे व प्रयोजने पार पाडण्यासाठी आवश्यक त्या स्थावर किंवा जंगम मालमत्ता संपादित करील किंवा खरेदी करील.
- (३) श्री साईबाबांचे जीवन, त्यांचे कार्य, त्यांच्या लीला व त्यांची शिकवण या बाबतच्या उपयुक्त माहितीचा प्रचार व प्रसार करील आणि श्री साई साहित्य ग्रंथालय चालवील व त्याचा विस्तार करील.
- (४) श्री साईबाबांच्या भक्तांमध्ये बंधुभाव, एकता, श्रद्धा आणि समता या भावना वाढीस लावणारे उपक्रम अथवा कार्यक्रम आयोजित करील किंवा हाती घेईल.
- (५) सर्व प्रकारच्या धर्मनिरपेक्ष शिक्षणास चालना देईल किंवा तसे करण्यास सहाय्य करील. तसेच, शिर्डी येथे वा अन्य ठिकाणी, शैक्षणिक संस्था स्थापन करील.
- (६) मानव जातीचे कल्याण करणाऱ्या किंवा मानवाला आपत्तीमध्ये सहाय्य करणाऱ्या अन्य कोणत्याही उदात्त कार्यास चालना देईल.
- (७) या अधिनियमाच्या तरतुदींस अधीन राहून, समितीला अधिनियमाखालील आपली कर्तव्ये व कामे पार पाडण्यासाठी आवश्यक ते सर्व अधिकार असतील.

प्रशासकीय कामकाज

- **कार्यकारी अधिकारी**

श्री साईबाबा संस्थान विश्वस्तव्यवस्था शिर्डी, अधिनियम २००४ तील कलम १३ अन्वये, महाराष्ट्र शासनाकडून विश्वस्तव्यवस्थेचे दैनंदिन प्रशासनाचे कामकाज पाहणेसाठी कार्यकारी अधिकारी यांची नेमणूक करण्यात आलेली आहे. कार्यकारी अधिकारी हे राज्य सरकारच्या सेवेमधील उप-जिल्हाधिकाऱ्याच्या श्रेणीतील अथवा समकक्ष असतात.

महाराष्ट्र शासनाने **श्री. किशोर रामराव मोरे, उपजिल्हाधिकारी** यांची श्री साईबाबा संस्थान विश्वस्तव्यवस्थेचे **कार्यकारी अधिकारी** म्हणून नियुक्ती केलेली असून, त्यांनी अहवाल सालात दैनंदिन संस्थान व्यवस्थापनाचे कामकाज पाहिले आहे.

- **उपकार्यकारी अधिकारी**

संस्थानचे वाढते कामकाजाचे स्वरूप पहातां, कार्यकारी अधिकारी यांच्या मदतीसाठी व त्यांच्या अनुपस्थितीत कामकाज सांभाळणेसाठी महाराष्ट्र शासनाने दिनांक १८ मार्च, २००९ रोजीचे आदेशान्वये उपकार्यकारी अधिकारी हे तहसीलदार संवर्गातील पद निर्माण करून, या पदावर **श्री. डॉ. यशवंतराव वसंतराव माने** यांची श्री साईबाबा संस्थान विश्वस्तव्यवस्थेचे **उपकार्यकारी अधिकारी** म्हणून नियुक्ती केलेली असून, त्यांनी अहवाल सालात दैनंदिन संस्थान व्यवस्थापनाचे कामकाज पाहिले आहे.

● प्रशासनाची रचना

कार्यकारी अधिकारी यांच्या मार्गदर्शन-तथा-नियंत्रणाखाली उपकार्यकारी अधिकारी, प्रशासकीय अधिकारी, विभागप्रमुख व इतर कर्मचारी हे विश्वस्तव्यवस्थेचे दैनंदिन कार्यालयीन कामकाज सुरळीतरित्या पार पाडीत आहेत.

विश्वस्तव्यवस्थेचे दैनंदिन कामकाजाचे सुसुत्रीकरण व्हावे यासाठी कामाचे स्वरूपानुसार व कामकाजात सरळता, सुलभता यावी या दृष्टीने व भक्तांच्या सोयी-सुविधेशी निगडीत कामांच्या दृष्टीने विविध विभागांची रचना केलेली आहे. सध्या खालीलप्रमाणे विभाग कार्यरत असून त्यांचेमार्फत खाली नमूद केल्याप्रमाणे सेवा देणेत येत आहेत.

(अ) संस्थानचे दैनंदिन कामकाज पार पाडणेसाठी कार्यरत असणारे विभाग

अ.नं.	विभागाचे नांव	कार्य / सेवा तपशील
१	सामान्य प्रशासन शाखा	कार्यासन १ - आस्थापना - कर्मचारीविषयक सर्व प्रशासकीय कामे. कार्यासन ३ - आर्थिक अनुदान कार्यासन ५ - उत्सव व इतर सामाजिक, धार्मिक कार्यक्रम कामकाज कार्यासन ६ - कर्मचारी पाल्य शैक्षणिक शुल्क परतावा कार्यासन ८ - भक्तमंडळ सभासद विषयक कामकाज. कार्यासन ९ - आवक पत्रव्यवहाराविषयक कामकाज कार्यासन १० (अ/ब/क) - कर्मचारी पगारबिले व त्यासंबंधीत इतर अनुषंगिक कामकाज. कार्यासन ११ - जावक पत्रव्यवहाराविषयक कामकाज कार्यासन १२ - टंकलेखन / झेरॉक्स विभाग
२	विधी विभाग (कार्यासन २)	संस्थानसंबंधित सर्व प्रकारचे विधी विषयक काम पाहणे.
३	सभाकामकाज विभाग (कार्यासन ४)	मा. व्यवस्थापन समितीसह अधिनियमातील तरतुदीनुसार स्थापन करणेत आलेल्या विविध समित्या यांचे सभा कामकाज विषयक काम पाहणे.
४	कामगार विभाग (कार्यासन ७)	संस्थान आस्थापनेवर काम करणाऱ्या कर्मचारी रजा, सुट्ट्या, शिस्त, गैरवर्तन, दंड, खातेनिहाय चौकशी व न्यायालय विषयक काम पाहणे..
५	जनसंपर्क विभाग (कार्यासन १३)	साईभक्तांना श्रीं चे दर्शन विनासायास व सुलभ रितीने व्हावे म्हणून सोयी-सुविधा देणेकामी कामकाज, मान्यवरांच्या शिर्डी भेटीविषयक कामकाज, संस्थान विषयक माहिती व प्रसिध्दी विषयक काम पाहणे.
६	अ) लेखाशाखा	रोख, मनिऑर्डर, चेक/डी.डी. वस्तु रुपाने देणग्या स्विकारणे, दक्षिणापेट्या मोजणी, सोने, चांदी, कापड देणगी, पुरवठादारांची बिले आदा करणे, सर्व हिशोब ठेवणे, गुंतवणूक नियोजन करणे इ.
ब)	अंतर्गत लेखापरिक्षण कक्ष	संस्थान चल-अचल मालमत्तेची पडताळणी व जुळवणी विषयक कामे करणे, लेखापरिक्षणास सहाय्य करणे इ.

अ.नं.	विभागाचे नांव	कार्य / सेवा तपशील
७	मंदिर विभाग	श्रींची दैनंदिन पुजा अर्चा (अभिषेक पूजा, श्री साई सत्यव्रत पूजा), श्री साईच्या सर्व आरत्या, दर्शनास येणाऱ्या भक्तांना सुलभतेने दर्शन उपलब्ध होईल याची तजवीज करणे, श्रीचे रामनवमी, गुरुपौर्णिमा, पुण्यतिथी (दसरा) व इतर उत्सव साजरे करणे.
८	प्रकाशने विभाग	श्रीचे संस्थान प्रकाशित वेगवेगळे फोटो, त्यांचे वेगवेगळ्या भाषेतील चरित्र, पोथी, दैनंदिनी, दिनदर्शिका यांचे छापाईचे संबंधीत सर्व कामे पहाणे व भक्तांना विक्री करीता उपलब्ध करणे.
९	आरोग्य विभाग	मंदिर परिसर व निवासस्थाने इ. ठिकाणी स्वच्छता व इतर तद्अनुषंगिक कामे.
१०	संरक्षण विभाग	मंदिर परिसर, निवासस्थान, प्रसादालय व इतर ठिकाणी भक्तांचे व संस्थान मालमत्तेचे संरक्षण व्यवस्था व भक्तांची सुलभ दर्शन व्यवस्था.
११	बांधकाम विभाग (भूसंपादन कक्षासह)	मंदिर, दर्शनरांगा, निवासस्थाने, उपहारगृहे, प्रसादालय, रुग्णालये, शैक्षणिक संकुल इत्यादी संस्थान इमारती व मालमत्तेची निगा, दुरुस्ती देखभाल, आवश्यक ती नविन बांधकामे करणे, विविध विकास प्रकल्पांसाठी जमिनीची खरेदी / भूसंपादन करणे, जमिनीविषयक बाबी हाताळणे.
१२	पाणी पुरवठा विभाग	भक्त, रुग्णालय, निवासस्थान, प्रसादालय व संस्थान सर्व कार्यालये व इतर ठिकाणी स्वच्छ व निर्जंतुक पाण्याचा पुरवठा करणे.
१३	विद्युत विभाग	मंदिर परिसर, दर्शनरांगा, निवासस्थाने, प्रसादालय, रुग्णालये या सर्व ठिकाणी विद्युत पुरवठा सुरळीत चालू ठेवणे, उत्सव व इतर कार्यक्रम प्रसंगी विद्युत रोषणाई करणे.
१४	ध्वनीक्षेपण विभाग	मंदिरात होणाऱ्या दैनंदिन आरत्या, भजने व विविध कार्यक्रम यासाठी ध्वनीक्षेपण व्यवस्था, संस्थान आयोजित कार्यक्रमांचे छायाचित्रे काढणे, कार्यक्रमांचे रेकॉर्डिंग व प्रसारण करणे यासंबंधी कामे.
१५	साईबाबा भक्तनिवासस्थान विभाग	भक्तांना निवासव्यवस्था उपलब्ध व्हावी म्हणून सदरचे ०३ निवासस्थाने विभाग हे स्वतंत्ररित्या २४ तास कार्यरत आहेत.
१६	साईप्रसाद निवासस्थान विभाग	
१७	व्दारावती निवासस्थान विभाग	
१८	प्रसादालय विभाग	भक्तांना सकाळी १० ते रात्री १० पर्यंत प्रसाद भोजनाची व्यवस्था करणे.
१९	कॅन्टीन विभाग	भक्तांसाठी चहा, कॉफी, दुध, गावरान तुपाचे प्रसाद लाडु व नाष्टा पाकिटे उपलब्ध करून देणे. नाष्टा पाकिटे स.७ ते १० वाजेपर्यंत उपलब्ध करून दिली जातात.

अ.नं.	विभागाचे नांव	कार्य / सेवा तपशील
२०	खरेदी विभाग	प्रसादालयात प्रसादभोजन व कॅन्टीन विभाग या विभागासाठी आवश्यक असणाऱ्या मालांची खरेदी व तसेच संस्थानचे इतर कार्यालयास दुरुस्ती देखभालीसाठी लागणाऱ्या वस्तु व स्टेशनरी विषयक खरेदीचे कामे करणे.
२१	भांडार विभाग	विविध कार्यालयासाठी कामाच्या दृष्टिने खरेदी केलेल्या मालाची नोंद / साठा घेऊन मागणी पत्रकानुसार विविध विभागांना माल पुरविणे.
२२	वाहन विभाग	श्री साईबाबा भक्तनिवासस्थान विभाग या ठिकाणाहून दर्शनासाठी मंदिर परिसरापर्यन्त, प्रसाद भोजनासाठी श्री साईप्रसादालय विभागापर्यन्त भक्तांची मोफत ने-आण करणे नगरसूल व साईनगर शिर्डी रेल्वेस्टेशन येथून भक्तांची मोफत ने-आण करणे. रुग्णालयासाठी अॅम्बुलन्स, शैक्षणिक संकुलासाठी स्कुल बस व कार्यालयीन कामकाजासाठी वाहने पुरविणे, वाहनांची दुरुस्ती देखभाल करणे इत्यादी.
२३	बगीचा विभाग	मंदिर व परिसरात फुलझाडे, वृक्ष तसेच श्रींचेसाठी हार व त्यासाठी लागणारी फुले यांचे संगोपन करणे व बगीचा विषयक कामे करणे, विविध उत्सवात व कार्यक्रमप्रसंगी फुलांची सजावट करणे.
२४	अभिलेख कक्ष	संस्थानकडील जुन्या वस्तुंचा लिलाव करणे व संस्थानमधील अ,ब,क,ड प्रकारचे रेकॉर्ड ठेवणे व जतन करणे.
२५	माहिती तंत्रज्ञान विभाग	सॉफ्टवेअर, हार्डवेअर डेव्हलपमेंट, मॅन्टेनन्स व नेटवर्कींग, वेबसाईट डेव्हलपमेंट बाबतची सर्व कामे, संस्थानविषयक माहितीबरोबरच श्री साईचे जीवनावरील प्रकाशने वेबसाईटवर उपलब्ध करून देणे.
२६	मुंबई कार्यालय	दादर, मुंबई येथे विश्वस्तव्यवस्थेच्या स्वःमालकीचे 'साईनिकेतन' इमारतीत कार्यालय सुरु आहे. साईलिला मासिक छपाई व वितरण विषयक कामे, देणग्या स्विकारणे, मंत्रालयासंबंधातील कामे करणे आदि.

(ब) संस्थान संचलित इतर उपक्रमांतर्गत शैक्षणिक संकुल

अ.नं.	विभागाचे नांव	कार्य / सेवा तपशील
२७	श्री साईबाबा औद्योगिक प्रशिक्षण केंद्र, शिर्डी.	औद्योगिक प्रशिक्षण केंद्रामध्ये विद्यार्थी - विद्यार्थिनींना विविध प्रकारचे व्यवसाय आधारित १२ तांत्रिक अभ्यासक्रमांचे शिक्षण दिले जाते.
२८	श्री साईबाबा इंग्लिश मिडीअम स्कुल, शिर्डी.	इंग्लिश मिडीअम स्कुलमध्ये विद्यार्थी - विद्यार्थिनींना ज्युनिअर के.जी. ते इयत्ता १० वी पर्यंत इंग्रजी माध्यमातून शिक्षण दिले जाते.
२९	श्री साईबाबा कन्या विद्या मंदिर, शिर्डी	कन्या विद्या मंदिर मध्ये इयत्ता ५ वी ते इयत्ता १० वी पर्यंत विद्यार्थिनींना मोफत शिक्षण दिले जाते.
३०	श्री साईबाबा कनिष्ठ महाविद्यालय, शिर्डी.	कनिष्ठ महाविद्यालयामध्ये विद्यार्थी - विद्यार्थिनींना कला, वाणिज्य व विज्ञान शाखेचे शिक्षण दिले जाते.

(क) संस्थान संचलित इतर उपक्रमांतर्गत रुग्णालये

अ.नं.	विभागाचे नांव	कार्य / सेवा तपशील
३१	श्री साईनाथ रुग्णालय, शिर्डी (२०० खाटांचे)	आर्थिकदृष्ट्या दुर्बल रुग्णांबरोबरच उपचारांची गरज असलेल्या रुग्णांना विनामुल्य अथवा माफक व अल्पदरात वैद्यकीय सेवा देणे, विहीत नियमाप्रमाणे आर्थिक वैद्यकीय अनुदान देणे.
३२	श्री साईबाबा सुपर स्पेशालिटी हॉस्पिटल, शिर्डी. (२०० खाटांचे)	माफक दरात वैद्यकीय सेवा देणे, आर्थिकदृष्ट्या दुर्बल गरजू रुग्णांना विनामुल्य वैद्यकीय सेवा देणे, विहीत नियमानुसार जीवनदायी योजनेचा रुग्णांना लाभ देणे.

संस्थान कर्मचाऱ्यांचा विभागवार व वेतनश्रेणीनिहाय ४८२६ पदांचा सर्वसमावेशक आकृतीबंध मंजूर असून, या आकृतीबंधानुसार, संस्थानची पदनिहाय व वेतनश्रेणीनिहाय स्थायी कर्मचारी संख्या २९०८ व कंत्राटी कर्मचारी संख्या १९१८ मंजूर करण्यात आलेली आहे.

अहवाल सालात, विश्वस्तव्यवस्थेच्या आस्थापनेवर, दिनांक ३१ मार्च, २०१३ अखेर कार्यकारी अधिकारी, उपकार्यकारी अधिकारी, मुख्यलेखाधिकारी व संरक्षण अधिकारी या पदांवर शासनाकडून प्रतिनियुक्तीवर आलेल्या ०४ अधिकाऱ्यांसह, संस्थान सेवेतील प्रशासकीय अधिकारी, विभागप्रमुख यांचेसह विविध श्रेणीतील एकूण २२६८ स्थायी कर्मचारी सेवेत आहेत.

आस्थापनेवरील सर्व स्थायी कर्मचाऱ्यांना खालीलप्रमाणे वेतन व इतर सुविधा देणेत येतात :

- महाराष्ट्र शासनाने लागू केलेल्या सहाय्या वेतन आयोगाप्रमाणे वेतन व भत्ते.
- दिपावली सानुग्रह अनुदान.
- मोफत वैद्यकीय सेवा.
- गृहकर्जावरील व्याजावर ५० टक्के अनुदान.
- ग्रुप ग्रॅज्युइटी.
- कामगार नुकसान भरपाई कायद्यांतर्गत समूह विमा.
- पाल्यांचा शैक्षणिक शुल्क परतावा.
- अद्ययावत निवासस्थाने.

याशिवाय, श्री साईभक्तांच्या वाढत्या गर्दीमुळे त्यांना आवश्यक सोयी-सुविधा उपलब्ध करून देणेसाठी दररोज कुशल व अकुशल असे सुमारे ११७० कंत्राटी कर्मचारी व संरक्षण विभागासाठी सुमारे ६१४ कंत्राटी सुरक्षा रक्षक असे एकूण सुमारे १७८४ कंत्राटी कर्मचारी ठेकेदारामार्फत काम करीत आहेत. या कामगारांना किमान वेतन कायदानुसार वेतन दिले जात आहे.

कंत्राटी कर्मचाऱ्यांनाही त्यांचे सेवेच्या कालावधीनुसार मोफत वैद्यकीय सेवा देणेत येतात.

भक्तमंडळ

पूर्वी मा. दिवाणी न्यायालय, अहमदनगर यांनी श्री साईबाबा संस्थान, शिर्डीचे व्यवस्थापनासाठी तयार केलेल्या व मान्य केलेल्या योजनेनुसार व आताचे अधिनियमातील तरतुदीनुसार श्री साईभक्तांचे भक्त मंडळ अस्तित्वात असून, या भक्तमंडळ सभासदत्वाचे आश्रयदाते, आजीव व सर्वसाधारण (वार्षिक) सभासद असे तीन प्रकार उपलब्ध आहेत.

मा. धर्मादाय आयुक्त, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई यांनी पूर्वी मंजूर केलेप्रमाणे, भक्तमंडळ सभासदत्वासाठी निश्चित शुल्क आकारले जाते. भक्तमंडळाचे सर्व सभासदांना संस्थानमार्फत साजऱ्या करण्यात येणाऱ्या तीनही उत्सवाची निमंत्रणपत्रिका व उदीप्रसाद पोष्टाने पाठविला जात आहे. अहवाल वर्षअखेर दिनांक ३१ मार्च, २०१३ रोजी भक्तमंडळाची सभासदांची संख्या खालीलप्रमाणे :

अ.नं.	सभासद प्रकार	सभासद शुल्क	सभासद संख्या
१	आश्रयदाते सभासद	रुपये १,५००/- (एका वेळेस)	०,२७,१३२
२	आजीव सभासद	रुपये ०,२५१/- (एका वेळेस)	१,३६,८४१
३	सर्वसाधारण सभासद	रुपये ०,०११/- (प्रति वर्ष)	०,००,००१
भक्तमंडळाची एकूण सभासद संख्या -			१,६३,९७४

● विश्वस्तव्यवस्थेमार्फत देणेत येणाऱ्या सेवा-सुविधा ●

श्री क्षेत्र शिर्डी येथे भेट देणाऱ्या साईभक्तांना विविध प्रकारच्या सेवा-सुविधा पुरविण्यात येतात. त्याचा थोडक्यात गोषवारा पुढीलप्रमाणे :

● निवासस्थान सुविधा :-

विश्वस्तव्यवस्थेकडून साईभक्तांच्या सोयीसाठी सर्व मुलभूत सेवा २४ तास उपलब्ध करविण्यात आलेल्या आहेत. या सेवेत अत्यंत महत्वाच्या अशा निवासव्यवस्थेसाठी विविध प्रकारची, अद्ययावत सोयींनीयुक्त परिपूर्ण निवासस्थाने, सर्व स्तरातील साईभक्तांना त्यांच्या आर्थिक क्षमतेनुसार उपलब्ध आहेत. तसेच अतिमहत्वाच्या व्यक्तींसाठी वातानुकुलीत कक्ष तयार करण्यात आलेले आहेत. सध्या विश्वस्तव्यवस्थेकडे उपलब्ध असलेली निवासस्थाने, त्यांचे प्रकार, खोल्यांची संख्या, सेवाआकार आदि माहिती दर्शविणारा तक्ता पुढीलप्रमाणे :

अ.नं.	निवास संकुलाची नावे	प्रकार	एकूण खोल्या	सेवा आकार / प्रति दिवस
(अ) साईप्रसाद निवासस्थान विभाग - १०,९६,६२९ साईभक्तांनी लाभ घेतला.				
१	श्री साईनिवास अतिथीगृह	वातानुकुलीत सूट	२४	रु.८००/-
२	साईप्रसाद १ इमारत	मध्यम खोल्या	८५	रु.१००/- व रु.१५०/-
३	साईप्रसाद २ इमारत	लहान खोल्या	५४	रु.२२५/-
		मध्यम खोल्या	१८	रु.३००/-
		मोठ्या खोल्या	६	रु.४००/-
४	साईउद्यान इमारत	हॉल	१२	रु.४००/-
		मध्यम खोल्या	२०	रु.१००/-
		लहान खोल्या	१६	रु.५०/-
		लॉकर्स	९९	रु.१०/प्रत्येकी
५	साईनाथ मंगल कार्यालय	हॉल (२०० व्यक्ती)	२	रु.१०००/-
६	साईनाथ छाया इमारत	हॉल (२०० व्यक्ती)	१	रु.१०००/-
७	शांतीनिकेतन इमारत	मध्यम खोल्या	१५	रु.२००/- व रु.३००/-
८	समर्पण इमारत	साध्या खोल्या	२	रु.२००/-
९	सेवादाम इमारत	साध्या खोल्या	६०	रु.५०/-
(ब) श्री साईबाबा भक्तनिवासस्थान विभाग-१६,१५,१७९ साईभक्तांनी लाभ घेतला.				
१०	श्री साईबाबा भक्तनिवासस्थान इमारत	वातानुकुलीत खोल्या	१५	रु.५५०/-
		साध्या खोल्या	३९९	रु.१५०/-
		मध्यम खोल्या	८५	रु.४५०/-
		हॉल्स (४० व्यक्ती)	२	रु.५००/-
		स्टोअर हॉल्स	११	रु.३००/-
		लॉकर्स	१९८	प्रती व्यक्ती रु.१०/-

अ.नं.	निवास संकुलाची नावे	प्रकार	एकूण खोल्या	सेवा आकार / प्रति दिवस
(क) व्दारावती भक्तनिवासस्थान विभाग - ८,४५,२६८ साईभक्तांनी लाभ घेतला.				
११	व्दारावती भक्तनिवासस्थान विभाग	वातानुकूलित खोल्या	८०	रु.९००/-
		साध्या खोल्या	२३६	रु.५००/-

उपरोक्तप्रमाणे, एकूण विविध प्रकारच्या ११४३ खोल्या / हॉल्स व २९७ लॉकर्स उपलब्ध आहेत.

निवासस्थान इमारतींपैकी श्री साईबाबा धर्मशाळेच्या इमारतींमध्ये संस्थान तर्फे चालविले जाणारे श्री साईनाथ रुग्णालय हे तूर्त स्थलांतरीत करण्यांत आलेले असल्याने, सध्या या इमारतीतील निवासी खोल्या भक्तांसाठी उपलब्ध करून दिल्या जात नाही.

सर्व साईभक्तांची निवास व्यवस्था व्हावी, त्यांना विनासायास निवासस्थाने उपलब्ध व्हावीत या हेतूने भक्तांना एका वेळेस जास्तीत जास्त ०२ दिवस राहण्यासाठी परवानगी दिली जाते. तसेच आवश्यकतेप्रमाणे अल्प दरात जादा गाद्या, चादरी उपलब्ध करून दिल्या जातात. या सर्व निवासस्थानांमधून २४ तास पाणी व विद्युत सुविधा उपलब्ध करून देण्यात आलेली आहे.

● **सुलभ शौचालय व प्रसाधनगृह :-**

जे साईभक्त मुक्कामी न थांबता, दर्शन घेऊन लगेचच परतणार आहेत, अशा भक्तांसाठी प्राथमिक सुविधा उपलब्ध करून देण्यासाठी संस्थानने रुपये १.४३ कोटी खर्च करून १२० प्रसाधनगृहे व १२० शौचालयाची सोय असलेली दोन मजली सुलभ शौचालयाची इमारत बांधलेली असून, सुलभ इंटरनॅशनलमार्फत सदर ठिकाणी दैनंदिन व्यवस्थापन केले जाते.

● **अल्पोपहार सुविधा :-**

संस्थान परिसरातील तसेच दर्शन रांगेतील भक्तांना उपहारगृहाव्दारे (कॅन्टीन) २४ तास चहा, कॉफी, दूध, बिस्कटे व मिनरल वॉटर सुविधा पुरविली जाते. तसेच सकाळी ०६ ते १० यावेळेत नाष्टा पाकिटे महिला बचत गटामार्फत तयार करून घेऊन साईभक्तांना उपलब्ध केली जातात. उपहारगृहामार्फत उपलब्ध करून देणेत येणारे सर्व पदार्थ सवलतीच्या व वाजवी दरामध्ये भक्तांसाठी उपलब्ध आहेत. नाष्टा पाकिटाच्या एका पाकिटात पुऱ्या, सुकी भाजी, मिष्टान्न असे पदार्थ उपलब्ध करून दिले जातात. उपहारगृहात पार्ले, ब्रिटानिया, सनफिस्ट आदि कंपन्यांची बिस्कटे कंपनी दरात उपलब्ध करून दिली जातात.

● **प्रसाद लाडू सुविधा :-**

श्री साईबाबांचा प्रसाद म्हणून साईभक्तांना प्रत्येकी सुमारे ५० ग्रॅमचे ०३ मोतीचूर लाडूचे पाकिट रुपये १०/- या सवलतीच्या दरामध्ये उपलब्ध करून देण्यात येते. मोतीचूर लाडू शुध्द गावरान तूपात काजू, बेदाणे, वेलची आदि सुकामेव्यांसह बनविले जात असल्याने, ते अत्यंत चविष्ट असतात. भक्तांना लाडू प्रसाद सोबत घेऊन जाणे सोयीचे व्हावे यासाठी हे लाडू चांगले सुकवून प्लॅस्टिक पिशवीत पॅक केले जातात. यामुळे प्रसाद लाडूंना साईभक्तांकडून मोठ्या प्रमाणावर मागणी असते. प्रतिदिनी सरासरी ४० ते ४५ हजार लाडू पाकिटांची मागणी होत असल्याने, साईभक्तांना ते सुलभपणे उपलब्ध व्हावेत म्हणून दोन स्वतंत्र कंत्राटदारांमार्फत प्रसाद लाडू तयार करून घेणेत येत आहेत.

श्री साईबाबा प्रसादालय सोलर सिस्टीम

प्रसादालय दर्जा प्रमाणपत्र

TRANSPACIFIC CERTIFICATIONS LIMITED

Certificate of Registration

This is to certify that
Food Safety Management System
of

SHREE SAI PRASADALAYA
SHREE SAIBABA SANSTHAN TRUST, SHIRDI
At - Nimgaon - Korhale (Shirdi), Taluka - Rahata,
Dist. Ahmednagar, Maharashtra - 423 109, INDIA.

complies with the requirements of

ISO 22000:2005

This certificate is valid concerning all activities related to:

**Making and Distribution of Prasad Like Cooked Rice,
Chapatti, Vegetable Curries, Laddu and Sweets.**

Category: E

F0278

Certificate No.

Sep. 30, 2013

Date of this Certificate

Sep. 29, 2014

Certificate Expiry Date

Sep. 30, 2013

Date of Initial Registration

Sep. 29, 2016

*Recertification Due Date

Sadana

Managing Director/Director

TRANSPACIFIC CERTIFICATIONS LIMITED

Website : www.tclcertifications.com E-mail : info@tclcertifications.com
Accreditation by Joint Accreditation System of Australia and New Zealand (Accreditation No. H35405061N)
11, London Circuit, Canberra, Act 2600, AUSTRALIA
www.jas-anz.com.au/register

* Lack of fulfillment of conditions set out for the issuance of the certificate and timely completion of periodic surveillance audits may render the certificate invalid.

Version 1.01

अहवाल सालात, गेल्या वर्षाचे तुलनेत उपहारगृह विभागामार्फत भक्तांना विविध ठिकाणी उपलब्ध करून देण्यांत आलेल्या सोयीमुळे प्रसाद लाडू, चहा, कॉफी, दूध, विक्रीमध्ये मोठी वाढ झालेली आहे. त्याचा तुलनात्मक तपशील खालीलप्रमाणे :

अ.नं.	तपशील / दर रुपये	सन २००९-१० एकुण विक्री	सन २०१०-११ एकुण विक्री	सन २०११-१२ एकुण विक्री
	दर रुपये	एकुण विक्री	एकुण विक्री	एकुण विक्री
०१	प्रसाद लाडू (रु.१०/- प्रति पाकिट)	१,२४,३३,०७० पाकिटे	१,७५,२४,१७६ पाकिटे	१,८८,७६,४६९ पाकिटे
०२	नाष्टा पाकिटे (रु.०३/- प्रति पाकिट)	१५,९०,८२८ पाकिटे	१७,८९,०२५ पाकिटे	२०,२५,५९४ पाकिटे
०३	चहा (रु.०१/- प्रति कप)	७८,४१,९४५ कप	९१,२८,९९९ कप	९४,६१,४०० कप
०४	कॉफी (रु.१.५० प्रति कप)	१९,१५,५५४ कप	१९,३५,२१४ कप	१९,५५,२२० कप
०५	दूध (रु.१.५० प्रति कप)	१२,१६,६४६ कप	१५,५८,२२० कप	१७,८४,२०३ कप

दैनंदिन प्रसाद लाडूंच्या वाढत्या मागणीमुळे स्वतंत्र लाडू प्रोसेस युनिट उभारणी करणेबाबत नियोजन चालू आहे.

● प्रसादालय भोजन सुविधा :-

(माहे जुलै, २०१० मध्ये १००१-२००८ मानांकन प्राप्त सुविधा)

शिर्डीत येणाऱ्या साईभक्तांच्या सुविधेसाठी, मुलभूत सेवेपैकी दुसरी आवश्यक अशी प्रसाद भोजनाची सुविधा आहे. श्री क्षेत्र शिर्डी येथे भेट देणाऱ्या साईभक्तांना प्रसाद भोजनाची सुविधा विनासायास, विनाविलंब प्राप्त व्हावी, या दृष्टीने, तळमजल्यावरील व पहिल्या मजल्यावरील भोजनकक्ष मिळून एकाच वेळेस ५५०० भक्त प्रसाद भोजन घेऊ शकतील अशा क्षमतेची "श्री साई प्रसादालय" ही सर्व सोयी-सुविधांयुक्त अद्ययावत इमारत भक्तांच्या सोयीसाठी दिनांक ०८ जानेवारी, २००९ पासून पूर्ण क्षमतेने उपलब्ध करून देण्यात आली आहे. प्रसाद भोजन जलद व चवदार बनविणेसाठी खालील देशी-विदेशी बनावटीच्या यंत्रणा व मशिनरीचा उपयोग करून घेणेत येत आहे :

१	चपाती मशिन्स	२	आटा मळणी यंत्र
३	डिश वॉशिंग मशिन	४	मसाला ग्राईंडर
५	व्हेजिटेबल / राईस वॉशर	६	व्हेजीटेबल प्रोसेसर मशिन
७	ओनियन पिलर मशिन	८	गार्लिक पिलर मशिन
९	बटर मिक्सर	१०	ऑनलाईन चक्की युनिट
११	स्टीम बॉयलर	१२	सोलर स्टीम कुकींग सिस्टिम
१३	थर्मिक फ्लुईड हिटींग यंत्रणा	१४	आर. ओ. प्लॅन्ट
१५	माऊंटेड एल. पी. गॅस प्लॅन्ट	१६	भाजीपाला व ड्रायफुट कोल्ड स्टोअरेज
१७	फायर हायड्रन्ट यंत्रणा	१८	हायड्रोलिक ट्रॉलीज

प्रसाद भोजन बनविणेसाठी वर नमुद केलेल्या मशिनरींचा वापर केल्याने, मानवी श्रमात बचत तर झालीच आहे, त्याबरोबर कमी वेळेत भक्तांना स्वच्छ व स्वादिष्ट प्रसाद भोजन उपलब्ध होत आहे.

सध्या दररोज सकाळी १० वाजेपासून ते रात्री १० वाजेपर्यंत अशी अविरत १२ तास, प्रौढांना रु.१०/- व लहान मुलांना रु.५/- या सवलतीच्या दरात पोटभर प्रसादभोजन उपलब्ध करून देण्यात येत आहे. प्रसाद भोजनात भात, वरण, चपाती व दोन भाज्या, मिष्टान्न असे पदार्थ देण्यात येतात. प्रसाद भोजनातील चपात्यांसाठी कंत्राटदाराकडून बनवून घेण्यात येतात, तसेच चपाती मशिन्सचाही वापर करणेत येत आहे.

प्रसादालयासाठी आवश्यक असणारा ताजा भाजीपाला हा शिर्डी, राहाता येथील बाजारातून लिलाव पध्दतीने खरेदी करून आणला जातो. या व्यतिरिक्त संस्थानच्या शेतीमधून उपलब्ध होणारा ताजा भाजीपाला देखील वापरला जातो. प्रसादालयासाठी आवश्यक किराणामाल, कडधान्य, मसाला वगैरे माल खरेदी विभागामार्फत स्वतंत्रपणे निविदा मागणी करून, वार्षिक दर निश्चित करून खरेदी करणेत येतो. प्रतिदिनी साधारणपणे ४० हजारापर्यंत साईभक्त प्रसादालयामध्ये प्रसाद भोजनाचा लाभ घेतात. उत्सव व गर्दीच्या काळात ही संख्या प्रतीदिन ६५ हजारापर्यंत जाते. गेल्या तीन वर्षात प्रसाद भोजन घेणाऱ्या भक्तांच्या संख्येत होणारी वाढ दर्शविणारा तक्ता खालीलप्रमाणे :

अ.नं.	वर्ष	वर्षभरात प्रसादभोजन घेणाऱ्या भक्तांची सरासरी संख्या	प्रतिदिन प्रसादभोजन घेणाऱ्या भक्तांची संख्या
०१	माहे एप्रिल, २०१० ते मार्च, २०११	१,०६,९१,४२३	२९,२९१
०२	माहे एप्रिल, २०११ ते मार्च, २०१२	१,२४,३६,७०६	३४,०७३
०३	माहे एप्रिल, २०१२ ते मार्च, २०१३	१,३९,२५,३४१	३८,१५२

प्रसादालयात अन्नपदार्थ तयार करणेसाठी खरेदी केलेला किराणा माल व अनुषंगिक साहित्य, अन्न व औषध प्रशासनाच्या मानकाप्रमाणे तपासणीकामी स्वतंत्र प्रयोगशाळा उभारणी करणेचे काम प्रगतीपथावर आहे.

● अन्नदान सुविधा :-

जो भक्त शिर्डीत येईल, तो कधीही भुकेला किंवा उपाशी राहू नये, यासाठी श्री साईबाबा स्वतः च्या हातांनी व्दारकामाईमध्ये भोजन तयार करीत व गरीब, भुकेल्या भक्तांना जेऊ घालीत असत. ही शिकवण लक्षात ठेवून, प्रतिदिनी सुमारे १५०० गरीब, गरजू व अपंग व्यक्तींना प्रसादालयाजवळील स्वतंत्र अन्नदान कक्षात दिवसातून दोन वेळेस मोफत अन्नदानाची व्यवस्था केलेली आहे. याव्यतिरिक्त परिसरातील मुकबधीर, अंध, अपंग शाळेतील विद्यार्थ्यांना, वृद्धाश्रमातील वृद्ध आदिंना विनामुल्य अन्नदान करणेत येत आहे.

● इतर विभागांच्या सेवा ●

● जनसंपर्क विभाग :-

या विभागामार्फत श्री क्षेत्र शिर्डी येथे येणाऱ्या साईभक्तांना दर्शन, निवास, प्रसादभोजन आदि सुविधांच्या उपलब्धतेबाबत मार्गदर्शन करणे, सहाय्य करणे, श्री साईच्या जीवनकार्याविषयी, संस्थानमार्फत साजरे करणेत येणारे उत्सव, विविध कार्यक्रम-उपक्रम आदिंची वृत्तपत्रातून प्रसिध्दी करणे, संस्थान व्यवस्थापनाच्या निर्णयानुसार वृत्तपत्रातून जाहिराती प्रसिध्द करणे इत्यादी कामे केली जातात.

● लेखाशाखा :-

या विभागामार्फत आर्थिक प्रशासनाचे काम पार पाडले जाते. यामध्ये प्रामुख्याने लेख्यांमधील नोदी, दक्षिणा पेटीतील रोख रक्कम व इतर मौल्यवान वस्तूंची मोजणी, देणगी कार्यालयांचे नियोजन, उपलब्ध होणाऱ्या निधींची गुंतवणूक, विविध देयकांच्या रकमांची अदायगी, प्रसाद रुपाने कापड, वस्तू, सोने-चांदीचे पेंडंटस् - नाणी उपलब्ध करून देणे, संस्थानच्या चल-अचल मालमत्तेचा, सोने-चांदी वस्तूंचा, कर्मचाऱ्यांचा विमा उतरविणे, लेख्यांचे नियमित लेखापरिक्षण करविणे आदि कामे पार पाडली जातात. संस्थानमधील सर्व प्रकारच्या आर्थिक व्यवहारावर नियंत्रण रहावे, त्याची वेळीच तपासणी व्हावी यासाठी पूर्वलेखापरीक्षक आणि अंतर्गत लेखापरिक्षकांची नेमणूक करण्यात आलेली आहे.

देश-विदेशातील साईभक्तांना घरबसल्या संस्थानला देणगी देता यावी म्हणून नेटबँकिंग व पेमेंट गेट-वेद्वारे ऑनलाईन देणगी सुविधा सुरु करण्यात आलेली आहे. नेटबँकिंग सुविधेअंतर्गत स्टेट बँक ऑफ इंडिया, युनियन बँक ऑफ इंडिया, बँक ऑफ बडोदा, एचडीएफसी बँक, अँक्सिस बँक या बँकांच्या सेवा तर पेमेंट गेट-वे अंतर्गत डेबिट / क्रेडिट कार्डद्वारे देणगी स्वीकारणेसाठी एचडीएफसी बँक व अँक्सिस बँक या बँकेच्या सेवा उपलब्ध करून देण्यात आल्या आहेत. या ऑनलाईन देणगी सुविधा संस्थानच्या www.sai.org.in या अधिकृत संकेतस्थळावर (वेबसाईटवर) तसेच उपरोक्त बँकांच्या संकेतस्थळांवर उपलब्ध करून देण्यात आली आहे.

या व्यतिरिक्त, भक्तांना देणगी देणेसाठी स्वतः सोबत मोठी रोख रक्कम बाळगण्याची व त्यासाठी जोखीम उठविणेची आता गरज नाही. कारण मंदिर परिसरातील देणगी कार्यालयांमध्ये EDC मशीनद्वारे अँक्सिस बँक व बँक ऑफ बडोदा या बँकांचे डेबिट / क्रेडिट कार्डद्वारे देणगी स्वीकारणेची सुविधा उपलब्ध करून देणेत आली आहे. तसेच आठवडयातून साधारणतः दोन वेळेस तसेच भक्तांच्या गर्दीनुसार आवश्यक वेळी दक्षिणा पेटीतील दानाची मोजणी करण्यात येते. या कामी मा. सहाय्यक धर्मादाय आयुक्त, अहमदनगर यांचे प्रतिनिधी, राष्ट्रीयीकृत बँकेचे प्रतिनिधी, संस्थानने नेमलेले सोने-चांदीचे मुल्यांकनकार, संस्थानचे अधिकारी यांचेसह संस्थानचे अंदाजे १०० कर्मचारी आणि अंदाजे १०० ते १२५ साईभक्त हे उपस्थित असतात. साईभक्तांच्या सहभागामुळे दक्षिणा पेटी मोजणीमध्ये अधिकाधिक गतीमानता, पारदर्शकता व विश्वासाहता निर्माण झाली आहे.

● संरक्षण विभाग :-

श्री साईभक्तांना संस्थान परिसरात सुरक्षितपणे वावरता यावे, रांगेमध्ये व गर्दीच्या ठिकाणी शिस्त रहावी आदी सर्व दक्षता संरक्षण विभागाकडून घेणेत येते. सध्या संरक्षण विभागाचे प्रमुख (संरक्षण अधिकारी) म्हणून महाराष्ट्र शासनाकडून प्रतिनियुक्तीवर आलेले पोलिस उपनिरीक्षक या दर्जाचे अधिकारी काम पहात आहेत. संरक्षण अधिकाऱ्याचे अधिपत्याखाली संस्थानचे **१६२ स्थायी संरक्षण कर्मचाऱ्यांसह ०५ खाजगी ठेकेदारांमार्फत सुमारे ६१४ कंत्राटी सुरक्षा रक्षक** (बंदूकधारी सुरक्षारक्षकांसह) सुरक्षा व्यवस्थेसाठी नेमण्यात आलेले आहेत.

याशिवाय सुरक्षेसाठी स्वतंत्र अत्याधुनिक सीसीटीव्ही यंत्रणा उभारण्यात आली आहे. कोणत्याही प्रकारची अनुचित घटना घडू नये यासाठी महाद्वारे तसेच दर्शनरांग, प्रवेशद्वार इत्यादी ठिकाणी नियमित तपासणीसाठी मेटल डिटेक्टर उभारण्यात आलेले आहेत. तसेच आवश्यक तेथे सशस्त्र पहारेकऱ्यांची व्यवस्था करण्यात आली आहे. याशिवाय सुरक्षा रक्षकांना हॅन्ड मेटल डिटेक्टरही उपलब्ध करवून देण्यात आलेले आहेत. खात्याच्या अंतर्गत संपर्कासाठी वॉकी-टॉकी यंत्रणाही कार्यरत आहे. याशिवाय ज्या भक्तांचे पैसे हरवले, चोरीला गेले अशा भक्तांना भक्त सुविधा फंडातून आपले

स्वस्थळी पोहचण्यासाठी प्रवास भाड्याची मदत केली जाते.

देशातील विविध धार्मिक स्थळांमध्ये अतिरेक्यांकडून बॉम्बस्फोट घडवून आणून दहशत निर्माण केली जात आहे. त्यासाठी गृहविभाग, पोलिस खाते इत्यादींचे मार्गदर्शनाने व्यापक अत्याधुनिक संरक्षण व्यवस्था कार्यान्वीत करणेत आली आहे. याव्यतिरिक्त अहवाल सालात, आपत्ती व्यवस्थापनाबाबत तज्ञ संस्थेचे सहाय्य घेणेबाबत व्यवस्थापनाने निर्णय घेतलेला असून, त्याबाबतची कार्यवाही सुरु आहे. भक्तांच्या सुरक्षिततेसाठी शासनाकडून उपलब्ध झालेले पोलिस अधिकारी व कर्मचारी यांचेसाठी मंदिर परिसरामध्ये उदीवाटप केंद्राजवळ कार्यालयासाठी जागा उपलब्ध करून देणेत आलेली आहे. तसेच अहमदनगर - मनमाड राज्यमार्गावर खाजगी वाहने थांबून भक्तांच्या वाहतुकीस अडथळा निर्माण होतो म्हणून एक क्रेन शिर्डी पोलिस स्टेशन यांना उपलब्ध करून देणेत आलेली आहे.

● **प्रकाशने विभाग :-**

प्रकाशने विभागामार्फत श्री साईबाबांच्या जीवनकार्यावर आधारीत १६ भाषेतील श्री साईसतचरित्र ग्रंथांसह, वेगवेगळ्या भाषेतील खालीलप्रमाणे एकूण ७६ प्रकारचे पुस्तके तसेच ३४ प्रकारचे वेगवेगळे फोटो व ११ प्रकारचे ऑडिओ / व्हिडीओ सीडी उपलब्ध करून देण्यात आलेल्या आहेत. दरवर्षी वार्षिक दैनंदिनी व दिनदर्शिका छापून प्रकाशित करण्याचे कार्यही प्रकाशने विभाग करत आहे. श्री साईच्या जीवनावरील सर्व प्रकाशने सवलतीच्या दरात साईभक्तांना पुस्तक विक्री काउंटर्सवर उपलब्ध करून देण्यात आली आहेत.

साईभक्तांना काही निवडक पुस्तकांवर २० टक्के सूट दिली जाते.

अ.नं.	भाषा	उपलब्ध पुस्तकांची निवडक नावे
०१	मराठी	श्री साईसतचरित्र, श्री साईचे सत्यचरित्र, शिलधी, मुलांचे साईबाबा, दैनंदिन साईबोध, साईबाबांची शिकवण व तत्वज्ञान, साईभजनामृत, साईबाबा अवतार व कार्य, सगुणोपासना, आरती, स्तवनमंजिरी, रुद्राध्याय, गुरुपाठ अभंग.
०२	हिंदी	श्री साईसतचरित्र, साई चरित्र दोहावली, खापडें डायरी, मुलांचे साईबाबा, साईलीलामृत, सगुणोपासना, स्तवनमंजिरी, साईभजनामृत.
०३	तेलुगु	श्री साईसतचरित्र, श्री साई सत्य चरित्र, मातृसाई, मुलांचे साईबाबा, पुजाविधी आरती.
०४	गुजराथी	श्री साईसतचरित्र, मुलांचे साईबाबा, साईलीलामृत, सगुणोपासना, स्तवनमंजिरी.
०५	कन्नड	श्री साईसतचरित्र, मुलांचे साईबाबा, स्तवनमंजिरी.
०६	तामिळ	श्री साईसतचरित्र, खापडें डायरी, मुलांचे साईबाबा, सगुणोपासना.
०७	बंगाली	श्री साईसतचरित्र, सगुणोपासना.
०८	उर्दू	श्री साईसतचरित्र.
०९	पंजाबी	श्री साईसतचरित्र.
१०	सिंधी	श्री साईसतचरित्र.
११	नेपाळी	श्री साईसतचरित्र.
१२	इंग्रजी	श्री साईसतचरित्र, खापडें डायरी, मुलांचे साईबाबा, साईबाबा ऑफ शिर्डी, सगुणोपासना, स्तवनमंजिरी, स्तवनमंजिरी (झरीन).

तसेच संस्थान व्यवस्थापनामार्फत अहवाल सालात, **श्री साईबाबा दैनंदिनी व श्री साई दिनदर्शिका** वेगवेगळ्या प्रकारात प्रकाशित करण्यात येऊन, ना नफा ना तोटा धर्तीवर वाजवी किंमतीत साईभक्तांना उपलब्ध करवून देण्यात आलेल्या आहेत.

संस्थान व्यवस्थापनामार्फत उपलब्ध करून देणेत आलेल्या विविध मुद्रित, दृकश्राव्य प्रकाशने विक्री संख्येची गेल्या ०३ वर्षातील तुलनात्मक माहिती खालीलप्रमाणे :

अ.नं.	कालावधी (वर्ष)	मुद्रित (पुस्तके / फोटो) विक्री संख्या	दृक-श्राव्य प्रकाशने विक्री संख्या	श्री साई दैनंदिनी / दिनदर्शिका विक्री संख्या
०१	सन २०१०-११	१६९३६६१	७८०७३	७९९२५७
०२	सन २०११-१२	१६९२५१८	७६७९९	८९६६३७
०३	सन २०१२-१३	१३१६०२३	६२०१२	८८६०५९

याव्यतिरिक्त, संस्थान व्यवस्थापनाने चेन्नई (तामीळनाडू), सिकंदराबाद (आंध्रप्रदेश) व बंगलोर (कर्नाटक) या विविध राज्यातील ०३ महानगरांमध्ये भक्तांना माहिती सुविधा केंद्राची सुविधा उपलब्ध करून दिलेली आहे. या माहिती सुविधा केंद्रातूनही भक्तांना उपरोक्त प्रकाशने विक्रीसाठी उपलब्ध करून दिलेली आहेत.

● **माहिती तंत्रज्ञान विभाग :-**

विश्वस्तव्यवस्थेचे दैनंदिन कार्यालयीन कामकाजात गती व अचूकता यावी, वेळेची व मानवी श्रमांची बचत व्हावी यादृष्टीने संगणकीय कार्यप्रणाली कार्यान्वीत करण्यात आलेली असून, सर्व कार्यालये संगणक कार्यप्रणालीद्वारे एकमेकांशी जोडण्यात आलेली आहेत. सध्या संगणकीय कार्यप्रणालीद्वारे देणगी कार्यालयात देणगी स्वीकारणे, अंतर्गत दूरध्वनी योजनेतर्गत सर्व कार्यालये जोडणे, संगणकीय कार्यप्रणालीचे सुसुत्रीकरण व नियंत्रण करणे आदि कामे केली जातात.

माहिती तंत्रज्ञान विभागामार्फत श्री साईबाबांच्या जीवनकार्याविषयी व विश्वस्तव्यवस्थेच्या कार्यपद्धतीविषयी अधिकृत माहिती देणारी www.sai.org.in इंग्रजी, मराठी व हिंदीतील वेबसाईट (संकेतस्थळ) सुरु करण्यात आलेली आहेत. माहिती तंत्रज्ञान विभागामार्फत भक्तांना पुरविणेत येणाऱ्या सुविधा :

- ०१ श्री ची ऑनलाईन दर्शन सुविधा उपलब्ध करून देणेत आली असून, दररोज साधारणतः ८ ते १० हजार साईभक्त संकेतस्थळास भेट देतात.
- ०२ संस्थान प्रकाशित दहा भाषांतील श्री साईसत्चरित्र संकेतस्थळावर उपलब्ध
- ०३ मंदिरातील दैनंदिन कार्यक्रम, संस्थानच्या विविध सेवा-सुविधा, देणगीबाबतची माहिती, शिर्डी दर्शन, रेल्वे वेळापत्रक आदि माहिती उपलब्ध
- ०४ संस्थानचे अधिकृत वेबसाईटद्वारे जगातील कोणत्याही देशातून, त्या देशाचे चलनात ऑनलाईन देणगी स्वीकारणेची सुविधा सुरु करणेत आलेली आहे.
- ०५ साई मंदिरातील **Live Darshan** ही सुविधा टाटा-स्काय या डीटीएच सेवापुरविणाऱ्या कंपनीमार्फत, टाटा-स्कायची सेवा घेणाऱ्या ग्राहकांसाठी दूरचित्रवाणी व संकेतस्थळावर उपलब्ध करून देण्यात आलेले आहे. तसेच साधना व टीव्ही-९ या टी. व्ही. चॅनेल्सवरही सदर सुविधा उपलब्ध करून देणेत आलेली आहे.

विश्वस्तव्यवस्थेचे दैनंदिन कार्यालयीन कामकाज पार पाडणेसाठी मंदिर व मंदिर परिसरात असलेली विविध कार्यालये अत्याधुनिक अशा डिजीटल अंतर्गत दूरध्वनी यंत्रणेद्वारे एकमेकांशी जोडण्यात आलेली आहेत. तसेच मा.व्यवस्थापन समिती, अधिकारी व इतर कर्मचारी वर्ग यांचेमध्ये कामकाजाचा समन्वय राहावा, संबंधित अधिकारी / कर्मचारी यांचेशी त्वरीत संपर्क साधून तातडीने

कामे व्हावीत या दृष्टीने भ्रमणदूरध्वनी योजना (Group Mobile System) कार्यान्वीत करण्यात आलेली आहे.

साईभक्तांना सुलभ व सुरळीत सेवा उपलब्ध व्हाव्यात, प्रशासकीय कामांमध्ये अचूकता व गती यावी, त्याचे व्यवस्थापन पारदर्शक पद्धतीने व्हावे, याकरीता अद्यावत संगणकीय जाळे विकसित करणेचा साईटेक् प्रकल्प हा अंदाजे रक्कम रुपये २१.८७ कोटी मात्र खर्च असलेला प्रकल्प आऊटसोर्सिंग पद्धतीने Cognizant Technology Solutions Ltd., Pune यांचे सहाय्याने हाती घेणेत आला आहे.

या साईटेक् प्रकल्पाव्दारे संस्थानची सर्व निवासस्थाने, श्री साई प्रसादालय, साई आश्रम प्रकल्प भाग १ व २, शैक्षणिक संकुल, रुग्णालये इत्यादी सर्व परिसरामध्ये संगणकीय जाळे उभारण्यात आलेले आहे. संस्थानच्या विविध विभागांसाठी आवश्यक ३६ संगणकीय आज्ञावली, डेटा सेंटर, डेटा रिकव्हरी सेंटर, संगणकीय साहित्य देखभाल दुरुस्ती कक्ष आदि तयार करणेत येत आहेत. याव्यतिरिक्त वायफाय, वायमॅक्स या सारख्या आधुनिक तंत्रज्ञानाव्दारे संस्थानचे मुंबई येथील शाखा कार्यालयासह, सिकंदराबाद, चेन्नई, बंगलोर, दिल्ली इत्यादी ठिकाणची माहिती सुविधा केंद्रे शिर्डी कार्यालयाशी जोडण्यात आलेली आहेत. सर्वात महत्वाचे, www.online.sai.org.in या संकेतस्थळाव्दारे जगातील सर्व साईभक्तांना घरबसल्या निवास, दर्शन, आरती आदि सुविधांचे आरक्षण करता येईल तसेच देणगीही जमा करता येणार आहे.

● पाणीपुरवठा विभाग :-

अहमदनगर जिल्हा आणि प्रामुख्याने जिल्ह्याचा उत्तर भाग पर्जन्यमान कमी असल्यामुळे पाण्याच्या बाबतीत दुष्काळी समजला जातो. श्री क्षेत्र शिर्डी सारख्या पवित्र तीर्थक्षेत्री श्रीसाईभक्तांना स्वच्छ व निर्मळ पाणी उपलब्ध करून देण्यासाठी श्री साईबाबांच्या आशीर्वादाने संस्थान व्यवस्थापनाने सन १९९५ मध्ये सुमारे १ कोटी रुपये गुंतवून राज्य शासनाच्या सहकार्याने स्वतंत्र व परिपूर्ण अशी ३३२ दशलक्ष लिटर्स साठवण क्षमतेची शिर्डी संस्थान-कनकुरी-पिंपळवाडी पाणी पुरवठा योजना कार्यान्वीत केली आहे.

या पाणीपुरवठा योजने अंतर्गत मौजे कनकुरी, तालुका राहाता शिवारात ०३ साठवण तलाव असून त्यांची साठवणुकी क्षमता ९० दशलक्ष लिटर्स, २२७ दशलक्ष लिटर्स व १५ दशलक्ष लिटर्स अशी आहे. या पाणीपुरवठा योजनेस नाशिक पाटबंधारे विभाग, नाशिक यांचेकडून अहवाल सालात १३८.३५ कोटी लिटर्स पाणीपुरवठा करणेत आलेला असून, त्यापोटी संस्थानने रक्कम रुपये ५.२३ लक्ष मात्र पाणीपट्टी कर शासनाकडे भरलेला आहे. या पाणीपुरवठा योजनेतून कनकुरी व पिंपळवाडी या गावासह संस्थानच्या विविध भक्तनिवास इमारती, प्रसादालय, रुग्णालये व कर्मचारी निवासस्थाने इत्यादींना प्रतिदिनी ३५ ते ४० लाख लिटर्स स्वच्छ व शुद्ध सुरक्षित पिण्याचे पाणी अखंड पुरविण्यात येत आहे.

स्वच्छ व शुद्ध पाणीपुरवठा करणेसाठी संस्थानमार्फत ब्लिचिंग पावडर, ऑलम (तुरटी) व क्लोरीन गॅस योग्य प्रमाणात वापरणेत येत आहे. या योजनेंतर्गत पुरवठा करण्यात येणाऱ्या पाण्याचे विभागांतर्गत यंत्रणेव्दारे तसेच शासनाच्या आरोग्य विभागाच्या प्रयोगशाळेमध्ये नियमित तपासणी

करणेत येते.

तसेच रुग्णालये, व्दारावती निवासस्थान परिसरात वापरणेत येणाऱ्या पाण्यावर सांडपाणी प्रक्रिया प्रकल्पाद्वारे प्रक्रिया (रिसायकलिंग) करणेत येऊन, त्याचा साईनगर व व्दारावती परिसरातील बगीचासाठी पुनरवापर करणेत येतो. अशाच प्रकारे साईआश्रम प्रकल्पांमध्येही वापरणेत येणाऱ्या पाण्याचे रिसायकलींग करून ते प्रसाधनगृहातील फलशसाठी वापरण्याचे नियोजन आहे.

गेल्या काही वर्षात साईबाबांच्या दर्शनासाठी शिर्डीत येणाऱ्या साईक्तांच्या संख्येत वाढ झालेली आहे व येथूनपुढेही अशीच वाढ होण्याची शक्यता आहे. त्यासाठी संस्थानने व्दारावती व साईआश्रम प्रकल्प १ व २ हे निवासी प्रकल्प उभारलेले आहेत. तसेच एकाचवेळी ५००० साईभक्त प्रसादभोजनाचा लाभ घेऊ शकतील असे श्री साई प्रसादालय कार्यान्वीत केलेले आहे. या सर्वांसाठी पाण्याची फार मोठ्या प्रमाणावर गरज भासणार आहे. त्यासाठी संस्थानने महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरणाचे माध्यमातून कार्यवाही सुरु केली आहे.

● बगीचा विभाग :-

या विभागामार्फत संस्थानच्या हद्दीत व मंदिर परिसरामध्ये असलेले वृक्ष, नारळाची झाडे, बगीचा, फुलझाडे व लॉन यांची निगा राखून परिसर सुशोभित करण्यात येत आहे. बगीचा विभागात गुलाब गार्डन, ग्रीन हाऊस इत्यादी तयार केलेली असून मंदिरास लागणारी फुले याच बगीचामधून उपलब्ध होत आहेत.

बगीचा विभागामार्फत व्दारावती भक्तनिवास परिसरात नयनरम्य बगीचा विकसित करणेत आला असून, यामध्ये मुलांसाठी विविध प्रकारची खेळणी उपलब्ध देणेत आली आहे. या बगीचामध्ये सुश्राव्य संगीताच्या श्रवणात सर्व वयोगटातील ग्रामस्थ, कर्मचारी व साईभक्त फिरणे, व्यायाम करणे आदि प्रकारांचा आनंद दररोज लुटतात.

राहाता नगरपरिषद, शिर्डी नगरपंचायत व संस्थान यांचे संयुक्त विद्यमाने १५ मेट्रीक टन क्षमतेचा **घनकचरा विघटन प्रकल्प** कार्यान्वीत केला असून, हा प्रकल्प कार्यान्वीत करून संस्थानने सामाजिक बांधिलकी जोपासली आहे.

● विद्युत विभाग :-

मंदिर व मंदिर परिसरासह संपूर्ण संस्थान परिसरातील निवासस्थान इमारती, धर्मशाळा, रुग्णालये, कर्मचारी वसाहत आदि ठिकाणी महाराष्ट्र राज्य वीज वितरण कंपनीतर्फे पुरविण्यात येणाऱ्या वीज वितरणावर विद्युत विभागामार्फत नियंत्रण व संचलन ठेवले जाते. वीज वितरण कंपनीचा वीज पुरवठा खंडीत झालेस विद्युत विभागामार्फत संस्थान परिसरात विविध ठिकाणी विविध क्षमतेचे **एकूण १७ विद्युत जनित्रे** कार्यान्वीत असून, त्याद्वारे विनाखंडीत विद्युत पुरवठा करण्यात येत आहे. याव्यतिरिक्त श्री साईचे नियमित निघणारे रथ-पालखी मिरवणुकीसाठी १५ केव्हीए क्षमतेच्या ०१ स्वतंत्र जनरेटरची सुविधा उपलब्ध करून देणेत आली आहे. एनर्जी सेव्हींगसाठी सुधारीत यंत्रणा वापर करणेत येत आहे. तसेच पोष्ट भोयरे पठार, तालुका व जिल्हा अहमदनगर येथे रुपये १५.४० कोटी खर्चून २.५ मेगावॉट क्षमतेचा पवन ऊर्जा प्रकल्प कार्यान्वीत केलेला असून, त्याद्वारे अहवाल सालात **४९,१५,७८३ युनिट वीज** निर्मिती करण्यात येऊन महाराष्ट्र राज्य

वीज वितरण कंपनी यांना उपलब्ध करून देण्यात आलेली आहे. सदर पवन ऊर्जा प्रकल्पाव्दारे सन २०१२-१३ या वर्षात संस्थानला **रुपये २,०५,२७,३७२/-** मात्र इतकी रक्कम वीज विक्रीतून मिळाली आहे.

● **बांधकाम विभाग :-**

संस्थान परिसरातील सर्व इमारतींची देखभाल-दुरुस्ती करणे, बांधकामाची विकासात्मक कामे हाती घेऊन ती पूर्णत्वास नेणे आदि कामे बांधकाम विभागामार्फत केली जातात. सध्या या विभागामार्फत संस्थान परिसर व अनुदान तत्वावर शिर्डी गांवात विविध विकासकामे सुरु असून, त्यावर नियंत्रण ठेवणे, त्यांचे नियोजन करणे, भूसंपादन करणे आदि कामे बांधकाम विभागामार्फत केली जात आहेत. सुरु असलेल्या विकासकामांची माहिती स्वतंत्ररित्या दिली आहे.

● **वाहन विभाग :-**

श्री साईभक्त, विद्यार्थी, रुग्ण, अधिकारी व इतर कर्मचारी वर्गास वाहन विभागामार्फत वेगवेगळ्या वाहनांद्वारे सेवा दिली जाते. वाहन विभागाकडे असलेल्या वाहनांपैकी ०९ बसेस मंदिर ते श्री साईबाबा भक्तनिवासस्थान व श्री साई प्रसादालय परिसर अशी विनाशुल्क वाहतूक सुविधा साईभक्तांसाठी पूर्णवेळ उपलब्ध करून देण्यात आलेल्या आहेत. संस्थानच्या शैक्षणिक संकुलात शिक्षण घेणाऱ्या परिसरातील व ग्रामीण भागातील विद्यार्थ्यांची ने-आण करण्याकरीता नाममात्र शुल्क आकारून ०९ स्कूल बसेस उपलब्ध करवून देण्यांत आलेल्या आहेत.

संस्थानच्या श्री साईनाथ व श्री साईबाबा सुपर स्पेशालिटी रुग्णालयातील रुग्णांच्या सोयी-सुविधेसाठी रुग्णवाहिका व शववाहिका नाममात्र दराने उपलब्ध करून दिल्या जातात. यासाठी स्वतंत्ररित्या वाहन विभाग कार्यरत असून, या विभागाकडे, कार्यालयीन कामकाजाकरीता ०९ वाहने, रुग्णालयासाठी ०६ रुग्णवाहिका, ०२ शववाहिका, शैक्षणिक संकुलासाठी ०९ बसेस, भक्तांच्या सुविधेसाठी ०९ बसेस, मालवाहतुकीकरीता लहान-मोठी ११ वाहने, ०३ ट्रॅक्टर (०५ ट्रेलरसह), क्रेन ०१, टॉयलेट व्हॅन ०२ आणि कॅश व्हॅन ०१ अशी विविध १८ वाहने उपलब्ध आहेत तसेच ५ दुचाकी वाहने उपलब्ध आहेत.

या व्यतिरिक्त लवकरच सुरु होणार असलेल्या साई आश्रम निवासस्थान प्रकल्पाचा परिसर मोठा असल्याने, वृद्ध-अपंग भक्तांच्या सोयी-सुविधेसाठी बॅटरीवर चालणारी ०४ वाहने (इलेक्ट्रीक कार) खरेदी करणेत आलेली आहे. अशा प्रकारे वाहन विभागाकडे सर्व प्रकारची वाहने मिळून एकुण ६७ वाहने उपलब्ध आहेत.

● **खरेदी विभाग :-**

या विभागामार्फत प्रसादालय, कॅन्टीन तसेच इतर विविध विभागांना आवश्यक असणाऱ्या मालाची वार्षिक खरेदी करणेसाठी विहीत पध्दतीने निविदा/दरपत्रके, ई-निविदा यांची मागणी करून पारदर्शकपणे कार्यवाही करण्यात येते. त्यामुळे साईभक्तांना अखंडपणे प्रसाद भोजन, प्रसाद लाडू व कॅन्टीन सुविधा पुरविल्या जातात.

यामध्ये प्रामुख्याने प्रसादालयासाठी लागणारा दैनंदिन किराणा माल, गावरान तूप, विद्युत, पाणीपुरवठा व बांधकाम विभागांना दैनंदिन देखभाल दुरुस्तीसाठी आवश्यक असणारे साहित्य, दैनंदिन कार्यालयीन कामकाजासाठी आवश्यक असणारे स्टेशनरी, फर्निचर इत्यादी साहित्य यांचा समावेश आहे.

वरीलप्रमाणे खरेदी केलेल्या तेल, तूप व इतर किराणा मालाची शासकीय प्रयोगशाळा अहमदनगर, नाशिक येथून वेळोवेळी तपासणी करण्यात येते.

● **भांडार विभाग :-**

या विभागामार्फत संस्थानच्या प्रसादालयासाठी आवश्यक गहू, हरभरा, तांदूळ, तूप व इतर किराणा माल तसेच अन्य विभागांसाठी आवश्यक विद्युत साहित्य, स्टेशनरी, पुस्तके, फोटो, कॅलेन्डर्स, सीडी/डिव्हीडी, स्वच्छता साहित्य आदिंची योग्य प्रकारे साठवणूक करून, वेळोवेळी आवश्यकतेनुसार संबंधित विभागांना त्यांचे मागणीप्रमाणे पुरविण्यात येते.

संस्थानच्या प्रसादालय विभागासाठी मुख्यतः खरेदी केलेल्या गहू, तांदूळ, हरभरा, तेल, तूप, दाळी व इतर किराणा माल, प्रकाशने विभागांकडील विविध साईचरित्र व इतर पुस्तके, सीडी/डिव्हीडी, विविध प्रकारचे फोटो, आरोग्य, बांधकाम, बगीचा, विद्युत विभागासाठी आवश्यक विविध साहित्य व सर्व विभागांसाठी आवश्यक स्टेशनरी इत्यादी साहित्याची योग्य प्रकारे साठवणूक करणेसाठी संस्थानने शिर्डी येथील सर्व्हे नंबर १२४/१ पैकी मधील जागेत ४००० मेट्रिक टन साठवण क्षमतेचे गोडाऊन बांधलेले आहे. तसेच दैनंदिन वापरातील माल व इतर साहित्य साठवणूकीसाठी साईप्रसाद निवासस्थाने परिसरात १००० मेट्रिक या क्षमतेचे गोडाऊन उपलब्ध आहे.

● **आरोग्य विभाग :-**

या विभागामार्फत संस्थान परिसरात २४ तास स्वच्छता रहावी, या दृष्टीने दैनंदिन कामकाजाचे नियोजन करणेत आलेले आहे. दैनंदिन १६७ स्थायी व १९२ कंत्राटी कर्मचाऱ्यांमार्फत संस्थान परिसराची स्वच्छता करण्यात येते. तसेच साईभक्तांचे आरोग्याचे दृष्टीने शिर्डी शहरात ही स्वच्छता राखणेकामी शिर्डी नगरपंचायत, शिर्डी यांना काही प्रमाणात संस्थान मदत करीत असते. अहवाल सालात, संस्थान खर्चाने, नगरपंचायत हद्दीतील, लक्ष्मीनगरजवळील सांडपाणी नाल्याची साफ-सफाई ०३ वेळेस करणेत आली. त्यामुळे एकूणच शिर्डी व संस्थान परिसरातील स्वच्छतेमुळे भक्तांचे निश्चितच समाधान होते.

श्री साई प्रसादालय, साईबाबा व साईनाथ रुग्णालये, व्दारावती निवासस्थान येथील स्वच्छता आऊटसोर्सिंग पध्दतीने कंत्राटदारामार्फत करण्यात येते.

● **कामगार विभाग :-**

या विभागामार्फत संस्थान कर्मचाऱ्यांच्या रजा, सुट्ट्या, गैरवर्तन, कर्मचारी विषयक न्यायालयीन कामकाज पाहिले जाते. तसेच वेळोवेळी कंत्राटदार नियुक्ती व त्यांचेमार्फत संस्थानच्या विविध विभागांना आवश्यकतेनुसार कंत्राटी कर्मचारी पुरवून संस्थानचे दैनंदिन कामकाज सुरळीत पार पडेल याची दक्षता घेणेत येते.

● **अभिलेख कक्ष :-**

या विभागामार्फत संस्थानचे विविध रेकॉर्ड, फाईल्स, दस्तऐवज शासकीय नियमानुसार अ, ब, क व ड प्रकारात जतन करून ठेवणेत येतात. त्यासाठी आवश्यक ती उपाययोजना करणेत आलेली आहे. तसेच संस्थानच्या विविध विभागांच्या निरुपयोगी वस्तू/साहित्याचे लिलावाची कार्यवाही करणेत येते.

● **ध्वनीक्षेपण विभाग :-**

या विभागामार्फत साई मंदिरात होणाऱ्या सर्व आरत्या व इतर कार्यक्रमांचे ध्वनीक्षेपण करणे. तसेच दर्शन रांगा व परिसरातील साईभक्तांच्या सोयीसाठी कार्यान्वीत करणेत आलेल्या सीसीटीव्ही यंत्रणेव्दारे समाधी मंदिरातील कार्यक्रम दाखविणेत येतात. तसेच संस्थान परिसरात भक्तांसाठी सूचना केंद्र चालविणेत येत आहे.

● **विधी विभाग :-**

या विभागामार्फत संस्थानच्या विविध न्यायालयातील दाव्यांचे कामकाज पहाणे, विविध विभागांना कराव्या लागणाऱ्या करारांचे मसुदे तयार करून देणे, तपासून देणे, भक्तांना सोयी-सुविधा उपलब्ध करून देणेसाठी संस्थान परिसरातील उपलब्ध असलेले दुकान गाळे लिलाव पद्धतीने भाडे तत्वावर उपलब्ध करणे आदि कामे केली जातात तसेच संस्थानच्या सर्व स्थावर मालमत्तेचे अद्ययावत रेकॉर्ड ठेवणेत येते.

अहवाल सालातील ठळक बाबी

- ०१) अहवाल सालात, जनसंपर्क विभागामार्फत ३,०७,७७३ भक्तांनी सशुल्क दर्शन/आरती पासेस सुविधेचा लाभ घेतला, त्यापासून संस्थानला ४,१२,८३,०००/- मात्र उत्पन्न मिळाले, तर ऑनलाईन दर्शन/आरती पासेस सुविधेचा २,९०,०७७ भक्तांनी लाभ घेतला, त्यापासून संस्थानला ७,०१,३४,७००/- मात्र उत्पन्न मिळाले.
- ०२) व्यवस्थापनाच्या निर्णयानुसार, संस्थानचे विविध निवासस्थानांतील खोल्या भक्तांना निवासासाठी उपलब्ध करून देतांना अनामत रक्कम स्वीकारणे / वसूल करणे बंद करणेत आले आहे.
- ०३) संस्थानचे अधिकृत संकेतस्थळावरून श्रीं ची आरती व दर्शन, देणगी, प्रसाद भोजन, खोली आरक्षण या सुविधांसाठी Online Booking System सुरु करणेत आली. या खोली आरक्षण सुविधेमध्ये व्दारावती भक्तनिवास व साईबाबा भक्तनिवास इमारतीतील अनुक्रमे ७७ व ३५० खोल्या Online Room Booking सुविधेसाठी उपलब्ध करून देणेत आल्या आहेत.
- ०४) ध्वनीक्षेपण विभागामार्फत मंदिर व मंदिर परिसर, दर्शन रांग, निवासस्थाने परिसर, श्री साई प्रसादालय परिसर आदि ठिकाणी भक्तांना श्री साईचे दर्शन वेळोवेळी व्हावे, मंदिरातील दैनंदिन पूजा-अर्चा, आरती यांचा लाभ सुलभतेने व्हावा म्हणून ठिकठिकाणी विविध आकाराचे एलसीडी टि.व्ही. बसविणेत आलेले आहेत.
- ०५) श्री गुरुस्थान मंदिरातील श्री समर्थ स्वामींच्या पादुका स्थापनाच्या शताब्दी वर्षानिमित्त दिनांक ०१ ऑगस्ट, २०१२ ते दिनांक ०२ ऑगस्ट, २०१२ अखेर श्री गुरुस्थान मंदिरात महारुदाभिषेक पुजेचे आयोजन करणेत आले होते.
- ०६) अहवाल सालात, श्री साई सत्यव्रत (सत्यनारायण) महापूजेचा ६७,८२७ भक्तांनी तर श्री अभिषेक पूजेचा २०,०५५ भक्तांनी लाभ घेतला.
- ०७) दिनांक २० जुलै, २०१२ ते दिनांक २८ जुलै, २०१२ अखेर 'श्री साईसतच्चरित्र पारायण सोहळा' साजरा करणेत आला.
- ०८) श्री दासगणू महाराजांची ५० वी पुण्यतिथी दिनांक ११ डिसेंबर, २०१२ रोजी साजरी करणेत आली, या दिवशी श्री व्दारकामाई मंदिर परिसरातील खुल्या जागेत साईभक्त व ग्रामस्थ यांचे सक्रिय सहभागातून सामुहिक स्तवनमंजिरीचा पाठ संपन्न झाला.
- ०९) दिनांक ३१ डिसेंबर, २०१२ रोजी 'शिर्डी महोत्सव' साजरा करणेत येऊन, नाताळ व नववर्षांभाच्या दिवशी श्री साईचे दर्शनासाठी होणाऱ्या अलोट गर्दीचा विचार करून, गतवर्षी प्रमाणेच दिनांक ३१ डिसेंबर, २०१२ रोजी श्री साईचे समाधी मंदिर दर्शनासाठी रात्रभर खुले ठेवणेत आले होते.

- १०) बगीचा विभागामार्फत अहवाल सालातील तीन ही उत्सवास तसेच गुढीपाडवा, श्री दत्त जयंती निमित्त इच्छुक साईभक्तांकडून समाधी मंदिर व परिसरात देणगीदाखल फुलांची सजावट करणेत आली.
- ११) माहिती तंत्रज्ञान विभागामार्फत संस्थानचे अधिकृत संकेतस्थळावरून श्रीं ची आरती व दर्शन, देणगी, प्रसाद भोजन, खोली आरक्षण या सुविधांसाठी **Online Booking System** सुरु करणेत आली आहे.
- १२) साईभक्तांना सुलभ दर्शन घेता यावे म्हणून दर्शन रांगेसह संस्थान अखत्यारीतील सर्व मंदिरांमध्ये स्टेनलेस स्टील रेलिंग बसविण्यात आल्या आहेत.

इतर उपक्रम - रुग्णालये

अधिनियमातील कलम १७ व २१ मधील तरतुदीस अनुसरून, विश्वस्तव्यवस्थेच्या ध्येय-धोरणांशी सुसंगत राहून, संस्थानने श्री साईबाबांची शिकवण व बाबांनी त्यांचे हयातीत गरीब व गरजूंची केलेली रुग्णसेवा लक्षात घेऊन बाबांचा रुग्णसेवेचा वारसा पुढे चालू ठेवण्यासाठी शिर्डी व परिसरातील ग्रामीण भागातील सर्वसामान्य, गोर-गरीब जनतेला वैद्यकीय सेवा उपलब्ध व्हाव्यात यासाठी साईनाथ रुग्णालय तसेच गंभीर आजारावरील उच्च दर्जाचे उपचारांचे सोयीसाठी श्री साईबाबा सुपर स्पेशलिटी हॉस्पिटल सुरु केलेले आहे. त्यांची थोडक्यात माहिती पुढीलप्रमाणे :

● श्री साईनाथ रुग्णालय, शिर्डी (SHRI SAINATH HOSPITAL)

गरीब व गरजू रुग्णांची सेवा हे बाबांच्या शिकवणीतले एक मोठे तत्वज्ञान आहे आणि त्यालाच अनुसरून श्री साईबाबा संस्थान, शिर्डी ने १९६४ साली "श्री साईनाथ रुग्णालय" सुरु केले आहे.

शिर्डी व शिर्डी शहराच्या जवळपास चांगली वैद्यकीय सेवा उपलब्ध नव्हती. श्री साईनाथ रुग्णालयामुळे अशी वैद्यकीय गरज पूर्ण करण्यात आली आहे. गरीब आणि गरजू रुग्णांसाठी अत्यल्प दरात वैद्यकीय सेवा येथे दिली जाते. सध्या रुग्णालयात विविध विभागांतर्गत ३०८ खाटा उपलब्ध आहेत.

०१) रुग्णालयातील सेवा :-

या अत्याधुनिक तंत्रज्ञान व उपकरणाने सुसज्ज असे रुग्णालयात बाह्यरुग्ण, अंतरुग्ण, अतिदक्षता, शस्त्रक्रिया, क्ष-किरण, सोनोग्राफी, प्रयोगशाळा आदि विभागांमार्फत गरजू रुग्णांना विविध सेवा अत्यल्प दरात पुरविल्या जातात. मंदिर परिसरातील भक्तांच्या सोयीसाठी मंदिर परिसरामध्ये कायमस्वरूपी प्रथमोपचार केंद्र असून तेथेही प्राथमिक उपचार करणेत येतात. गेल्या ०३ वर्षात रुग्णालयात विविध आजारांवर उपचार घेणाऱ्या रुग्णांची संख्या खालीलप्रमाणे :

अ.नं.	विभागाचे नांव	उपचारार्थी रुग्णांची संख्या		
		सन २०१०-११	सन २०११-१२	सन २०१२-१३
१	बाह्यरुग्ण विभाग	२,६१,३७४	२,६१,८४६	३,०३,६६८
२	अंतरुग्ण विभाग	०,११,६३९	०,१२,०००	०,१३,४७०
३	शस्त्रक्रिया विभाग	८,५३१	९,००१	१०,८९४
४	क्ष-किरण फोटो (एक्स-रे)	२३,३१५	२२,४८६	२३,८३१
५	सोनोग्राफी चाचणी	९,३६१	१०,३०६	१०,५३०
६	प्रयोगशाळा चाचणी	६०,६९५	५९,७८६	५१,८१२
७	प्रथमोपचार केंद्र - मंदिर परिसर	२९,३३०	३२,९९१	४५,०२५
८	आय.सी.टी.सी. विभाग	४,०८५	५,३२४	३,८२३
९	डॉ.सेंटर विभाग ०,१०३		०,१३१	०,१५९
१०	दंतरोग विभाग रुग्ण	६,१५६	६,०६१	६,६२८

श्री साईनाथ रुग्णालयात आकारले जाणारे दर हे इतर सर्वसाधारण रुग्णालयांच्या तुलनेत अत्यल्प आहेत. तसेच रुग्णांच्या तातडीच्या सेवेसाठी वाजवी व अल्पदरात २४ तास रुग्णवाहिका व शववाहिका उपलब्ध करून देणेत आलेली आहे.

२) फिरता दवाखाना :-

अहवाल सालात, माहे जानेवारी - फेब्रुवारी, २०१३ मध्ये नांदुर्खी, वेस, बहादरापुर, रांजणगाव देशमुख, काकडी या गावांना फिरता दवाखान्याची सुविधा उपलब्ध करून देणेत आली. तदनंतर माहे मार्च, २०१३ पासून या गावांमध्ये वाढ होऊन, वाळकी, पिंपळस, केलवड, निर्मळपिंप्री, चोळकेवाडी, मोरवाडी, रांजणगाव खुर्द, न.पा.वाडी, रामपुरवाडी, एकरुखे इ. गावांमध्ये फिरता दवाखान्याची सुविधा उपलब्ध करून देणेत आली आहे. या सुविधेचा लाभ उपरोक्त विविध गावातील सुमारे ५,८१७ रुग्णांना झाला आहे.

रुग्णालयामार्फत शिर्डी येथील वृद्धाश्रमातील रुग्णांना विनामुल्य वैद्यकीय सेवा उपलब्ध करून दिली जाते तसेच महिन्यातून दोन वेळेस वृद्धाश्रमात फिरते वैद्यकीय पथक पाठविले जाते.

श्री रामनवमी उत्सव काळात शिर्डी - नाशिक या रस्त्यावर पालखीतील पदयात्री साईभक्तांना फिरते वैद्यकीय पथकामार्फत वैद्यकीय सेवा उपलब्ध करून दिली जाते.

३) डायबेटीक केअर सेंटर :-

अहवाल सालात, रुग्णालयात माहे नोव्हेंबर, २०१२ पासून डायबेटीक केअर सेंटर सुरू करणेत आले आहे. या डायबेटीक केअर सेंटरमध्ये प्रत्येक आठवड्यास, एक दिवस (मंगळवार) डायबेटीज रुग्णांचे निदान व औषधोपचाराचे मार्गदर्शन केले जाते. माहे नोव्हेंबर, २०१२ पासून या सुविधेचा सुमारे ५८६ रुग्णांनी लाभ घेतला आहे.

४) रक्तपेढी :-

रुग्णालयामध्ये आधुनिक व अतिशय सुसज्ज अशी रक्तपेढी कार्यान्वीत आहे. रक्तपेढीमध्ये आधुनिक पद्धतीने रक्ताची साठवण करून गरजू रुग्णांना ते वाजवी दरात त्वरीत उपलब्ध करून दिले जाते. रक्तदानासारख्या महत्वाच्या दानाविषयी लोकांना जागृत करून रक्तपेढीने अहवाल सालात ४५० मिली. च्या एकूण १०,९४७ बाटल्या रक्त जमा करून रुग्णांना उपलब्ध करून देणेत आले आहे.

अहवाल सालात, मंदिर परिसरात प्रत्येक आठवड्यातील गुरुवारी व रविवारी असे १२७ वेळेस तसेच शिर्डी परिसरातील विविध गावांमध्ये रक्तदान शिबीरे आयोजित करून, ४६३९ पिशव्या रक्त जमा करणेत आले.

५) वैद्यकीय शिबीरांचे आयोजन :-

अहवाल सालात, खाली नमुद केलेप्रमाणे विविध वैद्यकीय शिबीरांचे यशस्वीरित्या आयोजन करणेत आले :

अ.नं.	शिबिराचे नांव	शिबिर कालावधी	लाभार्थी रुग्ण संख्या
१	मोतीबिंदु शस्त्रक्रिया शिबीर	दि.०९ एप्रिल, २०१२ ते ११ एप्रिल, २०१२	१०५
२	किडनी स्टोन शिबीर	दि.२२ जून, २०१२ ते २४ जून, २०१२	४६
३	किडनी स्टोन शिबीर	दि.२८ सप्टेंबर, १२ ते २९ सप्टेंबर, १२	४१
४	एक दिवसीय नेत्रतपासणी शिबीर	दि. १६ डिसेंबर, २०१२	७०९
	व चष्मे वाटप		५१९

वरील सर्व शिबीरांमध्ये संस्थानचे वैद्यकीय अधिकारी, तांत्रिक कर्मचारी तसेच बाहेरील तज्ञ मानद डॉक्टर्सकडून आवश्यकतेनुसार सर्व सहाय्य दिले जाते. शिबीरांमध्ये उपचार करण्यात येणाऱ्या रुग्णांकडून कोणत्याही प्रकारचे शुल्क न आकारता त्यांना संपूर्ण वैद्यकीय सेवा, रहाण्याची व्यवस्था व जेवणाची व्यवस्था विनामूल्य पुरविली जाते.

६) वैद्यकीय आर्थिक मदत व धर्मादाय सेवा :-

गरीब आणि गरजू रुग्णांना भारतातील धर्मादाय, निमशासकीय किंवा शासकीय रुग्णालयात शस्त्रक्रिया केल्यास/उपचार घेतल्यास एकूण खर्चाच्या १५ टक्के किंवा जास्तीत जास्त रुपये २०,०००/- मात्र मदत रुग्णालयाचे नावे डिमांड ड्राफ्टद्वारे पाठविली जाते. खाली नमूद केलेल्या शस्त्रक्रियांसाठी/आजारावरील उपचारांसाठी संस्थान व्यवस्थापनामार्फत वैद्यकीय आर्थिक मदत (वैद्यकीय अनुदान) दिले जाते :

१) हृदयशस्त्रक्रिया व नंतरचे उपचार	२) किडनी शस्त्रक्रिया व नंतरचे उपचार
३) मेंदुची शस्त्रक्रिया व नंतरचे उपचार	४) रक्तासंबंधीचे उपचार (उदा.हिमोफिलिया)
५) कर्करोग शस्त्रक्रिया व नंतरचे उपचार	६) मणका शस्त्रक्रिया व नंतरचे उपचार
७) जी.बी.एस. (Guillain Barre Syndrome)	८) कॉवलीअर इम्प्लांट

उपरोक्त आजारांपैकी नेत्ररोगासंबंधीत ज्या शस्त्रक्रिया संस्थानच्या रुग्णालयांमध्ये होऊ शकतात, त्याव्यतिरिक्त इतर नेत्रशस्त्रक्रियांसाठी वैद्यकीय अनुदान उपलब्ध करून दिले जाते.

संस्थानचे वैद्यकीय आर्थिक अनुदान नियमावलीनुसार रुग्णास गंभीर आजारासाठी फक्त एकदाच अनुदान देण्याची तरतूद आहे, परंतु मा.व्यवस्थापन समितीने गंभीर आजारासाठी रुग्णाने पाच वर्षांने मागणी केल्यास त्यास ०५ वर्षांनंतर पुन्हा वैद्यकीय अनुदान देणेबाबत निर्णय घेतलेला आहे. गेल्या ०३ अहवाल सालात गरजू रुग्णांना उपलब्ध करून देणेत आलेल्या वैद्यकीय अनुदान रकमेचा व लाभार्थी रुग्णांचा गोषवारा खालीलप्रमाणे :

अ.नं.	आर्थिक वर्ष	अनुदान लाभार्थी रुग्ण संख्या	अनुदान वाटपाची रक्कम रुपये
०१	सन २०१०-२०११	२६७३	४,४६,३७,३५८/-
०२	सन २०११-२०१२	२२१७	४,१४,३२,९६५/-
०३	सन २०१२-२०१३	२४२७	४,९२,४९,६६६/-

श्री साईबाबा हॉस्पिटल (सुपर स्पेशलिटी), शिर्डी
(SHRI SAIBABA HOSPITAL (SUPER SPECIALITY))

शिर्डी व शिर्डी परिसरातील ग्रामीण भागातील गरीब व गरजू रुग्णांना गंभीर आजार तसेच इतर तपासण्यांसाठी मुंबई, पुणे, नाशिक इत्यादी शहराच्या ठिकाणी जाऊन उपचार घ्यावे लागत असत. या गरीब व गरजू रुग्णांना उच्च दर्जाच्या वैद्यकीय सेवा-सुविधा शिर्डीमध्ये उपलब्ध व्हाव्यात या उदात्त हेतूने मा. व्यवस्थापन समितीने माहे मे, २००६ पासून श्री साईबाबा सुपर स्पेशलिटी हॉस्पिटल सुरु केलेले आहे. या रुग्णालयाविषयी थोडक्यात माहिती खालीलप्रमाणे :

- ०१) रुग्णालयाची क्षमता :** **२३० बेडस्.** यापैकी
(अ) हृदयरोग अतिदक्षता विभाग	:	१० बेडस्
(ब) सामान्य अतिदक्षता विभाग	:	१० बेडस्
(क) न्युरोसर्जरी व ट्रॉमॅटॉलॉजी अतिदक्षता विभाग	:	०४ बेडस्
(ड) कॅज्युअल्टी इमर्जन्सी केअर वार्ड	:	०६ बेडस्
(इ) कार्डियक रिकव्हरी वार्ड अतिदक्षता युनिट - १	:	२० बेडस्
(ई) कार्डियक रिकव्हरी वार्ड युनिट - २	:	२० बेडस्
(फ) कार्डियक रिकव्हरी वार्ड युनिट - ३	:	१० बेडस्
(ग) कार्डियक रिकव्हरी वार्ड युनिट - ४	:	३२ बेडस्
(च) इतर अंतरुग्णासाठी उपचार सुविधा	:	११८ बेडस्
- ०२) विविध शस्त्रक्रियेसाठी सुविधा :** **०७ कक्ष + कॅथलॅब.**
(अ) हृदय शस्त्रक्रिया कक्ष	-	०२
(ब) अस्थिरोग शस्त्रक्रिया कक्ष	-	०१
(क) सामान्य शस्त्रक्रिया कक्ष	-	०२
(ड) न्युरो सर्जरी व ट्रॉमॅटॉलॉजी कक्ष	-	०२
- ०३) रुग्णालयात उपलब्ध असणाऱ्या सुविधा :-**
०१) रेडिओलॉजी विभाग	०२.	पॅथॉलॉजी विभाग
०३) डायग्नोस्टिक्स विभाग	०४.	रक्तपेढी
०५) मध्यवर्ती ऑक्सिजन वायुपुरवठा यंत्रणा	०६.	मध्यवर्ती वायु व सक्शन सुविधा
०७) बायोमेडिकल इंजिनिअरींग विभाग	०८.	सोलर वॉटर हिटींग यंत्रणा
०९) काही विशिष्ट विभागांसाठी मध्यवर्ती वातानुकूलन यंत्रणा	१०.	लॉन्ड्री
- ०४) रुग्णालयात उपलब्ध असणाऱ्या रोग निदान चाचण्या व उपचार सेवा :-**
०१) कार्डिओलॉजी	०२.	कार्डिओ-थोरॅसिक सर्जरी
०३) न्युरो सर्जरी - ट्रॉमॅटॉलॉजी	०४.	युरॉलॉजी
०५) नेफ्रॉलॉजी - डायलिसिस	०६.	अँडव्हान्सड् ऑर्थोपेडिक्स
०७) जनरल मेडिसिन	०८.	जनरल सर्जरी
०९) रेडिओलॉजी	१०.	पॅथॉलॉजी
११) मॅक्सिलोफेसिअल सर्जरी		

०६) गेल्या ०३ अहवाल सालात श्री साईबाबा हॉस्पिटलमध्ये उपचार घेतलेल्या रुग्णांची संख्या :-

अ.नं.	विभाग / उपचार	रुग्णांची संख्या		
		२०१०-२०११	२०११-२०१२	२०१२-२०१३
०१	बाह्यरुग्ण विभाग	१,०३,३०१	१,२८,०२७	१,४९,६६३
०२	अंतरुग्ण विभाग	१३,४८९	१५,५३३	१७,२६६
०३	रेडिओलॉजी विभाग व इतर	६८,८२३	८७,३३१	९७,०५०
०४	पॅथॉलॉजी लॅबोरेटरी विभाग	२,५३,३८६	३,१३,६४२	३,४१,५९२
०५	हृदय शस्त्रक्रिया विभाग	१,२१६	१,४९१	१,५७१
०६	हृदयरोग - अँजिओग्राफी	३,१६०	४,१८६	५,०८१
०७	हृदयरोग - अँजिओप्लास्टी	१,४८०	२,१३९	३,०२३
०८	हृदयरोग - बी.एम.व्ही व इतर	५६७	५९९	६७४
०९	न्युरो सर्जरी विभाग	५७१	६११	५८६
१०	युरॉलॉजी विभाग	४४०	५४८	५७०
११	अन्य शस्त्रक्रिया (ऑर्थोपेडिक्स, जनरल सर्जरी, दंतरोग,ईएनटी)	२,८६२ (नेत्र विभागासह)	३,३४४ (नेत्र विभागासह)	३,३६० (नेत्र विभागाव्यतिरिक्त)

०७) रुग्णालयासाठी औषधे व इतर आवश्यक साहित्य :-

श्री साईनाथ व श्री साईबाबा या दोन्ही रुग्णालयांसाठी रुग्णांच्या रोगनिदान व उपचारांसाठी आवश्यक असलेली औषधे, उपकरणे आदि साहित्य खरेदीसाठी मध्यवर्ती औषध भांडार स्थापन करण्यात आलेले आहे. अहवाल सालात, अंदाजे रु. ३२.७३ कोटी मात्रची औषधे, सर्जिकल इन्स्ट्रुमेंट्स व इतर आवश्यक साहित्य आदि उपलब्ध करून देण्यात आलेले आहे.

तसेच दोन्ही रुग्णालयाकडील रुग्णांचे कपडे व इतर लिनन स्वच्छ करणे, धुणे व इस्त्री करणे यासाठी स्वतंत्र लॉन्ड्रीची व्यवस्था करण्यात आली आहे.

०८) रुग्णालयाचे संगणकीकरण :-

श्री साईनाथ व श्री साईबाबा सुपर स्पेशलिटी रुग्णालय या दोन्ही रुग्णालयात संगणकीय कार्यप्रणालीव्दारे रुग्णाची वैयक्तिक माहिती, रोग निदान व उपचार पध्दती, बिलींग, व्हिडिओ कॉन्फरन्स, इंटरनेट आदि सुविधा उपलब्ध करून देण्यात आलेल्या आहेत.

०९) रुग्णांना वैद्यकिय उपचार बिलातील सवलतीच्या विविध योजना :-

(अ) महाराष्ट्र शासनाच्या **जीवनदायी आरोग्य योजना, १९९७** अंतर्गत दिनांक १९ एप्रिल, २००७ चे शासन निर्णयान्वये मान्यता मिळालेनंतर, दारिद्र्य रेषेखालील रुग्णांना **हृदयशस्त्रक्रिया करणेसाठी** जीवनदायी आरोग्य योजनेची सुविधा उपलब्ध करून देण्यात आली आहे.

या जीवनदायी आरोग्य योजनेअंतर्गत श्री साईबाबा हॉस्पिटलमध्ये अहवाल सालात, महाराष्ट्रामध्ये सर्वात जास्त हृदयशस्त्रक्रिया करण्यात आलेल्या आहेत.

तसेच, महाराष्ट्र शासनामार्फत जिल्हा रुग्णालयांच्या माध्यमातून राबविणेत येणाऱ्या **एन.आर.एच.एम. - शालेय आरोग्य तपासणी कार्यक्रमांतर्गत** श्री साईबाबा हॉस्पिटलमध्ये हृदयरोगाने पीडीत शालेय विद्यार्थी रुग्णांची तपासणी करून शस्त्रक्रिया करण्यात आलेल्या आहेत.

माहे एप्रिल, २००९ पासून **एन.आर.एच.एम. - शालेय आरोग्य तपासणी योजनेचा समावेश** जीवनदायी आरोग्य योजनेत करणेत आलेला आहे.

गेल्या ०३ वर्षातील सदर शस्त्रक्रियांचा तपशील खालीलप्रमाणे :-

अ.नं.	अहवाल वर्ष	जीवनदायी शस्त्रक्रिया संख्या	एकूण खर्च रुपये (कोटीमध्ये)	शासनाकडून प्राप्त झालेले अनुदान रुपये (कोटीमध्ये)	NRHM शस्त्रक्रिया संख्या	एकूण खर्च रुपये (लाखात)	प्राप्त झालेले अनुदान रुपये (लाखात)
०१	सन २०१०-११	२,९७०	२४.८१	९.८४	१८४	१२१.६२	३१.७१
०२	सन २०११-१२	३,८६३	३९	२६.६३	--	--	--
०३	सन २०१२-१३	४,८३४	४७.८	९.५१	--	--	--

(ब) महाराष्ट्र शासनाच्या बीपीएल कार्डधारक/आर्थिकदृष्ट्या अतिदुर्बल घटक (१०० टक्के मोफत) व दुर्बल घटक (५० टक्के मोफत) योजनेनुसार रुग्णांना वैद्यकिय उपचार बिलात नियमानुसार सवलत देण्यात येत आहे. त्याचा गेल्या ०३ वर्षांचा तपशील :

अ.नं.	अहवाल वर्ष	योजनेंतर्गत उपचार करणेत आलेले रुग्ण	योजनेंतर्गत देण्यात आलेली आर्थिक सवलत रुपये
०१	सन २०१०-२०११	८,४४३	२.७७ कोटी
०२	सन २०११-२०१२	११,३५०	४.७९ कोटी
०३	सन २०१२-२०१३	१२,०४४	५.५१ कोटी

- (क) श्री साईबाबा हॉस्पिटलमध्ये उपचार घेणाऱ्या रुग्णांना विविध धर्मादाय संस्थांकडून वैद्यकिय आर्थिक अनुदान मिळणेबाबत मार्गदर्शन केले जाते. अशा रुग्णांच्या उपचारापोटी गेल्या ०३ अहवाल वर्षांमध्ये विविध धर्मादाय संस्थांकडून खालीलप्रमाणे वैद्यकिय अनुदान श्री साईबाबा हॉस्पिटलला प्राप्त झालेले आहे. त्याचा गेल्या ०३ वर्षांचा तपशील :

अ.नं.	अहवाल वर्ष	रुग्ण संख्या	प्राप्त वैद्यकिय अनुदान रुपये
०१	सन २०१०-२०११	१८०	२७.९८ लक्ष
०२	सन २०११-२०१२	२३०	४०.२४ लक्ष
०३	सन २०१२-२०१३	१२६	१९.७२ लक्ष

- (ड) राजीव गांधी जीवनदायी आरोग्य योजना या पुर्वीच्या जीवनदायी योजनेऐवजी सुरु होणाऱ्या नवीन योजनेंतर्गत पहिल्या टप्प्यात अहमदनगर जिल्ह्याचा समावेश नसला तरी मा. शासनामार्फत संस्थान संचलीत दोन्ही रुग्णालयांचा **Referred Centers** म्हणून समावेश करणेबाबत निर्देश देणेत आलेले होते. त्यानुसार या नवीन राजीव गांधी जीवनदायी आरोग्य योजनेंतर्गत दिनांक १४ फेब्रुवारी, २०१३ ते दिनांक ३१ मार्च, २०१३ अखेर खालीलप्रमाणे कार्यवाही करणेत आली.

सदर कालावधीत २१० बाह्यरुग्णांना विनामुल्य केसपेपर देऊन, त्यांच्या रक्कम रुपये १,२०,५८५/- मात्र इतक्या रक्कमेच्या आरोग्य विषयक तपासण्या पूर्ण करणेत आल्या, तर ०४ अंतःरुग्णांच्या आरोग्य व औषधोपचारापोटी रक्कम रुपये २,४८,१०२/- मात्र इतकी रक्कम (करासह) संस्थानचे बँक खात्यात ऑनलाईन पध्दतीने जमा करणेत आली आहे. या नवीन योजनेचे कामकाज पूर्णतः ऑनलाईन पध्दतीने चालत असल्याने, सदरची योजना रुग्णांसह व्यवस्थापनास कामकाजाच्या सोयीच्या दृष्टीने अधिक सुलभ आहे.

इतर उपक्रम - शैक्षणिक संकुल

संस्थानच्या ध्येय-उद्देशांस अनुसरून, संस्थान व्यवस्थापनामार्फत शैक्षणिक संकुलाची स्थापना करण्यात आली आहे. हे शैक्षणिक संकुल, गांवापासून अर्धा किलोमीटर अंतरावर असलेल्या संस्थानच्या मालकीच्या नयनरम्य परिसरात आहे.

शैक्षणिक संकुलात खालील शैक्षणिक संस्थांचा समावेश आहे.

- अ) श्री साईबाबा औद्योगिक प्रशिक्षण केंद्र, शिर्डी.
- ब) श्री साईबाबा इंग्लिश मिडीयम स्कुल, शिर्डी.
- क) श्री साईबाबा कन्या विद्या मंदिर, शिर्डी.
- ड) श्री साईबाबा कनिष्ठ महाविद्यालय, शिर्डी.

(अ) श्री साईबाबा औद्योगिक प्रशिक्षण केंद्र, शिर्डी. (आय. टी. आय.)

शिर्डी व परिसरातील ग्रामीण भागातील विद्यार्थी - विद्यार्थीनींना व्यवसायाभिमुख प्रशिक्षण मिळावे व त्यांना स्वयंरोजगार उपलब्ध व्हावा यादृष्टीने संस्थान व्यवस्थापनामार्फत शिर्डी येथे औद्योगिक प्रशिक्षण केंद्र सुरु करणेत आलेले आहे. अहवाल सालात, औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेत प्रगत व प्रचलित तंत्रज्ञानावर आधारीत बारा व्यवसाय असून या व्यवसायांच्या एकूण तेवीस तुकड्या आहेत. तसेच प्रशिक्षण केंद्रामार्फत महाराष्ट्र ज्ञान महामंडळाचा शासनमान्य संगणक अभ्यासक्रमाचा (MS-CIT) उपक्रम व यशवंतराव चव्हाण मुक्त विद्यापीठाचे संगणक प्रशिक्षण वर्ग चालविले जातात. या प्रशिक्षण केंद्रात प्रशिक्षित ३३ निदेशकाकडून प्रशिक्षण देण्यात येत आहे.

गेल्या ०३ अहवाल वर्षांमध्ये या प्रशिक्षण केंद्रात प्रशिक्षण घेणाऱ्या प्रशिक्षणार्थ्यांची संख्या खालीलप्रमाणे :

अ.नं.	तपशील	प्रशिक्षणार्थी संख्या		
		सन २०१०-११	सन २०११-१२	सन २०१२-१३
०१	व्यवसाय प्रशिक्षणार्थी	२९६	२६८	२१०
०२	संगणक अभ्यासक्रम प्रशिक्षणार्थी	२१९	१४०	१७५

ठळक बाबी :

- सदरहू औद्योगिक प्रशिक्षण केंद्र हे डायरेक्टोरेट जनरल ऑफ एम्प्लॉयमेंट अँड ट्रेनिंग (DGE & T), श्रम मंत्रालय, भारत सरकार, नवी दिल्ली यांचेशी कायमस्वरूपी संलग्नता व मान्यताप्राप्त केंद्र आहे.
- औद्योगिक प्रशिक्षण केंद्र हे संपूर्णपणे विनाअनुदानित तत्वावर चालविणेत येत असून, या केंद्रात प्रवेश घेणाऱ्या प्रशिक्षणार्थीकडून शासन नियमानुसार शैक्षणिक शुल्क घेतले जाते.
- प्रशिक्षण केंद्राची प्रवेश प्रक्रिया शैक्षणिक गुणवत्तेवर आधारित असून, शासनाच्या आरक्षण धोरणानुसार पूर्णतः संगणकीय कार्यप्रणालीव्दारे पार पाडली जाते.

श्री साईबाबा औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था, शिर्डी.

कार्यशाला

- ४ सन २०००-२००१ पासून शासनामार्फत "अ" असा नामांकन दर्जा राखणारे औद्योगिक प्रशिक्षण केंद्र आहे. तसेच अहवाल सालात औद्योगिक प्रशिक्षण केंद्राचा एकत्रित निकाल ८० टक्के लागलेला आहे.
- ५ अहवाल सालात, संस्थेतील मेकॅनिक मोटार व्हेईकल, कॉम्प्युटर ऑपरेटर अँड प्रोग्रामिंग असिस्टंट, टर्नर आणि मेकॅनिक रेफ्रीजरेशन अँड एअर कंडिशनिंग या ०४ व्यवसायाचे प्रशिक्षणार्थी ४९ व्या राज्यस्तर कौशल्य स्पर्धा परिक्षेमध्ये राज्यात सर्वप्रथम क्रमांकाने उत्तीर्ण झालेले असून, अशा रितीने यश मिळविण्याचे संस्थेचे हे चौथे सलग वर्ष आहे.
- ६ अहवाल सालात, संस्थेच्या मेकॅनिक मोटार व्हेईकल या व्यवसायाचा प्रशिक्षणार्थी ४९ व्या अखिल भारतीय कौशल्य स्पर्धेत देशपातळीवर पात्र ठरला. याचबरोबर संस्थेने देशात संस्थेचा प्रशिक्षणार्थी सर्वप्रथम क्रमांकाने उत्तीर्ण होण्याचा सलग तिसऱ्या वर्षी मान पटकवला आहे.
- ७ संस्थेने आजपावेतो, विविध व्यवसाय प्रशिक्षणात केंद्र शासनाचे राष्ट्रीय स्तरावर पाच "सर्वोत्कृष्ट संस्था पुरस्कार" जिंकले आहेत.

(ब) श्री साईबाबा इंग्लिश मिडीयम स्कूल , शिर्डी.

शिर्डी व शिर्डी परिसरातील ग्रामीण भागातील मुला-मुलींना इंग्रजी माध्यमाचे शिक्षण विनासायास प्राप्त व्हावे म्हणून संस्थान व्यवस्थापनामार्फत इंग्लिश मिडियम स्कूल सुरु करणेत आलेले आहे. या शाळेसाठी शासनाकडून कोणतीही आर्थिक मदत वा अनुदान घेतले जात नाही. विद्यार्थ्यांकडूनही शैक्षणिक शुल्क आकारतांना ते आर्थिकदृष्ट्या सर्वसामान्यांना परवडेल, असेच ठेवण्यात आलेले आहे.

या इंग्लिश मिडियम स्कूल मध्ये, ज्युनिअर केजी ते इयत्ता दहावी पर्यंत वर्ग चालविले जातात. गेल्या ०३ अहवाल वर्षात या शाळेत शिक्षण घेणाऱ्या विद्यार्थ्यांची संख्या खालीलप्रमाणे :

अ.नं.	अहवाल वर्ष	विद्यार्थी संख्या	विद्यार्थिनी संख्या	एकूण संख्या	एस.एस.सी. निकाल
१	सन २०१०-२०११	९५२	६०६	१५५८	९८%
२	सन २०११-२०१२	११२०	७२७	१८४७	१००%
३	सन २०१२-२०१३	११०२	७८२	१८८४	९८.९८%

ठळक बाबी :-

- ०१ विद्यार्थ्यांची ने-आण करणेकरीता वाजवी दरामध्ये बस सेवा उपलब्ध करून देणेत आलेली आहे.
- ०२ **हिंदी राष्ट्रभाषा - बालबोधिनी प्रवेशिका, सुबोध प्रवेशिका, शिष्यवृत्ती परिक्षा** या परिक्षांमध्ये विद्यालयांच्या विद्यार्थ्यांनी सहभाग घेऊन निकालाची यशस्वी परंपरा राखली.
- ०३ **चित्रकला इलेमेंटरी व इंटरमिजिएट** या शासकीय चित्रकला परिक्षेमध्ये विद्यालयाच्या विद्यार्थ्यांनी सहभाग घेऊन १०० टक्के निकालाची यशस्वी परंपरा राखली.
- ०४ शाळेच्या विद्यार्थ्यांनी गणित विज्ञान प्रदर्शनामध्ये सहभाग घेऊन यश संपादन केले.
- ०५ शाळेच्या विद्यार्थ्यांनी राज्यस्तरीय वक्तृत्व स्पर्धेत सहभाग घेऊन उल्लेखनिय यश मिळविले.
- ०६ राष्ट्रीय व महाराष्ट्र प्रज्ञा शोध परिक्षेत सहभाग घेऊन यश संपादन केले.
- ०८ क्रिडा क्षेत्रामध्ये श्री साईबाबा इंग्लिश मिडियम स्कूलने अहमदनगर जिल्ह्यातील अग्रगण्य शाळा म्हणून नावलौकिक मिळविला असून, अहवाल सालात ०३ खेळाडूंची राज्यस्तरीय क्रिडा स्पर्धेकरीता निवड झाली तर एका व्हॉलीबॉल खेळाडूची राज्यस्तरासह अखिल भारतीय शालेय व्हॉलीबॉल स्पर्धेकरीता निवड होऊन, अखिल भारतीय स्तरावर **महाराष्ट्र संघाचे नेतृत्व करण्याची संधी मिळाली.**

(क) श्री साईबाबा कन्या विद्या मंदिर, शिर्डी.

श्री साईबाबा कन्या विद्या मंदिर, शिर्डी या शैक्षणिक संकुलात राज्य शासनाच्या निर्णयानुसार विद्यार्थीनींना इयत्ता दहावीपर्यंत मोफत शिक्षण देणेत येत असून, त्यांचेकडून कोणत्याही प्रकारचे शैक्षणिक शुल्क आकारले जात नाही. तसेच या विद्यालयासाठी शासनाकडून आर्थिक मदत वा अनुदान घेतले जात नाही.

श्री साईबाबा कन्या विद्या मंदिरमध्ये गेल्या ०३ अहवाल वर्षांमध्ये शिक्षण घेत असलेल्या विद्यार्थीनींची संख्या खालील प्रमाणे :

अ.नं.	अहवाल वर्ष	विद्यार्थीनी संख्या	एस.एस.सी. निकाल
१	सन २०१०-२०११	६६५	९६.४४%
२	सन २०११-२०१२	६९९	९४.६७%
३	सन २०१२-२०१३	७१८	९९.०६%

ठळक बाबी :

- ०१ शासनाने आयोजित केलेल्या चित्रकला इलेमेंटरी व इंटरमिजिएट परिक्षेचा निकाल १०० टक्के लागला आहे.
- ०२ कन्या विद्या मंदिराने याही वर्षी गणित विज्ञान प्रदर्शनात सहभाग घेऊन सलग ०५ वर्षे यशस्वी होण्याचा मान पटकवला आहे. तसेच राज्यस्तरीय वक्तृत्व स्पर्धेसह, राज्यस्तरीय निबंध लेखन स्पर्धेत घवघवीत यश मिळविले.

- ०३ कन्या विद्या मंदिरामध्ये २५ संगणकासह अद्ययावत तांत्रिक संगणकीय सुविधेची प्रयोगशाळा विद्यार्थ्यांनीना उपलब्ध करून दिली आहे.
- ०४ कन्या विद्या मंदिरात शिक्षण घेणाऱ्या विद्यार्थ्यांनीना सुसज्ज ग्रंथालयाची सुविधा उपलब्ध करून देणेत आली आहे.
- ०५ क्रिडा क्षेत्रामध्ये श्री साईबाबा कन्या विद्या मंदिर ने अहमदनगर जिल्ह्यातील अग्रगण्य शाळा म्हणून नावलौकिक मिळविला असून, अहवाल सालात ०६ खेळाडूंची राष्ट्रीय, राज्यस्तरीय व विभागीय विविध क्रिडा स्पर्धेकरीता निवड झाली.

(ड) श्री साईबाबा कनिष्ठ महाविद्यालय, शिर्डी.

श्री साईबाबा कनिष्ठ महाविद्यालय, शिर्डी या शैक्षणिक संकुलात विद्यार्थी/विद्यार्थ्यांनीना विज्ञान, कला व वाणिज्य या तीनही शाखेतील शिक्षण देणेत येत असून, शासन निर्णयानुसार मुलींना मोफत शिक्षण देणेत येत आहे. तसेच या विद्यालयासाठी शासनाकडून आर्थिक मदत वा अनुदान घेतले जात नाही. तूर्त सदर कनिष्ठ महाविद्यालय हे जागेच्या कमतरतेमुळे संस्थानने जिल्हा परिषद, अहमदनगर यांना बांधून दिलेल्या प्राथमिक शाळेच्या इमारतीमध्ये भरविण्यात येत आहे.

श्री साईबाबा कनिष्ठ महाविद्यालयात, गेल्या ०३ अहवाल वर्षामध्ये शिक्षण घेत असलेल्या विद्यार्थ्यांची संख्या खालील प्रमाणे :

अ.नं.	अहवाल वर्ष	विद्यार्थी / विद्यार्थिनी संख्या	एच.एस.सी. निकाल
०१	सन २०१०-२०११	९६८	९०.००%
०२	सन २०११-२०१२	९१९	८८.००%
०३	सन २०१२-२०१३	९८०	८९.००%

ठळक बाबी :-

- ०१ गेल्या शैक्षणिक वर्षात कनिष्ठ महाविद्यालयामार्फत निबंध लेखन, वादविवाद, वक्तृत्व, रांगोळी, पाककला अशा विविध स्पर्धांचे तसेच शिक्षक-पालक सभा, करिअर गाईडन्स आदि शिबीरांचे आयोजन करणेत आले.
- ०२ कनिष्ठ महाविद्यालयामार्फत जिल्हास्तरीय सामान्य ज्ञान व प्रश्नमंजूषा स्पर्धेचे आयोजन करणेत आले.
- ०३ माहे मार्च, २०१३ मध्ये घेण्यात आलेल्या इयत्ता १२ वी चे परिक्षेत, विज्ञान शाखेचा ९७.०० टक्के, वाणिज्य शाखेचा ९१.०० टक्के, कला शाखेचा ७९.०० टक्के तर सर्व शाखांचा मिळून सरासरी ८९.०० टक्के निकाल लागला.

इतर उपक्रम - श्री साईलीला (द्वैमासिक)

महाराष्ट्र शासनाने पारित केलेल्या श्री साईबाबा संस्थान विश्वस्तव्यवस्था शिर्डी अधिनियम, २००४ च्या घटनेत, विश्वस्तव्यवस्था श्री साईबाबांचे जीवन, त्यांचे कार्य, त्यांच्या लीला व त्यांची शिकवण या बाबतच्या उपयुक्त माहितीचा प्रचार व प्रसार करील आणि श्री साई साहित्य ग्रंथालय चालवील व त्याचा विस्तार करील, या उद्देशाचा प्रामुख्याने समावेश करण्यात आला आहे.

या उद्देशास अनुसरून, श्री साईच्या कार्याचा प्रचार व प्रसार व्हावा यासाठी संस्थानमार्फत 'साईलीला (द्वैमासिक)' मराठी आणि संयुक्त हिंदी-इंग्रजी भाषेतील प्रसिध्द करणेत येत आहे. मा.व्यवस्थापन समितीने हाती घेतलेल्या विविध विकासात्मक प्रकल्पांची तसेच मंदिर व संस्थान परिसरात होणाऱ्या विविध कार्यक्रमांची माहिती ही या द्वैमासिकांद्वारे साईभक्तांपर्यन्त पोहोचविण्यात येते. सध्या श्री साईलीला द्वैमासिक मुंबई येथून प्रकाशित करण्यात येत आहे. गेल्या ०३ अहवाल वर्षातील या श्री साईलीला द्वैमासिकाची सदस्य संख्या पुढीलप्रमाणे :

अ.नं.	सदस्य प्रकार	श्री साईलीला मराठी			श्री साईलीला हिंदी-इंग्रजी		
		२०१०-११	२०११-१२	२०१२-१३	२०१०-११	२०११-१२	२०१२-१३
०१	वार्षिक सदस्य	९,४४८	६,२८२	४,८४३	१२,०६७	८,१७१	८,४९६
०२	आजीवन सदस्य	२,८१८	३,९४५	३,२३७	६,६३५	७,१४२	७,५७२
०३	परदेशस्थ सदस्य	--	२	--	१२८	८६	९६
	एकूण	१२,२६६	१०,२२९	८,०८०	१८,८३०	१५,३९९	१६,१६४

सन २०१२-१३ मधील ठळक आर्थिक बाबी

सन २०१२-१३ या आर्थिक वर्षात संस्थानला विविध मार्गाने मिळालेले एकूण उत्पन्न रक्कम रुपये ४०९.९५ कोटी मात्र मिळालेले आहे. त्यापैकी विविध कारणांसाठी एकूण रुपये १८४.५९ कोटी मात्र इतकी रक्कम खर्च करण्यात आलेली आहे. दिनांक ३१ मार्च, २०१३ अखेर संस्थानने ठेवीच्या स्वरूपात रुपये ८६०.७५ कोटी मात्र विविध शासकीय कर्जरोखे व राष्ट्रीयीकृत बँकामध्ये गुंतवणूक केलेली आहे. अधिनियमातील तरतुदीनुसार सन २०१२-१३ या आर्थिक वर्षाचे लेखापरिक्षण पूर्ण करण्यात आलेले आहे. सोबत लेखापरिक्षण अहवाल स्वतंत्ररित्या सादर करणेत आलेला आहे.

या लेखापरिक्षण अहवालातील दिनांक ३१ मार्च, २०१३ अखेर गुंतवणूक, उत्पन्न व खर्च दर्शविणाऱ्या ठळक बाबी खालील तक्त्यात नमुद केल्या आहेत :

गुंतवणूकीचा सारांश

अ.नं.	बँक	रक्कम कोटींमध्ये
१	शासकीय कर्जरोखे	१.५
२	राष्ट्रीयीकृत बँका	८५९.२५
	एकूण	८६०.७५
ठळक उत्पन्नाच्या बाबी		
अ.नं.		रक्कम कोटींमध्ये
१	दक्षिणा पेटी	१८७.५९
२	गुंतवणूकीवरील व्याज	७८.३३
३	प्रसादालय	५६.६५
४	सर्वसाधारण देणगी	४५.१२
५	अन्नदान निधी	३५.२८
६	इमारत दुरुस्ती व देखभाल निधी	१५.१८
७	वस्तुरूप देणगी	८.३७
८	वैद्यकिय निधी	७.८६
९	पुस्तके,फोटो,दैनंदिनी,दिनदर्शिका व कॅसेट विक्री	६.८९
१०	शैक्षणिक निधी	६.२७
ठळक खर्चाच्या बाबी		
अ.नं.	तपशील	रक्कम कोटींमध्ये
१	रुग्णालय - औषधे, मशिनरी व इतर अनुषंगिक खर्च	६९.०१
२	प्रसादालय खर्च	६३.८७
३	वेतन व भत्ते	५३.९६
४	चल मालमत्तेवर झालेला भांडवली खर्च	३१.९१
५	कंत्राटी कर्मचारी वेतन	१९.८९
अ.नं.	तपशील	रक्कम कोटींमध्ये
६	शिर्डी नगरपंचायत व इतर अनुदाने	१०.७५
७	वैद्यकिय अनुदान	९.१६
८	दुरुस्ती देखभाल खर्च	७.९
९	पुस्तके,फोटो,दैनंदिनी,दिनदर्शिका छपाई	५.३३
१०	अचल मालमत्तेवर झालेला भांडवली खर्च	४.१४

श्री साईबाबा संस्थान विश्वस्तव्यवस्था अधिनियम २००४ मधील सुधारित कलम २९(१) अन्वये, विश्वस्तव्यवस्थेकडून ज्या संस्थांना/व्यक्तींना वित्तीय सहाय्य, वस्तुरूपाने अनुदाने देण्यात आली आहेत अशा संस्थांची नावे, अनुदान रक्कम व अनुदान देणेमागील उद्देश दर्शविणारा तक्ता खालीलप्रमाणे :

अ.नं.	लाभार्थीचे नांव	रक्कम	उद्देश/बाबी
(अ) रोख रक्कमेच्या स्वरूपातील अनुदान :-			
१	शिर्डी नगरपंचायत, शिर्डी	६,३८,१२,९१०/-	शिर्डी एकात्मिक रस्ते विकास योजना
२	महाराष्ट्र राज्य परिवहन महामंडळ	५३,०७,०८५/-	शिर्डी बसस्थानक तथा यात्री निवास बांधकाम
३	श्री साई गणेश बंधारा	३,१२,३८८/-	गणेश सहकारी साखर कारखाना, गणेशनगर यांचे सहकार्याने पाणी अडवा पाणी जिरवा या योजनेंतर्गत बंधाऱ्यांचे बांधकामासाठी
४	शिर्डी नगरपंचायत, शिर्डी	२५,००,०००/-	स्वच्छता व आरोग्य कर
५	शिर्डी नगरपंचायत, शिर्डी	३,५५,७७,९४४/-	हेलिपॅड लिंक रोड
	एकुण (अ)	१०,७५,१०,३२७/-	
(ब) विविध रुग्णालये आणि गरीब/गरजू रुग्णांकरीता अनुदान :-			
१	गरीब व गरजू रुग्णांना अनुदान	४,६७,४७,४०९/-	गरीब व गरजू रुग्णांना वैद्यकीय मदत
२	जीवनदायी शस्त्रक्रियेसाठी अनुदान	४,४८,८२,३९९/-	जीवनदायी शस्त्रक्रियेसाठी गरजू रुग्णांना मदत
	एकुण (ब)	९,१६,२९,८०८/-	
	एकुण (अ + ब)	१९,९१,४०,१३५/-	

विकासात्मक कामे

श्री साईबाबा संस्थान विश्वस्तव्यवस्था अधिनियम, २००४ मधील तरतुदीस अधिन राहून, मा.व्यवस्थापन समितीने घेतलेल्या विविध निर्णयान्वये, साईभक्तांकरीता तसेच शिर्डी व आसपासचे परिसरात विकासकामे सुरु केलेली आहेत. या विकास कामांमुळे शिर्डी व आसपासचे परिसरांतील ग्रामस्थ, रहिवासी व भक्तांना अनेक प्रकारच्या सेवा-सुविधा उपलब्ध करून देण्यात आल्या आहेत. त्यापैकी महत्वाचे प्रकल्पांची थोडक्यात माहिती खालीलप्रमाणे :

* पूर्ण करणेत आलेले प्रकल्प *

०१ साईआश्रम प्रकल्प (भाग १ व भाग २) :-

श्री क्षेत्र शिर्डी येथे श्री साईच्या दर्शनासाठी येणाऱ्या साईभक्तांना निवासस्थाने, व धर्मशाळा या सुविधा उपलब्ध करून देणेसाठी शिर्डी साई ट्रस्ट, चेन्नई या संस्थेचे देणगीदार साईभक्त श्री.के.व्ही.रमणी व संस्थान व्यवस्थापन यांचेमध्ये दिनांक ०४ फेब्रुवारी, २००६ रोजी शिर्डी येथे समझोता करारनामा करण्यात आलेला होता. सदरहू करारनामानुसार श्री क्षेत्र शिर्डी येथे साईआश्रम प्रकल्प भाग १ व भाग २ चे बांधकाम पूर्ण करण्यात आले आहे त्याचा थोडक्यात तपशील खालीलप्रमाणे :

अ.नं.	तपशील	साईआश्रम प्रकल्प	
		भाग १	भाग २
०१	प्रकल्पाची जागा	शिर्डी सर्व्हे नंबर १०७, १०८ व १०९ पैकी मधील जमीन	निमगांव कोन्हाळे गट नंबर १७२ पैकी मधील जमीन
०२	बांधकामासाठी जागेची उपलब्धता	०५ हे ८० आर	०३ हे ७९ आर
०३	निवासासाठी उपलब्ध होणाऱ्या खोल्या	१५३६ खोल्या	१९२ खोल्या (हॉल्स)
०४	निवास उपलब्ध होणाऱ्या भक्तांची संख्या	अंदाजे १०८०० व्यक्ती	अंदाजे ४४०० व्यक्ती
०५	शिर्डी साई ट्रस्ट, चेन्नई यांचेतर्फे करण्यात येणारा बांधकामावरील खर्च	अंदाजे रुपये १११.०० कोटी	
०६	संस्थानतर्फे करण्यात येणारा परिसर विकासासह इतर सुविधेवरील खर्च	अंदाजे रुपये ४५.२२ कोटी	
०७	एकूण खर्च	अंदाजे रुपये १५६.२२ कोटी	
०८	संस्थानमार्फत अंतर्भूत असलेल्या सुविधा	वाहनतळ, प्रशस्तअंतर्गत रस्ते, विद्युतीकरण, पाणीपुरवठा, परिसर सुशोभिकरण आदि.	
०९	शिर्डी साई ट्रस्ट, चेन्नईचे बांधकाम ठेकेदार	पार्श्वनाथ डेव्हलपर्स लि., नवी दिल्ली.	
१०	प्रकल्पाचे वास्तुविशारद	आर्किटेक्ट डि.ओ.निकम, पुणे.	
११	परिसर विकास कामाचे बांधकाम ठेकेदार	शापुरजी पालोनजी अँड कंपनी, नाशिक.	
१२	प्रकल्प व्यवस्थापन सल्लागार	डॉर्श कन्सल्ट इंडिया प्रा.लि., मुंबई.	
१३	सांडपाणी प्रक्रिया संयंत्र उभारणी ठेकेदार	साई एनव्हायरो इंजिनिअर्स प्रा.लि., पुणे.	

साईआश्रम भाग ०१ व ०२ ची एकत्रित माहिती :-

- ०१ एकूण उपलब्ध होणाऱ्या खोल्या : खोल्या १५३६ + डॉरमेट्री हॉल्स १९२ एकूण १७२८.
- ०२ निवासव्यवस्था होणाऱ्या भक्तांची संख्या : १५२००
- ०३ शिर्डी साई ट्रस्ट, चेन्नई यांच्यामार्फत बांधकामासाठी झालेला खर्च : अंदाजे रुपये १११.०० कोटी
- ०४ संस्थानतर्फे परिसर विकासाचे बांधकामासाठी आजअखेर झालेला खर्च : अंदाजे रु.४५.२२ कोटी

साई आश्रम प्रकल्पासाठी सेवादेणाऱ्या संस्था :-

- ०१ शिर्डी साई ट्रस्ट, चेन्नईचे बांधकाम ठेकेदार : पार्श्वनाथ डेव्हलपर्स लि., नवी दिल्ली.
 - ०२ प्रकल्पाचे वास्तुविशारद : आर्किटेक्ट डि.ओ.निकम, पुणे.
 - ०३ परिसर विकास कामासाठी संस्थानचे बांधकाम ठेकेदार : शापुरजी पालोनजी अँड कंपनी लि.नाशिक.
 - ०४ प्रकल्प व्यवस्थापन सल्लागार : डॉर्श कन्सल्ट इंडिया प्रा.लि., मुंबई.
 - ०५ सांडपाणी प्रक्रिया संयंत्र उभारणी ठेकेदार : साई एनव्हायरो इंजि. प्रा.लि., पुणे.
- साई आश्रम भाग- १ व भाग -२ या निवासस्थाने प्रकल्पाचे परिसर विकासासह बांधकाम पुर्ण झाले आहे. सदरील निवासस्थान प्रकल्प साईभक्तांचे निवास व्यवस्थेसाठी लवकरच खुला करण्यात येत आहे.

२ संस्थान परिसरातील अंतर्गत रस्ते व वाहनतळांचे डांबरीकरण करणे.

श्री साईबाबा भक्तनिवासस्थान, श्री साईप्रसाद निवासस्थान व साईनगर या विविध परिसरातील अंतर्गत रस्ते व भक्तांच्या सुविधेसाठी उपलब्ध करून देणेत आलेल्या वाहनतळांचे पृष्ठभागांवर खड्डे पडून ते अत्यंत खराब झालेले होते. तसेच मौजे निमगांव कोन्हाळे हद्दीतील श्री साई प्रसादालयाचे लगत गट नंबर ८७ व ८८ मधील वाहनतळ व त्याकडे जाणाऱ्या रस्त्याचे मजबुतीकरणासह खडीकरण करणेत आलेले होते. या सर्व अंतर्गत रस्त्यांचे, वाहनतळांचे डांबरीकरण बांधकाम ठेकेदाराकडून पूर्ण करणेत आलेले आहे. याकामी रक्कम रुपये ९४.९३ लक्ष मात्र इतका खर्च झाला आहे.

- ३ श्री साई प्रसादालय इमारतीत असणाऱ्या साईटेक प्रकल्पाचे डेटा सेंटर हॉलवरील डोमचे नुतनीकरण करणे. संस्थानचे विविध विभागांसाठी साईटेक प्रकल्पांतर्गत नविन अद्ययावत संगणक प्रणाली व संगणकीय जाळे उभारणेची कार्यवाही माहिती तंत्रज्ञान विभागामार्फत पूर्ण करण्यात आलेली आहे. सदर प्रकल्पासाठी संस्थानचे श्री साई प्रसादालय इमारतीचे पहिल्या मजल्यावरील उत्तरेकडील हॉलमध्ये डाटा सेंटर रुमचे बांधकाम पूर्ण करून साईटेक प्रकल्प सुरू केलेला आहे.

श्री साई प्रसादालय इमारतीत उभारणेत आलेल्या डेटा सेंटरमध्ये संगणकीय प्रणालीसाठी आवश्यक असणारी किंमती मशिनरी असल्याने सदर मशिनरीचे पावसापासून संरक्षण व्हावे म्हणून डाटा सेंटर हॉल डोमचे नुतनीकरण करणेकामी मा.त्रिसदस्य समितीची मान्यता घेऊन निविदा मागविणेत आल्या होत्या सदरचे नुतनीकरण कामात डोमवरील कौलाऐवजी मेटल शिट बसविणेत आलेले आहेत. मध्यवर्ती भागातील डोमवर १० एम एम जाडीचे (मल्टीवॉल) पॉलिकारबोनेट शिट बसविणेत आलेले आहेत. याकामी एकूण १५.३४ लक्ष मात्र इतका खर्च आलेला आहे.

४ इतर कामे :-

अ) श्री साईनाथ रुग्णालय इमारतीसमोर नातेवाईकांसाठी शेड उभारणे व पार्कींगमध्ये पेव्हिंग ब्लॉक बसविणे.

श्री साईनाथ रुग्णालय इमारतीसमोर रुग्ण व त्यांचे नातेवाईक यांची नेहमी गर्दी असते. मा.व्यवस्थापन समितीचे निर्णयानुसार रुग्णालय इमारतीसमोर रुग्ण व त्यांचे नातेवाईक यांचे ऊन पावसापासून संरक्षण व्हावे याकरिता शेडस. बाधण्यांत आले आहे तसेच पार्कींगमध्ये पेव्हिंग ब्लॉक बसविण्यात आलेले आहेत. त्यासाठी रु. ४७.५० लक्ष खर्च आला आहे.

ब) साईनगर परिसरातील साईचिंतन, समर्पण, साईनगर, व साईध्यान इमारतींभोवती पेव्हिंग ब्लॉक बसविणे.

साईनगर परिसरातील कर्मचारी निवासस्थाने इमारतीचे भोवती कंपाऊंडचे आतील बाजूने ड्रेनेज लाईन जात असल्याने व त्या भागात उंदीर घुशींची बिळे असल्याने साफसफाई करणे जिकीरीचे असते तसेच या भागात गवत वाढून डासांचा प्रादुर्भाव होतो. करिता याभागात पेव्हिंग ब्लॉक बसविणेस मा. त्रिसदस्य समितीचे मान्यतेने सदरचे कर्मचारी निवासस्थाने इमारतीचे भोवती साफसफाई रहावी, पावसाळ्यात चिखल होऊ नये यासाठी कायमस्वरूपी उपाययोजना म्हणून पेव्हिंग ब्लॉक बसविणेत आले असून त्यासाठी रु. २०.८४ लक्ष खर्च आलेला आहे.

क) श्री साईनाथ रुग्णालय - मॉर्च्युरी रुम बांधकाम करणे.

श्री साईनाथ रुग्णालयात मॉर्च्युरी रुम नसल्याने होणारी गैरसोय टाळणेसाठी श्री साईनाथ रुग्णालय परिसरात मॉर्च्युरी रुमचे बांधकाम करणेत आले आहे यासाठी रु. २.७३ लक्ष खर्च आलेला आहे.

ड) श्री साईबाबा रुग्णालय इमारतीचे मुख्य प्रवेशद्वाराचे उजव्या बाजूस शेड उभारणे.

श्री साईबाबा रुग्णालय इमारतीसमोर रुग्ण व त्यांचे नातेवाईक यांची नेहमी गर्दी असते. मा.व्यवस्थापन समितीचे निर्णयानुसार रुग्णालय इमारतीसमोर रुग्ण व त्यांचे नातेवाईक यांचे ऊन पावसापासून संरक्षण व्हावे यासाठी श्री साईबाबा हॉस्पिटलसमोर केसपेपरसाठी रांगा लावणेकामी रुग्णांचे व रुग्णांचे नातेवाईकांचे सोयीसाठी फॅब्रिकचे छत वापरून शेड तयार करणेत आले असून यासाठी रु. १.३५ लक्ष खर्च आलेला आहे.

इ) श्री साईनाथ रुग्णालय (ओपीडी) व इंग्लीश मिडीयम स्कुलच्या खोल्यांना अॅल्युमिनियम स्लायडिंग विंडो बसविणे.

श्री साईनाथ रुग्णालय व इंग्लीश मिडीयम स्कुल इमारतीचे बाहेरील बाजूला असलेल्या झाडाझुडपांमध्ये असलेले डास/कीटकामुळे रुग्ण/नातेवाईक व शाळेतील मुलांना होणारा त्रास टाळण्यासाठी मच्छरजाळीसह अॅल्युमिनियम स्लायडिंग खिडक्या बसविणेत आलेल्या आहेत याकामी रु. २.१५ लक्ष खर्च आला आहे.

* प्रगतीपथावर असलेले प्रकल्प *

०१. मनोरंजनात्मक उद्यान उभारणी :

मा. व्यवस्थापन समितीचा मौजे निमगांव कोन्हाळे शिवारातील संस्थान मालकीच्या २० एकर जमिनीमध्ये साईभक्तासाठी सेवार्थ मनोरंजनात्मक उद्यान उभारणीचा मानस आहे. या उद्यानामध्ये मनोरंजनात्मक लेजर शो, म्युझियम, सुशोभित कारंजे, बहुउद्देशीय हॉल आदि बाबींचा समावेश करण्यात येणार आहे. याकामी नवी दिल्ली येथील प्रसिद्ध वास्तुविशारदाकडून आराखडे व खर्चाचे अंदाजपत्रक मागविण्यात आलेले असून, या प्रकल्पासाठी अंदाजित रक्कम रुपये ९४.१९ कोटी मात्र इतका खर्च येईल, असा प्राथमिक अंदाज आहे. या प्रकल्पांतर्गत लेजर शो उभारणीचे कामासाठी Laser Vision Mega-Media Ltd., Hong Kong या कंपनीस रक्कम रुपये २४.७५ कोटी मात्रचा कार्यादेश देणेत आलेला आहे. लेजर शो उभारणी साठी आवश्यक असणारे अनुषंगिक बांधकामे जसे, ॲम्फीथिएटर, प्रेक्षागृह, उपहारगृहे, प्रसाधनगृहे, संरक्षक गृह आदि उभारणीसाठी रक्कम रुपये ३२.७५ कोटी मात्र खर्च अपेक्षित आहे. सदर बांधकामे ठेकेदार मे. के. आर. आर. इन्फ्रा प्रोजेक्ट प्रा.लि. हैद्राबाद यांचेमार्फत करण्यात येत होते. परंतु त्यांचे कामाची प्रगती समाधानकारक नसल्याने त्यांना दिलेला कार्यादेश रद्द करण्यात आलेला असून नव्याने निविदा मागविण्याचे प्रस्तावित आहे.

०२. मौजे निमगांव कोन्हाळे हद्दीतील चारी क्रमांक ११ बंदीस्त करून त्यावरून रस्ता तयार करणेबाबत.

मौजे निमगांव कोन्हाळे हद्दीतील शेती महामंडळाच्या जमिनीचे मोठे क्षेत्र संस्थानला भूसंपादनाच्या माध्यमातून मिळालेले असून, या जमिनींमध्ये सध्या संस्थानमार्फत विविध विकास प्रकल्प जसे हेलिपॅड, साई आश्रम प्रकल्प, साई गार्डन प्रकल्प आदि हाती घेणेत आलेले आहेत/राबविणेत आलेले आहेत. सदरच्या जमिनीकडे जाणेसाठी जलसंपदा विभागाचे चारी क्रमांक ११ लगतचे अरुंद रस्त्याने जावे लागत होते. सदर चारी रस्ता अरुंद असल्याने, त्यावरून जाणे-येणे, वाहनांची वाहतूक करणे अडचणीचे होते. यासाठी जलसंपदा विभागाने संस्थान खर्चाने, सदर चारी क्रमांक ११ बंदीस्त करून त्यावरून १२ मीटर रुंदीचा व २.५० किमी लांबीचा रस्ता विकसित करणेस मान्यता दिलेली आहे. त्यानुसार मा. व्यवस्थापन समितीने सदरचा चारी रस्ता विकसित करणेस व त्याकामी येणाऱ्या अंदाजे रक्कम रुपये ७.०० कोटी मात्र खर्चास मान्यता दिलेली आहे. सदर काम ठेकेदारामार्फत आता अंतिम टप्प्यात आहे.

०३. धर्मशाळा व साईनगर जनरेटर रुमजवळ टॉयलेट बांधकाम व धर्मशाळा जनरेटर रुमजवळ पेव्हींग ब्लॉक बसविणे :

धर्मशाळा जनरेटर रुम परिसरात स्वच्छता रहावी तसेच पावसाळ्यात चिखल होऊ नये यासाठी पेव्हींग ब्लॉक बसविणेत येत आहेत. तसेच कर्मचार्यांचे सोयीसाठी संडास बाथरूम बांधणेत येत आहे. यासाठी रु. ३.४९ लक्ष रुपये खर्चास मान्यता देणेत आली असून ठेकेदार यांनी काम सुरु केले आहे.

०४. साईबाबा भक्तनिवास (५००रुम) कार्यालय नुतनीकरण करणे.

संस्थानचे साईबाबा भक्तनिवास (५०० रुम) कार्यालयाचे नुतनीकरण करणेकामी रंगकाम, फरशी बदलणे, फर्निचर आदि कामे करणेत येत असून त्यासाठी रु.१०.४४ लक्ष खर्चास मान्यता देणेत आली असून ठेकेदार यांनी कामास सुरुवात केली आहे.

०५. श्री साईनाथ रुग्णालय- टॉयलेटमध्ये ४६ वेस्टर्न टाईप कमोड बसविणे.

साईनाथ रुग्णालयातील भारतीय पद्धतीचे संडासभांडयाचा वापर करणेस अडचण असलेल्या ऑर्थोपेडिक व इतर रुग्ण तसेच नातेवाईकांचे सोयीसाठी वेस्टर्न टाईप कमोड भांडे असलेले टॉयलेटची आवश्यकता असल्याने सदर काम सुरु असून त्यासाठी रु.४.७५ लक्ष खर्चास मान्यता देणेत आली असून ठेकेदार यांनी कामास सुरुवात केली आहे.

संस्थानमार्फत अर्थसहाय्य केलेले सार्वजनिक विकास प्रकल्प

०१. शिर्डी शहर एकात्मिक रस्ते विकास प्रकल्प :-

शिर्डी शहरातील विविध एकूण २५ रस्त्यांपैकी ११ रस्त्यांचे रुंदीकरण मजबुतीकरण, डांबरीकरण/काँक्रीटकरण व सुशोभिकरणासह रस्ते विकसित करण्याचे काम हाती घेणेत आले आहे. या प्रकल्पासाठी सर्व निधी श्री साईबाबा संस्थान विश्वस्तव्यवस्था, शिर्डी यांचेमार्फत उपलब्ध करून देण्यात येणार आहे. मा. जिल्हाधिकारी, अहमदनगर यांचेतर्फे भूसंपादन अधिकारी म्हणून मा. उपविभागीय अधिकारी, श्रीरामपूर भाग, श्रीरामपूर यांनी प्रथम प्राधान्य गटातील ११ रस्त्यांपैकी भूसंपादन आवश्यक असणाऱ्या ०९ रस्त्यांपैकी ०८ रस्त्यांच्या भूसंपादनाची कार्यवाही पूर्ण केली असून, सदर जमिनींचा ताबा शिर्डी नगरपंचायत, शिर्डी यांना देणेत आलेला आहे तसेच उर्वरित रस्त्यांचे भूसंपादनाची कार्यवाही अंतिम टप्प्यात आहे.

तसेच महाराष्ट्र राज्य रस्ते विकास महामंडळ, पुणे/मुंबई यांचेमार्फत प्रथम प्राधान्य गटातील ११ रस्त्यांपैकी ०५ रस्ते विकसित करण्याचे काम अंदाजित रक्कम रुपये १० कोटी मात्र खर्चाचे काम पुर्ण करणेत आले आहे. या प्रथम प्राधान्य गटातील ११ रस्त्यांपैकी ०६ रस्ते थेट संस्थानमार्फत विकसित करण्याचे अंदाजित खर्च रक्कम रुपये ३३.८३ कोटी मात्रचे काम प्रगतीपथावर आहे.

या शिर्डी शहर एकात्मिक रस्ते विकास योजना प्रकल्पांतर्गत पहिल्या टप्प्यातील ११ रस्त्यांच्या भूसंपादना सह रुंदीकरण, मजबुतीकरण, सुशोभिकरण आदि कामासाठी अंदाजित एकूण रक्कम रुपये ८८ कोटी मात्र खर्च येणार आहे. याकामी मा. शासनाने पूर्वीच्या अंदाजपत्रकानुसार रक्कम रुपये २८ कोटी मात्रचा निधी उपलब्ध करून देणेस मान्यता दिलेली आहे. याकामी वाढीव निधीची रक्कम रुपये ६० कोटी मात्र उपलब्ध करून देणेबाबत मा. शासनाकडे सुधारीत प्रस्ताव सादर करणेत आलेला असून, त्याकामी मा. शासनाकडे पाठपुरावा करणेत येत आहे.

०२. शिर्डी येथे अद्ययावत बसस्थानक तथा यात्रीनिवास विकसित करणे.

श्री क्षेत्र शिर्डी येथे श्री साईच्या दर्शनासाठी देश-विदेशातून हजारो साईभक्त दररोज येत असतात. या साईभक्तांना निवारा, प्रसादभोजन या मुलभूत सोयी-सुविधांबरोबरच इतर अनुषंगिक सेवा संस्थान व्यवस्थापनामार्फत उपलब्ध करून देण्यात येत आहेत. या प्रयत्नांचाच एक भाग म्हणून, मा. व्यवस्थापन समितीने विविध निर्णयान्वये श्री साईबाबा संस्थान विश्वस्तव्यवस्था, शिर्डी यांचे आर्थिक सहकार्यातून महाराष्ट्र राज्य मार्ग परिवहन महामंडळाचे मालकीच्या जमिनीत शिर्डी येथील बसस्थानक-तथा-यात्रीनिवास अद्ययावत सोयींनी युक्त अशा पद्धतीने विकसित करणेचा प्रकल्प सुरु करणेत आला आहे. याकामी मा. शासनाने रक्कम रुपये ७.६६ कोटी मात्र इतका निधी उपलब्ध करून देणेस मान्यता दिलेली आहे. सध्या बसस्थानकाचे बांधकाम प्रगतीपथावर आहे.

०३. संयुक्त घनकचरा प्रकल्प कार्यस्थळाचे उर्वरित जागेत काँक्रीटीकरण करणेबाबत.

राहाता नगरपालिका, राहाता, शिर्डी नगरपंचायत, शिर्डी व संस्थान यांचे संयुक्त विद्यमाने मौजे राहाता नगरपालिका हद्दीतील गट नंबर ३४१ व ३४८ मध्ये घनकचरा प्रकल्प उभारणेत आलेला आहे. या ठिकाणी घनकचरा प्रकल्पाचे मशिनरीसाठी शेड, कलेक्शन चेंबर्स, काँक्रीट प्लॅटफॉर्मस आदिचे बांधकाम संस्थानमार्फत करणेत आलेले आहे. तथापि ज्या ठिकाणी घनकचरा साठविला जातो, त्याठिकाणी पुर्वी जमिनीचा पृष्ठभाग मातीचा होता त्यामुळे पावसाळ्यात याठिकाणी मोठ्या प्रमाणावर चिखल तयार होऊन, ये-जा करणे कठिण व अडचणीचे होते. त्यामुळे या उर्वरित ९०० चौरस मीटर जागेत काँक्रीटचा प्लॅटफॉर्म तयार करण्याचे काम पूर्ण करण्यात आले असून याकामी रक्कम रुपये ८.७६ लक्ष मात्र खर्च आलेला आहे.

विश्वस्तव्यवस्थेचे नियोजित विकास प्रकल्प

०१. सुपर स्पेशालिटी हॉस्पिटल :

मौजे नांदुर्खी, तालुका राहाता येथील संस्थानला विनामुल्य प्राप्त होणाऱ्या जमिनीमध्ये नियोजित सुपर स्पेशालिटी हॉस्पिटल, जनरल हॉस्पिटल व वैद्यकिय अधिकाऱ्यांकरीता निवासस्थाने बांधकामाचे नियोजन आहे. सदर प्रकल्पासाठी आर्किटेक्ट व तज्ञ सल्लागार संस्था नेमणेत आलेली असून, त्यांचेमार्फत सविस्तर व तपशीलवार अंदाजपत्रक तसेच बांधकामाचा आराखडा तयार करण्याचे काम सुरु आहे.

०२. वाढीव पाणीपुरवठा योजना राबविणे.

संस्थानची भविष्यातील वाढत्या पाण्याची गरज लक्षात घेता, वाढीव पाणीपुरवठा योजना राबविणे आवश्यक आहे. त्या दृष्टीने संस्थान परिसरात नवीन जलवाहिन्या टाकणे, वाढीव क्षमतेचा जलशुध्दीकरण प्रकल्प उभारणे, ओव्हरहेड पाण्याच्या टाक्यांचे बांधकाम करणे, पाणी वितरण व्यवस्था वाढविणे, पाणीपुरवठा प्रकल्पाचे संगणकीकरण करणे आदि बाबींचा समावेश असलेला प्रकल्प महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरणाच्या माध्यमातून राबविणेची कार्यवाही सुरु करण्यात आलेली आहे.

०३. मंदिर परिसर पुनर्विकास प्रकल्प राबविणे.

शिर्डी येथे श्री साईच्या दर्शनासाठी येणाऱ्या साईभक्तांच्या वाढत्या गर्दीचे नियोजनासाठी व भक्तांना दर्शन सुलभ, सोयीस्कर व्हावे, दर्शन रांगेत भक्तांना सर्व सुविधा उपलब्ध व्हाव्यात यादृष्टीने मंदिर व जुने प्रसादालय परिसराचे पुनःनियोजन करण्याचा निर्णय मा.व्यवस्थापन समितीने घेतलेला आहे. या पुनर्विकास प्रकल्पांत साईभक्तांना सुधारीत दर्शन रांग, प्रतीक्षा गृह, चप्पल स्टॅण्ड, मोबाईल व लगेज लॉकर्स, बुकस्टॉल, कापडकोठी, लाडू प्रसाद काउंटेर्स, देणगी काउंटेर्स, उपहारगृहे आदि सुविधांचा तसेच सुरक्षेच्या दृष्टीने आवश्यक त्या सर्वकष बाबी समाविष्ट करून मंदिर परिसर पुनर्विकास आराखडा तयार करण्याचे दृष्टीने निवडक व नामांकित वास्तुविशारदांकडून संकल्पना चित्रे मागविण्यांत आली होती. वास्तुविशारदांनी सादर केलेल्या संकल्पना चित्रांचे, बांधकाम आराखड्यांचे परिक्षण करून व त्यामध्ये आवश्यक ते बदल करून मंदिर परिसराचा पुनर्विकास करण्याचा प्रकल्प लवकरच सुरु करण्याचे नियोजन आहे.

०४. शिर्डी शहरातून जाणारे अहमदनगर - मनमाड (राज्यमार्ग क्रमांक १०) रस्त्याखालून पादचाऱ्यांसाठी भुयारी मार्ग करणे.

शिर्डी शहर हे मुंबई, पुणे, नाशिक, अहमदनगर, औरंगाबाद इत्यादी मोठ्या शहरांना जोडणाऱ्या अहमदनगर-मनमाड या राज्यमार्ग क्रमांक १० लगत आहे. या राज्यमार्गाचे पुर्व बाजूस श्री साईबाबा समाधी मंदिर, भक्तनिवासस्थाने आदि परिसर असून पश्चिम बाजूस श्री साई प्रसादालय, रुग्णालये व कर्मचारी निवासस्थाने आहेत. त्यामुळे सदरचा राज्यमार्ग ओलांडणाऱ्या साईभक्त व स्थानिक नागरिक पादचाऱ्यांची संख्या मोठ्या प्रमाणावर आहे. दिवसेंदिवस वाढणारी भक्तांची गर्दी व वाहतुकीमुळे भक्तांसह स्थानिक नागरीकांना सदरचा राज्यमार्ग ओलांडणे अत्यंत कठीण व जिकिरीचे झालेले आहे.

सदरचे राज्यमार्गाचे मजबूतीकरणासह विस्तारीकरणाचे काम शासनामार्फत करण्यात येणार आहे, त्यास अनुसरून शिर्डी शहरातून जाणाऱ्या राज्यमार्गावर आवश्यक अशा पाच ठिकाणी रस्ता ओलांडणेसाठी प्रशस्त भुयारी मार्ग (Under Pass Subway) करणेसाठी येणारे एकूण रु. १८.२४ कोटी मात्रचे खर्चास संस्थानचे मा.व्यवस्थापन समितीने मान्यता दिलेली असून याकामी शासनमान्यतेस्तव प्रस्ताव सादर करणेत येत आहे.

०५. सर्व्हे नंबर १२४ मधील जागेत नविन भांडार इमारत व गोवरी शेडचे बांधकाम करणे.

दिवसेंदिवस संस्थानचा व्याप वाढत असल्याने अन्नधान्य, किराणा माल व इतर मटेरियल साठवणेकामी सध्याची व्यवस्था अपूरी पडत असल्यामुळे नविन भांडार इमारत बांधकाम प्रस्तावित आहे. याकामी रुपये ८.५० कोटी खर्चास मा.त्रिसदस्य समितीचे सभेत मान्यता देणेत आली असून याकामी आर्किटेक्ट यांचेकडून आराखडे व अंदाजपत्रक तयार करून घेणेबाबत कार्यवाही सुरु आहे. सदर कामासाठी मा. उच्च न्यायालय, मुंबई, खंडपीठ औरंगाबाद यांचे परवानगीसाठी सिव्हील ॲप्लीकेशन दाखल करणेची कार्यवाही चालू आहे. तसेच व्दारकामाई धुनीसाठी वापरात येणाऱ्या गोवऱ्या साठविणेसाठी शेड बांधकाम करणेस मान्यता देण्यात आली असून त्यासाठी १४.३६ लक्ष खर्च अपेक्षित आहे. सदर कामासाठी मा. उच्च न्यायालय, मुंबई, खंडपीठ औरंगाबाद यांचे परवानगीसाठी सिव्हील ॲप्लीकेशन दाखल करणेची कार्यवाही चालू आहे.

०६. श्री साईबाबा हॉस्पिटल व व्दारावती भक्तनिवास इमारत प्रवेशव्दार, गेट व सुरक्षा केबीन बांधकाम करणे.

संस्थानचे श्री साईबाबा हॉस्पिटल व व्दारावती भक्तनिवास इमारतीचे मेनगेटवर साईभक्त व नागरीकांचे मार्गदर्शनार्थ प्रवेशव्दार, गेट व सुरक्षा केबीन बांधकाम प्रस्तावीत आहे. याकामी रुपये १३.४० लक्ष खर्च अपेक्षित आहे. सदर कामासाठी मा. उच्च न्यायालय, मुंबई, खंडपीठ औरंगाबाद यांचे परवानगीसाठी सिव्हील अप्लीकेशन दाखल करणेची कार्यवाही चालू आहे.

०७. श्री साईनाथ माध्यमिक विद्यालय इमारत कंपाऊंड बांधकाम व रंगकाम करणे.

श्री साईनाथ माध्यमिक विद्यालय इमारतीचे पश्चिम बाजूकडील कम्पाऊंड वॉल बांधणे आवश्यक असल्याने तसेच सदर इमारतीचे रंगकामही खराब झालेले असल्याने सदरची कामे करणेस मा. त्रिसदस्य समितीचे सभेत मान्यता दिली असून त्यासाठी रु. १२.४३ लक्ष खर्च अपेक्षित आहे. सदर कामासाठी मा. उच्च न्यायालय, मुंबई, खंडपीठ औरंगाबाद यांचे परवानगीसाठी सिव्हील अप्लीकेशन दाखल करणेची कार्यवाही चालू आहे.

०८. समाधि मंदिर परिसर फ्लोअरिंगचे नुतनीकरण करणे.

श्री साईबाबा मंदिर परिसर पुर्नविकास प्रकल्प संस्थानतर्फे यापुर्वी १९९९ मध्ये पुर्ण करणेत आलेला आहे. त्यावेळी मंदिर परिसरात रफ शहाबाद फरशी बसविण्यात आलेली आहे. सदर फ्लोरिंगचे काम पूर्ण होऊन आता तेरा वर्षा पेक्षाही अधिक कालावधी झालेला आहे. काळाचे ओघात सदर फ्लोरिंग बऱ्याच ठिकाणी खराब झालेले आहे. त्यासाठी सदर फ्लोअरिंगचे नुतनीकरण करणे आवश्यक आहे. मा.त्रिसदस्य समितीचे दिनांक ०७ फेब्रुवारी २०१३ रोजी झालेल्या सभेत श्री साईबाबा मंदिर परिसरातील फ्लोअरिंगचे नुतनीकरण करणेसाठी रु. २.०० कोटी मात्रचे खर्चास मान्यता दिलेली आहे. सदरहू निर्णयास परवानगी मिळणेसाठी मा.उच्च न्यायालय,मुंबई खंडपीठ औरंगाबाद यांचेकडेस सिव्हील अप्लीकेशन नं. ७८९६/२०१३ दाखल करण्यात आलेले असून अद्याप त्यावर मे.कोर्टाचे आदेश झालेले नाहीत.

०९. संस्थानचे प्रवेशव्दारावर कायमस्वरूपी मोर्चे तयार करणे.

शिर्डी येथे श्रीं चे दर्शनासाठी येणाऱ्या साईभक्तांचे संख्येत दिवसेंदिवस मोठया प्रमाणात वाढ होत आहे. संस्थानचे मंदिर परिसरातील गेट नंबर १ मधून मंदिरात दर्शनासाठी व्ही.आय.पी.येत असतात. व त्यालगत नगर मनमाड राज्य मार्ग क्रमांक १० असल्याने मंदिर सुरक्षेसाठी कार्यरत असलेल्या पोलीस कर्मचारी यांचेसाठी कायमस्वरूपी मोर्चा तयार करणेबाबत विशेष पोलीस महानिरीक्षक,नाशिक परिक्षेत्र यांनी संस्थानला कळविले आहे.

तसेच मा.त्रिसदस्य समितीचे निर्णयानुसार मंदिर परिसरातील व्यवस्थेसाठी श्री साईबाबा मंदिर परिसराचे चार महाव्दारांचे लगत संस्थानतर्फे मोर्चे उभारणेत यावेत व त्यासाठीचे आराखडे पोलीस विभागा कडून प्राप्त करून घ्यावेत असे ठरले आहे. त्यानुसार मंदिर परिसराचे चारही प्रवेशव्दारावर कायमस्वरूपी सुरक्षा मोर्चे उभारणेकामी कार्यवाही सुरु करणेत आली आहे.

१०. संस्थानचे वाहन विभागासाठी कार पार्किंग व कर्मचारी वाहन पार्किंग शेड तयार करणे.

मा. त्रिदस्यीय समितीचे दिनांक १२/०४/२०१३ रोजीचे सभेतील निर्णय क्रमांक ८०७ अन्वये संस्थानचे वाहन विभागासाठी कार पार्किंग व कर्मचारी वाहन पार्किंग शेड तयार करणेस व याकामी येणारे रु. ८.३५ लक्ष मात्रचे खर्चास मान्यता मिळाली आहे. याबाबत निविदा कार्यवाही करणेत येत आहे.

११. मौजे निमगांव कोन्हाळे हद्दीतील नगर मनमाड रोड ते गोदावरी उजवा कालवा लगत चर रस्त्याचे डांबरीकरण करणे.

मौजे निमगांव कोन्हाळे हद्दीतील नगर मनमाड रोड ते गोदावरी उजवा कालवा (संस्थानचे गट नं. २२१ व २४५) लगतच्या चर रस्त्याचे डांबरीकरणाचे काम सार्वजनिक बांधकाम विभागामार्फत संस्थान निधीतून यापुर्वी करणेत आलेले आहे. सदर रस्त्यावरून परिसरात सुरु असलेल्या बांधकाम साहित्याचे डंपर्स तसेच पाण्याचे टँकर इतर जड वाहतूक सुरु असल्याने काही भागात रस्ता खचलेला असून रस्त्यावर जागोजागी खडडे पडलेले आहेत.

सदर रस्त्यालगत संस्थानच्या जमिनी, कर्मचारी निवासस्थाने व साई आश्रम भाग- २ भक्तनिवास असल्याने रस्त्याचे डांबरीकरण करणे आवश्यक असल्याने अंदाजे २ कि.मी.लांबीचा व ३.७० मीटर रुंदीच्या रस्त्याचे खडीकरणासह डांबरीकरण करणेकामी मा.त्रिसदस्य समितीचे सभेत रक्कम रुपये ३६.२९ लक्ष मात्रचे खर्चास मान्यता दिलेली आहे. सदर रस्ता नाशिक जलसंपदा विभाग, नाशिक यांचे अखत्यारित असल्याने त्यांची परवानगी मिळणेकामी प्रस्ताव पाठविलेला आहे.

१२. साईनगर कर्मचारी निवासस्थान (साईचिंतन,समर्पण,साईनगर) इमारतीभोवती उर्वरीत भागात पेव्हींग ब्लॉक बसविणे.

साईनगर परिसरातील उर्वरित इमारतीचे भोवती विशेषतः पश्चिम व दक्षिणेकडील कंपाऊंडचे आतील बाजूने ड्रेनेज लाईन जात असल्याने व त्या भागात उंदीर घुशींची बिळे असल्याने साफसफाई करणे जिकीरीचे असते तसेच या भागात गवत वाढून डासांचा प्रादुर्भाव होतो करिता याभागात पेव्हींग ब्लॉक बसविणेस मा. त्रिसदस्य समितीने मान्यता दिली असून या कामासाठी अंदाजे रु. १४ लक्ष खर्च अपेक्षित आहे. सदर कामासाठी मा. उच्च न्यायालय, मुंबई, खंडपीठ औरंगाबाद यांचे परवानगीसाठी सिव्हील ॲप्लीकेशन दाखल करणेची कार्यवाही चालू आहे.

१३. साईबाबा भक्तनिवास (५०० खोल्या) मधील २०० खोल्यांचे नुतनीकरण करणे.

श्री क्षेत्र शिर्डी येथे श्री साईच्या दर्शनासाठी येणाऱ्या साईभक्तांना निवासस्थान सुविधा उपलब्ध करून देणेसाठी सन १९९५ मध्ये साईबाबा भक्तनिवास ही ५०० खोल्या असलेली इमारत साईभक्तांचे निवास व्यवस्थेसाठी खुली करण्यात आली. सततचे वापराने खोल्यांचे रंगकाम, दरवाजे, खिडक्या खराब झाल्याने सदर इमारतीतील पहिल्या टप्प्यात १०० खोल्यांचे नुतनीकरण करणेत आले असून दुसऱ्या टप्प्यात २०० खोल्यांचे नुतनीकरण करणेस मा. त्रिसदस्य समितीने मान्यता दिली असून या कामासाठी अंदाजे रु. ४.१० कोटी खर्च अपेक्षित आहे. सदर कामासाठी मा. उच्च न्यायालय, मुंबई, खंडपीठ औरंगाबाद यांचे परवानगीसाठी सिव्हील ॲप्लीकेशन दाखल करणेची कार्यवाही चालू आहे.

अपारंपारिक उर्जा स्रोत प्रकल्प

केंद्र व राज्य शासनाचे धोरणानुसार व मार्गदर्शक तत्वांनुसार, उपलब्ध असणाऱ्या अपारंपारिक उर्जा स्रोतांचा वापर करून घेण्याचे दृष्टीने संस्थानमार्फत खाली नमुद केलेले प्रकल्प कार्यान्वीत करणेत आलेले असून, काही प्रकल्पांची उभारणी पूर्ण झालेली असून त्यांचा वापर लवकरच सुरु करणेत येत आहे.

● कार्यान्वीत प्रकल्प :-

०१. साईप्रसाद निवासस्थान – सोलर वॉटर हीटिंग सिस्टीम
०२. व्दारावती निवासस्थान – सोलर वॉटर हीटिंग सिस्टीम
०३. श्री साईबाबा भक्तनिवासस्थान – सोलर वॉटर हीटिंग सिस्टीम
०४. श्री साई प्रसादालय – सोलर स्टिम कुकींग प्रोजेक्ट
०५. विद्युत विभाग – २.५ मेगावॉट पवन ऊर्जा प्रकल्प (भोयरे पठार, जि.अहमदनगर)
०६. साईनाथ व साईबाबा रुग्णालय – सांडपाणी प्रक्रिया प्रकल्प
०७. साईनाथ व साईबाबा रुग्णालय – लिक्वीड ऑक्सिजन प्लॅन्ट
०८. बगीचा विभाग – १५ मे.टन क्षमतेचा घनकचरा विघटन प्रकल्प
(शिर्डी नगरपंचायत व राहाता नगरपरिषद यांचे संयुक्त विद्यमाने)
०९. साई आश्रम प्रकल्प भाग १ व २ – सोलर वॉटर हीटिंग सिस्टीम
१०. साई आश्रम प्रकल्प भाग १ व २ – सांडपाणी प्रक्रिया प्रकल्प

आर्थिक निधी उपलब्धतेबाबत

विश्वस्तव्यवस्थेमार्फत भक्तांना पुरविणेत येणाऱ्या सेवा-सुविधांसाठी तसेच साईभक्तांच्या सोयीसाठी शिर्डी परिसरातील पायाभूत सुविधांच्या विस्तारीकरणासाठी व उभारणीसाठी भरीव आर्थिक सहाय्य करणेत येत आहे. श्री साईचे महानिर्वाणास सन २०१८ मध्ये एक शतक पूर्ण होईल. त्यानिमित्त विश्वस्तव्यवस्थेमार्फत सन २०१७-१८ हे "श्री साईबाबा पुण्यतिथी शतक महोत्सवी वर्ष" आणि या शतकमहोत्सवी वर्षातील श्री पुण्यतिथी उत्सव (विजयादशमी) - २०१८ हा "शतक महोत्सवी पुण्यतिथी उत्सव" म्हणून साजरा करण्याचे प्रयोजन आहे.

या शतक महोत्सवी पुण्यतिथी उत्सवासाठी तसेच वर्षामध्ये, श्री क्षेत्र शिर्डी येथे श्रींचे दर्शनासाठी लाखो साईभक्त येतील. त्यासाठी भक्तांना निवास, प्रसाद भोजन, स्वच्छता गृहे, वाहतुक, दळणवळण, पाणीपुरवठा, विद्युत, वाहनतळे आदि मूलभूत सेवा-सुविधा उपलब्ध करून देणे गरजेचे राहील. ज्याप्रमाणे दर १२ वर्षांनी देशातील चार शहरांमध्ये कुंभमेळा भरविण्यासाठी केंद्र व राज्य शासनातर्फे निधी उपलब्ध करवून, नियोजनबद्ध विकास करणेत आलेला आहे / येत आहे. त्याच धर्तीवर शिर्डी शहर व त्या आसपासचे परिसराचा नियोजनबद्ध विकास होणे गरजेचे व आवश्यक आहे. त्यासाठी नियोजनबद्ध कार्यक्रमांतर्गत विविध पायाभूत सेवा-सुविधांचे विकास प्रकल्प राबविणेसाठी केंद्र व राज्य शासनामार्फत "श्री क्षेत्र शिर्डी तीर्थक्षेत्र विकास योजना" तयार करून त्यासाठी आवश्यक निधी शासनामार्फत उपलब्ध करून देणे गरजेचे आहे. शतक महोत्सवी पुण्यतिथी उत्सव ०५ वर्षांनी साजरा करावयाचा असल्याने, सदर योजना तातडीने तयार करून त्याची अंमलबजावणी शासन यंत्रणेमार्फत युध्दपातळीवर हाती घेणे गरजेचे आहे.

उपरोक्तप्रमाणे सन २०१२-१३ या आर्थिक वर्षाचा प्रशासकीय व लेखापरिक्षण अहवाल आपले माहितीस्तव सादर करण्यात येत आहे.

स्वाक्षरीत /- X X X

कार्यकारी अधिकारी

श्री साईबाबा संस्थान विश्वस्तव्यवस्था, शिर्डी.

**KOCHAR & ASSOCIATES
CHARTERED ACCOUNTANTS**

302, Swapnabhoomi, A-Wing,
S. K. Bole Road, Dadar (West),
Mumbai – 400 028.
Tel. Fax : 2437 9537/2422 9490
Email : info@kocharassociates.com,
Kochar_associates@yahoo.com
Web Site:www.kocharassociates.com

**TO THE MEMBERS OF THE MANAGEMENT COMMITTEE
SHRI SAIBABA SANSTHAN TRUST, SHIRDI.**

We have audited the Balance Sheet of Shri Saibaba Sansthan Trust, Shirdi (Hereinafter referred to as “The Trust”) as at 31st March, 2013 and the Income & Expenditure Account of the Trust for the year ended on that annexed thereto.

1. We have presented this audit report on generally accepted reporting format, considering the provisions of the Shri Saibaba Sansthan Trust (Shirdi) Act, 2004.
2. We have conducted our audit in accordance with auditing standard generally accepted in India. Those standards require that we plan and perform the audit to obtain reasonable assurance about whether the financial statement is free of material misstatement. An audit includes assessing the accounting principles used and significant estimates made by the Management, as well as evaluating the overall financial presentation. We believe that our audit provides a reasonable basis for our opinion.
3. Further to our comments in the Audit Report and Schedules including annexure enclosed herewith, we report that:
 - a) We have obtained all the information and explanation which to the best of our knowledge and belief are necessary for the purpose of our audit.
 - b) In our opinion, proper books of accounts as required by Law, have been kept by the trust so far as appears from our examination of such books.
 - c) The Balance Sheet and the Income & Expenditure Account referred to in this report are in agreement with the books of accounts.
 - d) In our opinion, the Income & Expenditure Account and the Balance Sheet comply with Generally Accepted Accounting Standards.
 - e) In our opinion and to the best of our information and according to the explanations given to us, the said Balance Sheet and the Income & Expenditure Account read together with the notes thereon give a true and fair view:-
 - i) In so far as it relates to the Balance Sheet of the state of affairs on the Trust as at 31st March, 2013
 - And
 - ii) In so far as it relates to the Income & Expenditure Account of the surplus of the Trust for the year ended on that date.

**For KOCHAR & ASSOCIATES
CHARTERED ACCOUNTANTS
Firm Regn. No : 105256W**

**PLACE : SHIRDI
DATE : 17/09/2013**

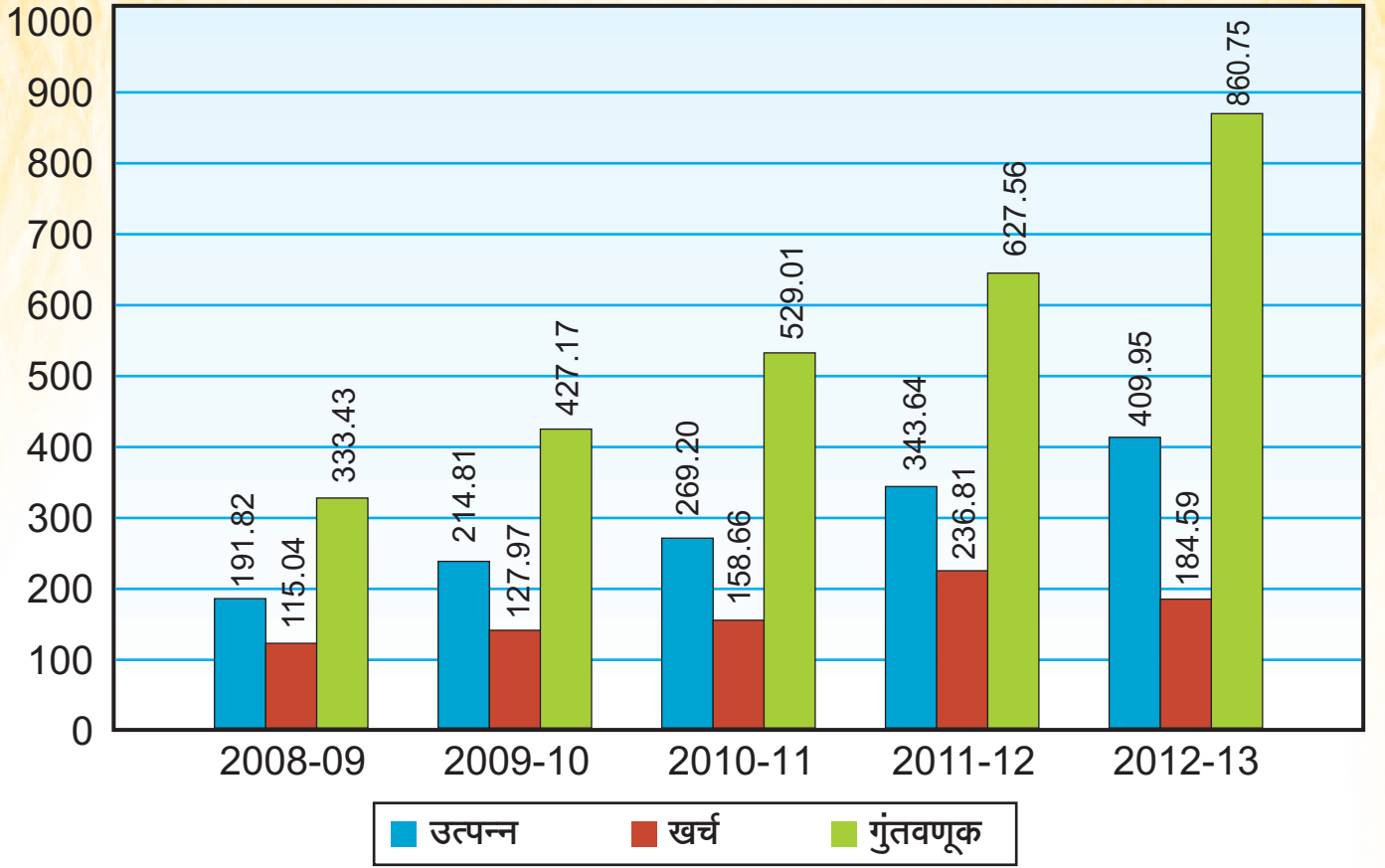
**(CAYAGNESH C. DALAL)
PARTNER
M. No.: 035619**

श्री साईबाबा संस्थान विश्वस्तव्यवस्था, शिर्डी

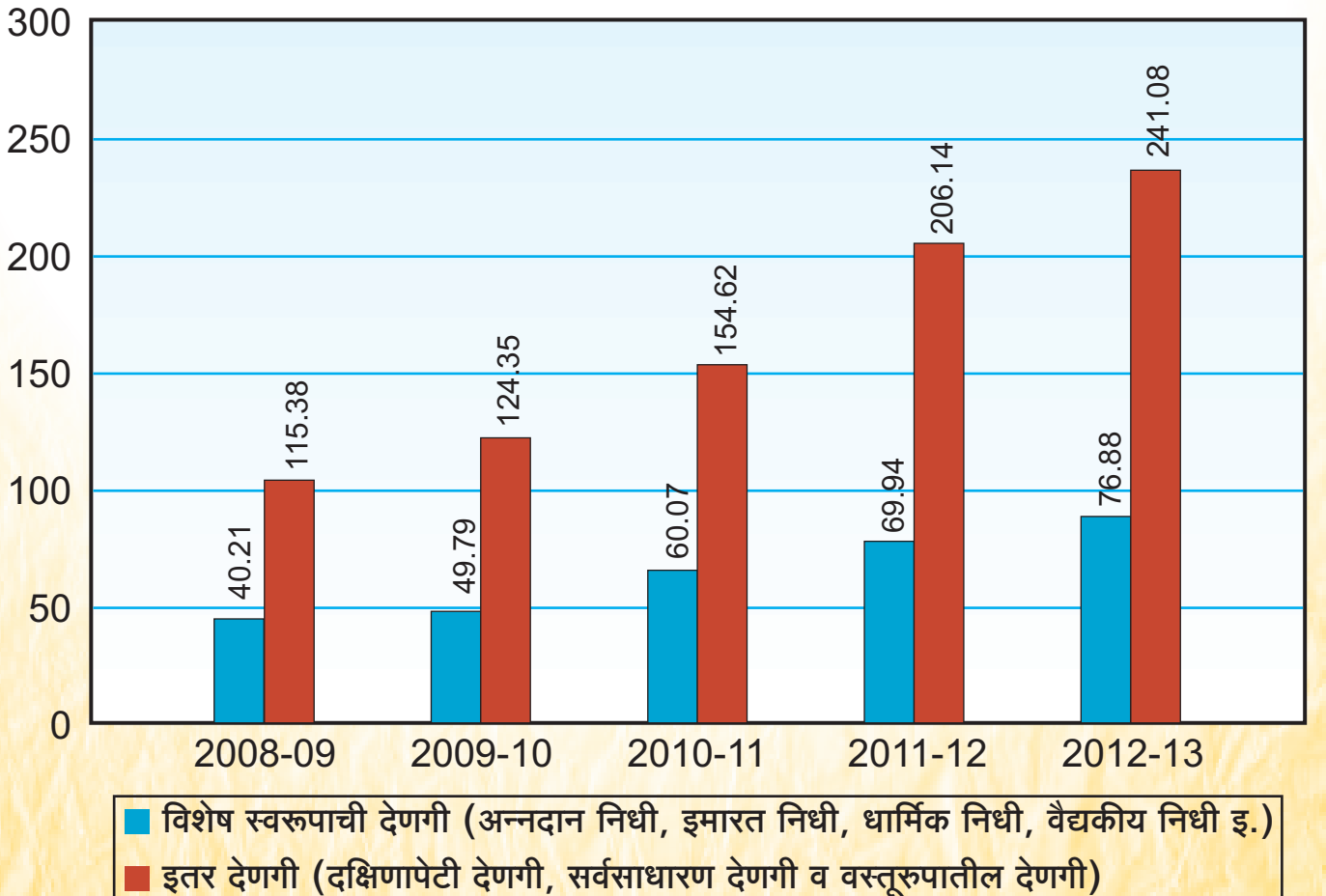
वार्षिक अहवाल २०१२-१३

अ) एकुण उत्पन्न, खर्च व गुंतवणूक दर्शविणारा तुलनात्मक तक्ता

(रु. कोटी मध्ये)

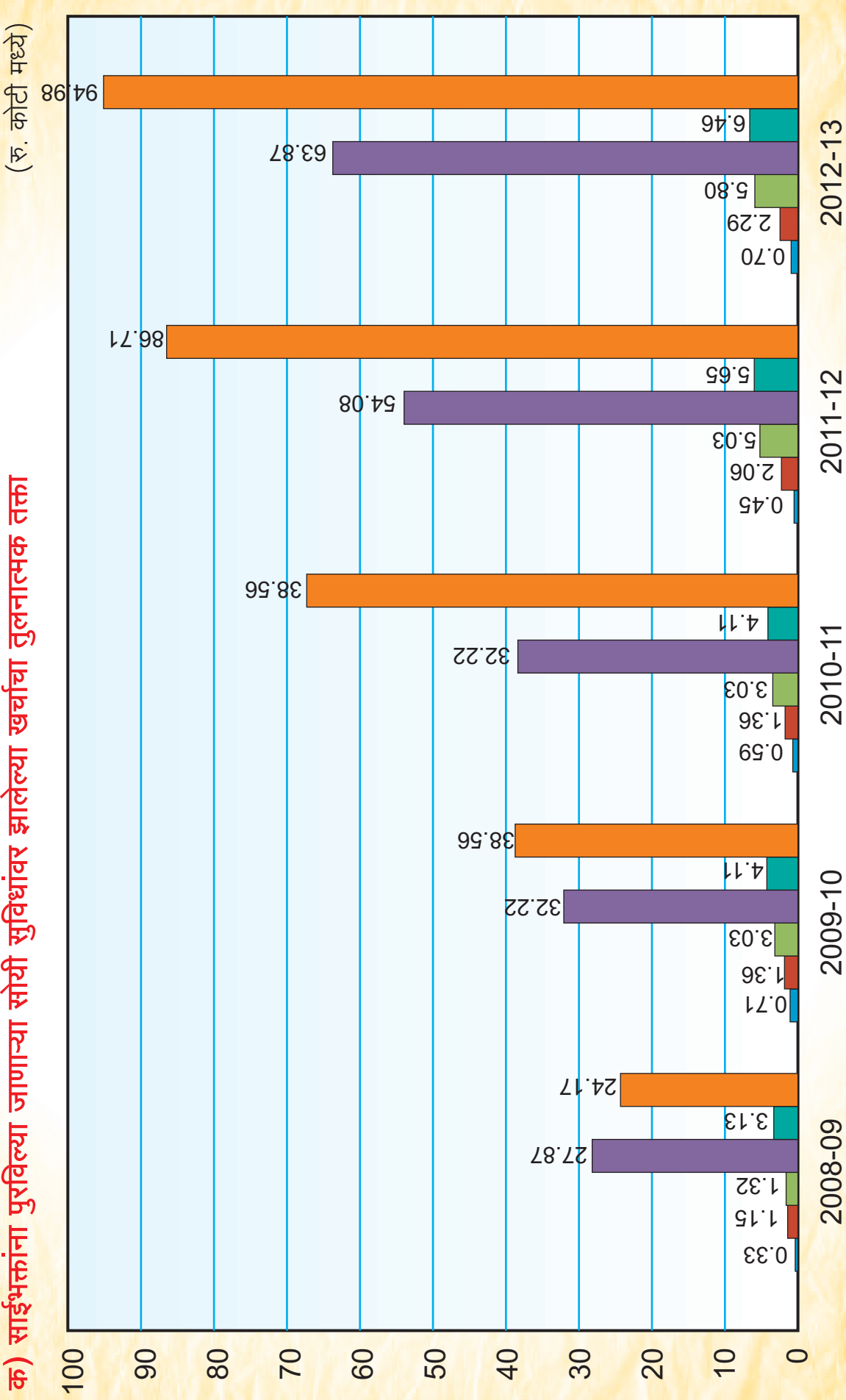
ब) देणगी रुपाने मिळालेल्या उत्पन्नाचा तक्ता

श्री साईबाबा संस्थान विश्वस्तव्यवस्था, शिर्डी

वार्षिक अहवाल २०१२-१३

क) साईभक्तांना पुरविल्या जाणाऱ्या सोयी सुविधांवर झालेल्या खर्चाचा तुलनात्मक तक्ता

पाणीपुरवठा

स्वच्छता

निवासव्यवस्था

प्रसादालय

शैक्षणिक सुविधा

वैद्यकीय सुविधा

KOCHAR & ASSOCIATES
CHARTERED ACCOUNTANTS

302, Swapnabhoomi, A-Wing,
S. K. Bole Road, Dadar (West),
Mumbai – 400 028.

Tel. Fax : 2437 9537/2422 9490

Email : info@kocharassociates.com,

Kochar_associates@yahoo.com

Web Site:www.kocharassociates.com

17th September, 2013.

To,
The Management Committee,
Shri Saibaba Sansthan Trust (Shirdi),
Shirdi, Tal – Rahata,
Dist - Ahmednagar.

Sirs,

Sub :- Submission of Statutory Audit Report and Certified Copies of Financial Statements of The Year 2012-2013.

With reference to letter of appointment issued by State Government vide letter No.SSV-2012/597/Pr.kr.79/12/k.16/dt. 28th March, 2013, we have conducted & completed the Statutory Audit of Shree Saibaba Sansthan Trust, Shirdi based on books of accounts maintained with the help of “Tally” software and produced before us for verification and explanations given to us from time to time.

Our observations on the working of the Sansthan are as under:-

Management and administration of the Sansthan is governed by the Management Committee constituted by the Government of Maharashtra in terms of section No.5 & 7 of Shree Sai Baba Sansthan Trust (Shirdi) Act, 2004 (Maharashtra Act, XIV of 2004) w.e.f. 17th August, 2004 and Shree Sai Baba Sansthan Trust (Shirdi) (Amendment) Act, 2004 w.e.f. 23rd August 2004.

As per order dated 13th March 2012 of Hon. High Court of Judicature at Bombay, Bench of Aurangabad in Public Interest Litigation No. 18 of 2011, all the affairs of “Shree Sai Baba Sansthan Trust, Shirdi” are supervised, maintained and looked after by committee consisting of

- (A) The Principal District Judge, Ahmednagar.
- (B) The Collector, Ahmednagar.
- (C) The Chief Executive Officer of Shree Sai Baba Sansthan Trust Shirdi.

from 30th March 2012 until the State Government constitute a new Committee.

After the above order the State Government has appointed new committee vide order No. SST-2011/175(22)Desk-16 dated 27.03.2012

Then again Hon. High Court issued order on 30.03.2012 in Public Interest Litigation No. 27 of 2012 and further directed that until further orders passed by the said court, the affairs of the said “Shree Sai Baba Sansthan Trust, Shirdi” Dist. Ahmednagar shall be looked after and managed by the committee appointed by the said court vide judgment and order dated 13.03.2012 in Public Interest Litigation No. 18 of 2011.

1. **Last Statutory Audit :-**

Statutory Audit for the year 2011-2012 was conducted by our firm and Audit Report was submitted to Sansthan on 27th September, 2012. The said report was adopted by the Committee vide Resolution No. 797 dt. 25th September, 2012 . Compliance Report to the said Statutory Audit Report was placed before Management Committee on 21th June, 2013 and the same was adopted vide Resolution dt. 21th September, 2012.

2. **Internal Audit :-**

Internal Audit and Pre Audit of the Sansthan for the year 2012-13 were entrusted to the following firms of Chartered Accountants.

Name Of The Firm	Type Of Audit	Type Of Audit
M/s Abhay A. Shastri & Asso.	Pre-Audit	All Depts. (excl. Hosp)
M/s Suresh D. Daule & Co.	Internal Audit	All Depts. (excl. Hosp)
N.P Redij & Co.	Internal Audit	Mumbai Office & Forex
V.V Kothari & CO.	Pre-Audit	Hospitals
S.L. Kulkarni & Co.	Internal Audit	Hospitals

In our previous two reports, we had suggested formation of “ Audit Committee” in pursuance of section 17(2) (i) of Shree Sai Baba Sansthan Trust (Shirdi) (Amendment) Act, 2004. Appointment of professionals on the Committee would help monitoring the functioning of the Sansthan.

SCRUTINY OF BALANCE SHEET

LIABILITIES:

1. Trust Corpus Rs.48,82,52,869

There is no change in the Trust Corpus Amount.

2. Other Earmarked Funds Rs.3,68,74,46,663

During the scrutiny of operations in various fund accounts during the year 2012-13, we observed as under:

● Annadan Fund :-

The opening balance in the fund stood at Rs 1,13,97,08,362/- which was increased by further donation of Rs 35,28,01,139/- during the year. Sansthan has transferred Rs 38,98,464/- from Nitya Prasadalya Annadan Yojana to Annadan Fund & spent Rs 24,87,18,019/- leaving a balance of Rs 1,24,76,89,946/-

● Devotional Objects Fund :-

An amount of Rs 1,92,29,154/- is spent during the year.

● Maintenance/Repair & Establishment Fund :-

Expenses in respect of Properties amounting to Rs. 5,79,76,761/- were debited to the Fund Account in the year under review.

● Nitya Prasadalya Annadan Yojana :-

The opening balance of Rs 38,98,464/- is transferred to Annadan Fund. Considering the influx of donation and funds lying with Sansthan for this noble cause, Sansthan should consider, lowering of the recoveries/free distribution of Prasad.

● Permanent Fund :-

Accumulated balances under this account need to be utilized.

3. Management Fund Rs. 12,51,53,844

As against accumulation of Rs.42,36,33,056/- in the said Fund a sum of Rs. 29,84,79,212/- was utilized up to 31.03.2013 as per provisions of Section 22(3) of The Shree Sai Baba Sansthan Trust (Shirdi) Act, 2004.

4. Depreciation Reserve Rs. 1,41,58,50,580

Depreciation Reserve represents accumulated Depreciation of Assets up to 31st March, 2013 excluding depreciation of Assets discarded in the year under review.

● Fixed Assets were depreciated at the rates considered appropriate by the Sansthan. There is no change in the rates of depreciation.

● In case of a net block of an asset reducing below 5% of the gross block, the depreciation is restricted so as to keep the net block at 5% of Original cost.

5. Gratuity Reserve Rs. 29,32,28,957

- As against accumulation of Fund of Rs. 29,32,28,957/- Sansthan had invested Rs. 2,80,740,399/- with Group Gratuity Scheme of Life Insurance Corporation of India, Pune Divisional office, Thus there is a shortfall of Rs. 1,24,88,558/- in Investments up to 31.03.2013 which should be made good at the earliest.
- During the year under review, a sum of Rs. 5,01,57,177/- is transferred to Gratuity Reserve based on the actual valuation and not as per actuarial valuation.

6. Liabilities Rs. 37,21,45,453

- Liabilities referred above include Deposits refundable, Creditors for Expenses and Creditors for Supplies as on 31st March, 2013. Balances under these Accounts are subject to confirmation.
Further, age wise classifications of Deposits Refundable/ Other Deposits would help better monitoring of Funds.
- List of Liabilities for Expenses was available for inspection. During the scrutiny of the said list, it was observed that entries were not cleared as per details furnished below :-

Year	No. of Entries	Amount(Rs)
2003-04	2	1,66,500
2006-07	5	42,92,500
2007-08	1	5,01,800
2009-10	3	434

Liabilities above four years, if no more required, then same should be written off with the permission of Committee.

7. Provident Fund Fluctuation Fund Rs 23,94,550

This amount reflects contribution collected from staff members and contribution from Sansthan. This amount represents the excess over the amount transferred to Provident Fund Commissioner should be earmarked in separate investment and be utilized for staff welfare.

8. Income and Expenditure Account Rs. 8,36,04,69,927

During the year under review, surplus of Rs. 2,30,12,23,646/- is credited to Income and Expenditure Appropriation Account.

ASSETS:-

- 1. Land at Cost Rs. 57,49,75,979**
- 2. Buildings and Roads at Cost Rs. 1,04,45,60,115**
- 3. Buildings under Constructions Rs. 23,71,08,336**

- We have verified the Title Deeds and other Documents of the Land purchased during the year under review and found the same in order.
- The trust has filed suit against the property owners for possession of land admeasuring 3 Hectare 87 Are. The total cost of land Rs. 5,45,70,000/-, including the area not under possession, is capitalized and the matter is pending before the Court. (Survey no. 55/15 & Survey no. 125/6, 7, 8)

4. Other Fixed Assets ... Rs. 1,61,08,90,464

"Other Fixed Assets" include Advance of Rs.1 crore was paid to State government for Water Supply Scheme of Shirdi Sansthan/Kankuri/Pimpalwadi.

State Government agreed to lease out the Scheme on Long Term basis for 2 villages and Shirdi Sansthan vide order dt.8th July, 2004 for which agreement among Shirdi Sansthan/Kankuri/ Pimpalwadi/Zillah Parishad, Ahmednagar should be executed at the earliest. The said expenditure should have been booked under "Capital Work in Progress".

5. Investments ... Rs. 8,60,75,63,539

- Details of Investments of Sansthan were as under as on 31.03.2013.

Particulars	Amount
Government Guaranteed Securities	1,50,00,000
Fixed Deposits with Nationalized Banks	8,59,25,63,539
Total:	860,75,63,539

Investments referred above are verified by us during the course of audit.

6. Ornaments and Jewellery (At Cost) ... Rs.63,32,90,212

- Ornaments and Jewellery represents stock of Gold, Silver, Silver and Gold Coins, Gold Pendants, Copper & Brass items and Precious Stones/Other valuables. Precious Stones worth Rs.6,11,63,915/- should be disposed off at the earliest by conducting Auctions at regular intervals.
- Stock of Gold & silver Articles/Ornaments with the Mandir Department should be weighted through Gold Smiths at the end of each year. These facts are reported in detail in the Audit Report of Departments issued separately.

7. Stock of Consumables ... Rs. 15,08,37,900

Consumable Stock Items with various Departments (Refer Schedule G) were physically verified by Head of the Departments as on 31.03.2013 and certified by the Internal Auditors. Certified Copies were obtained for our inspection.

8. Advances, Deposits & Receivables ... Rs. 1,45,38,25,325

- Above referred amount includes Advances outstanding of Rs.81,000/- as on 31.03.2013 with various Departments since long. Sansthan should ensure timely adjustment of advances as it has material impact on the surplus of the Sansthan.
- Balances of Advances, Deposits and Receivables were subject to confirmation as on 31.03.2013.

9. Bank Balances ... Rs. 14,83,64,092

- We have verified the reconciliation Statements of various banks maintained by the Sansthan wherein no long pending entries were noticed.

10. Cash in Hand ... Rs.6,92,712

Foreign Currency on hand ... Rs. 20,93,769

- We supervised the "Hundi Counting" as on 18.06.2013 conducted by the staff of the Sansthan. Cash collections of Rs. 2,07,59,900/- were received from Charity Boxes/Hundis on the above date was deposited with Central Bank of India, Shirdi Branch in the Counting Hall. Similarly Donations in kind received through Hundis mentioned below were also verified by the Staff of the Sansthan and supervised by us. The same was found in order.

Sr.No.	Type of Donation	Weight (in gms)	Amount(Rs)
01.	Gold	172.100	4,44,528
02.	Silver	5215.900	1,78,494
03.	Copper and Brass		128
04.	Clothes		11,711
05.	Others		4536

We also verified Foreign Currency received through Hundi on even date and found the same in order.

SCRUTINY OF INCOME AND EXPENDITURE ACCOUNT**INCOME:**

- During the year under review, Sansthan has earned income amounting to Rs. 3,33,07,70,609 by way of Rent, Interest on Saving Bank Accounts and Investments, Donations and Income from other sources as against a sum of Rs. 2,73,69,55,713/- earned in the year 2011-12.
- During the year 2012-13. Sansthan has not booked income on account of carbon credit .

EXPENDITURE:

- During the year under review deficit of Rs. 5,12,65,506/- on Education Activities was adjusted to accumulated balance of Education Fund. Details of the same shown in 'Schedule N' reproduced below:

Institution	Income(Rs.)	Expenses(Rs.)	Deficit(Rs.)
ITI	44,19,113	2,39,19,621	(1,95,00,508)
EMS	85,12,750	1,75,73,974	(90,61,224)
KVM	14,400	98,58,368	(98,43,968)
JC	3,63,387	1,32,23,193	(1,28,59,806)
		Total : -	(5,12,65,506)

- Deficit amounting to Rs. 45,77,731/- (Ref. Schedule O) after setting of the accumulated fund balance with Medical Fund have been considered as Expenditure on Objects of the Trust.
2. Details of Expenses towards Management Fund as in 'Schedule K' reproduced below:

Particulars	Amount(Rs.)
Salaries & Allowances to Staff	29,80,81,133
Board Meeting Expenses	9,152
Traveling Expenses	3,88,927
Total : -	29,84,79,212

As against above expenditure, contribution to Management Fund was calculated and brought into account of Rs. 38,67,34,729/- as per provisions of 22(2) of Shree Sai Baba Sansthan Trust (Shirdi) (Amendment) Act, 2004, leaving surplus of Rs. 12,51,53,844/-

3. The Charity on account of concessions in Medical bills to poor/needly patients of Rs.4,67,47,409/- and Financial Aid for Life Saving Operations of Rs.4,48,82,399/- aggregating to Rs. 9,16,29,808/- through Sainath and Saibaba Hospital was treated as revenue expenditure & shown under "Schedule M for Grant in Aid (Charity)".
- It is pertinent to note that Expenditure and Income of Educational Institutions (KVM, EMS, I.T.I. and Junior College) and Hospital (Sainath/Saibaba) is not considered while calculating the expenditure towards Management Fund as the same are considered as the activities of the Sansthan.

General:

During the year under review, Sansthan had received 312 applications under Right to Information Act 2005, which have been responded by Sansthan.

We thank the Members of the Management Committee, the Executive Officer, the Deputy Executive Officer and other staff of the Sansthan for the excellent co-operation extended to us while conducting the audit.

**For KOCHAR & ASSOCIATES
CHARTERED ACCOUNTANTS
FIRM REGN. No: 105256W**

**PLACE: SHIRDI
DATE :17/09/2013**

**(CA YAGNESH C. DALAL)
PARTNER
MEMBERSHIP No.: -035619**

SHRI SAIBABA SANSTHAN TRUST, SHIRDI (REGISTRATION No:- E-69, AHMEDNAGAR) BALANCE SHEET AS AT 31st MARCH, 2013

PREVIOUS YEAR	FUNDS AND LIABILITIES	SCH	CURRENT YEAR	PREVIOUS YEAR	PROPERTY AND ASSETS	SCH	CURRENT YEAR
488,252,868.64	TRUST CORPUS: Balances as per Last Balance Sheet		488,252,868.64	574,982,250.73	IMMOVABLE PROPERTIES: Land (At cost)	D	574,975,979.41
				1,036,802,405.16	Buildings & Roads (At cost)	D	1,044,560,115.16
3,374,404,609.59	OTHER EARMARKED FUNDS	A	3,687,446,663.06	203,433,765.00	Buildings under Construction	D	237,108,336.00
36,898,327.00	MANAGEMENT FUND Balances as per Last Balance Sheet			1,385,680,029.42	OTHER FIXED ASSETS (At Cost)	B	1,610,890,464.14
	Transfer from Income & Expenditure Account		36,898,327.00		INVESTMENTS: Government Securities	E	15,000,000.00
	Less: Expenses on Management Fund	K	423,633,056.00	6,042,297,488.00	Fixed Deposits with Nationalised Banks		8,592,563,539.00
1,221,112,635.95	DEPRECIATION RESERVE Balances as per Last Balance Sheet	B	125,153,844.00	233,400,000.00			
	Add : Provided during the year		298,479,212.00		GRATUITY FUND WITH LIC	F	280,740,399.00
	less: Accumulated Dep. of Assets written off		1,221,112,635.95	215,571,414.00	ORNAMENTS & JEWELLERY (At Cost)		633,290,212.01
250,035,343.00	GRATUITY RESERVE Balances as per Last Balance Sheet		1,415,850,579.74	505,317,473.01	STOCK OF CONSUMABLES	G	150,837,900.45
	Add : Provided during the year		2,433,448.73	129,471,152.76	ADVANCES, DEPOSITS & RECEIVABLES	H	1,453,825,324.76
	Less: Payments during the year		250,035,343.00	1,201,893,927.84	BANK BALANCES:		
293,448,459.25	LIABILITIES: For Deposit	C	293,228,957.00	193,236,547.24	In Savings Accounts with Banks	I	148,364,091.82
	For Expenses		50,157,177.00	2,001,484.73	CASH IN HAND	I	692,712.49
	For Supplies		300,192,520.00		Foreign Currency on Hand	I	2,093,769.00
2,394,550.27	Provident Fund Fluctuation Fund			1,705,137.00			
6,059,246,281.19	INCOME & EXPENDITURE ACCOUNT Balances as per Last Balance Sheet		6,059,246,281.19				
	Add: Surplus for the Current Year		2,301,223,645.86				
	Less : Prior Period Items (Net)		8,360,469,927.05				
11,725,793,074.89	Total Rs.		14,744,942,843.24	11,725,793,074.89	Total Rs.		14,744,942,843.24

Notes to Accounts

AS PER OUR REPORT OF EVEN DATE
For KOCHAR AND ASSOCIATES,
CHARTERED ACCOUNTANTS,

For SHRI SAIBABA SANSTHAN TRUST SHIRDI

PLACE - SHIRDI
DATED -

(YAGNESH C. DALAL)
PARTNER

(HEMANT JADHAVAR)
CHIEF ACCOUNTS OFFICER

(Dr. YASHWANTRAO MANE)
EXECUTIVE OFFICER

(Dr. SANJEEVKUMAR)
COLLECTOR

(JAYANT KULKARNI)
CHAIRMAN

**SHRI SAIBABA SANSTHAN TRUST, SHIRDI REGISTRATION No:- E-69, AHMEDNAGAR
INCOME & EXPENDITURE ACCOUNT FOR THE YEAR ENDED ON 31st MARCH, 2013**

PREVIOUS YEAR	EXPENDITURE	SCH	AMOUNT	AMOUNT	PREVIOUS YEAR	INCOME	SCH	AMOUNT	AMOUNT
85,387,397.74	Expenses in respect of Properties	J		78,979,980.93	9,883.84	Rent			9,623.84
155,167,714.34	Establishment Expenses	L		153,375,983.02		Interest On Bank Savings Accounts		7,228,262.81	
172,410,448.88	Depreciation	B		197,171,392.52	563,508,123.86	On Fixed Deposit & Securities		783,251,629.11	
						Other Interest		865,773.67	791,345,665.59
835,626,711.60	Expenditure on Object of the Trust	M		208,165,228.69	6,316,599.00	Religious Receipts (Net)			6,016,203.00
	Grant in Aid (Charity)	O	199,140,135.00						
	Medical Relief (Net)		4,577,730.69						
	Services to Sai Devotees		4,447,363.00		2,158,108,592.64	Income from Other Sources	R		2,533,327,308.23
5,973,073.00	Expenditure on Other Objects	Q		4,936,875.00					
303,780,952.00	Contribution to Management Fund			386,734,729.00	9,012,513.38	Profit on Sale of Assets	P		71,808.66
-	Deficit on Management Fund				-				
-	Loss on Sale of Assets	P		182,774.30					
1,178,609,415.16	Excess of Income over Expenditure transferred to Balance Sheet			2,301,223,645.86					
2,736,955,712.72	Total Rs.			3,330,770,609.32	2,736,955,712.72	Total Rs.			3,330,770,609.32

Notes to Accounts
AS PER OUR REPORT OF EVEN DATE
For KOCHAR AND ASSOCIATES,
CHARTERED ACCOUNTANTS,

For SHRI SAIBABA SANSTHAN TRUST SHIRDI

PLACE - SHIRDI
DATED -

(YAGNESH C. DALAL)
PARTNER

(HEMANT JADHAVAR)
CHIEF ACCOUNTS OFFICER

(Dr. YASHWANTRAO MANE)
EXECUTIVE OFFICER

(Dr. SANJEEVKUMAR)
COLLECTOR

(JAYANT KULKARNI)
CHAIRMAN

SHRI SAIBABA SANSTHAN TRUST, SHIRDI

SCHEDULE S- SIGNIFICANT ACCOUNTING POLICIES AND NOTES TO THE ACCOUNTS FOR THE YEAR ENDED 31ST MARCH, 2013.

A. SIGNIFICANT ACCOUNTING POLICIES

1.0 Method of Accounting :-

- 1.1 The Sansthan follows the Mercantile Method of Accounting for all items of Income and Expenditure, except the following :-
 - a) Annual Membership/Subscriptions, which are accounted on cash basis.
 - b) Donations received in cash or in kind (such as artificial, real or precious stones) are accounted as Income.
 - c) Leave Encashment is accounted for on cash basis.
- 1.2 The financial statements are prepared using the Accounting Standards prescribed by the Institute of Chartered Accountants of India, except where the circumstances do not permit the same.
- 1.3 Cash received after 2 P.M in Hundis (donation boxes) on the last day of the accounting year is accounted on the following day. Consequently, income accrued/assets created on the last day of the financial year, i.e. 31st March, 2013 after the said 2 P.M. in case of cash receipts, in Hundis are not reflected in the financial statements. This practice has been consistently followed by the Sansthan. However, in case of hospital segment, cash received in the second shift of Hospitals was brought into account through "Cash in Transit Account" as the same is deposited on the first working day of the next year.
- 1.4 Expenses towards contribution of Provident Fund by Sansthan & Gratuity have been excluded from expenses of Management Fund on the assumption that these expenses are considered as Post Retirement Benefits. Income as per Income & Expenditure Account and Donations are considered for calculation of contribution towards Management Fund. In addition to above, gross receipts of Prasadalya & Publication Department are being considered for calculations of contribution towards Management Fund for the year 2012-13.
- 1.5 Profit / (loss) on sale of Fixed Assets have been shown on net basis in Income & Expenditure Statement.

2.0 Fixed Assets :-

Fixed Assets are stated at the cost of acquisition, including all direct and indirect costs incurred to bring them to their present location and condition. Subsidy received on assets, if any, is deducted from the respective costs of Fixed Assets.

3.0 Depreciation :-

- 3.01 Provision for Depreciation for Tangible Assets has been worked out on the basis of Written down Value (WDV) Method at the appropriate rates decided by the Management. In respect of additions to Fixed Assets, prior to 30th September, Depreciation has been charged for full year, for others, depreciation is charged for six months period. No depreciation has been considered on Assets discarded or sold in the year of sale.
- 3.02 In the case of intangible assets, entire costs are to be amortized over the period of four years.

4.0 Investments :-

Investments are stated at cost.

5.0 Retirement / Terminal Benefits :-

- 5.1 The Sansthan has provided for gratuity on the basis of fifteen days' salary for all eligible employees for every completed year of service, subject to a maximum of Rs.10,00,000/- per employee.
- 5.2 Contribution to Provident Fund is charged to the Income and Expenditure Account.

6.0 Income :-

6.1 Income from Investments :-

Interest on Fixed Deposits with Banks and on Investments is accounted for on accrual basis at the rates applicable to such Deposits and Investments.

6.2 Income from Donations :-

Donation Received in kind are treated as Income in the current year.

7.0 Inventories :-

- 7.1 Inventories are stated at cost. Certain consumable items which may have endurance value exceeding one year such as linen, blankets, pillows, bed sheets, etc. are charged off to revenue in the year of acquisition considering their continuous usage.
- 7.2 Stock of Gold & Silver Articles/Ornaments was stated at cost equivalent to the amount of Donation offered by the Devotees. However, loss due to usage is ignored affecting the value of stock stated in the Balance Sheet.

8.0 Earmarked Funds / Allocations :-

- 8.1 Allocation of the Earmarked Funds are on the basis of specific directions of Devotees, as specified in the receipts.
- 8.2 Donations in kind received at the counters such as Gold, Silver, Copper, Brass, Cloth and any other articles are treated as Income from Other Sources.
- 9.0 Audit Committee
In our last report we had suggested formation of "Audit Committee" in pursuance of section 17(2) (i) of Shree Sai Baba Sansthan Trust (Shirdi) (Amendment) Act, 2004. Appointment of professionals on the Committee would help monitoring the functioning of the Sansthan.

B. NOTES TO ACCOUNTS :-

01. As per order dated 13th March 2012 of Hon. High Court of Judicature at Bombay, Bench of Aurangabad in Public Interest Litigation No. 18 of 2011, all the affairs of "Shree Sai Baba Sansthan Trust, Shirdi" are supervised, maintained and looked after by committee consisting of
- (A) The Principal District Judge, Ahmednagar.
- (B) The Collector, Ahmednagar.
- (C) The Chief Executive Officer of Shree Sai Baba Sansthan Trust Shirdi.
- from 30th March 2012 until the State Government constitute a new Committee.
- After the above order the State Government has appointed new committee vide order No. SST-2011/175(22)Desk-16 dated 27.03.2012
- Then again Hon. High Court issued order on 30.03.2012 in Public Interest Litigation No. 27 of 2012 and further directed that until further orders passed by this court, the affairs of the said "Shree Sai Baba Sansthan Trust, Shirdi" Dist. Ahmednagar shall be looked after and managed by the committee appointed by this court vide judgment and order dated 13.03.2012 in Public Interest Litigation No. 18 of 2011.
02. Contingent Liabilities is provided for in the accounts are as follows:
- a. Claims against the Sansthan not acknowledged as debts: Rs.740.50lakhs. However, the Sansthan has made counter claims of Rs.1109.79 lakhs.

- b. Commitments for Contracts Rs. 6453 lakhs.
- c. Suit filed against Sansthan by Labour Rs.17.50 lakhs.
03. The Sansthan has not applied 85% of its income for its objects. However, since it is proposed to accumulate the income for the future years, no provision for taxation is considered necessary.
04. Provident Fund Fluctuation Fund Rs.23,94,550.27 (Previous Year Rs.23,94,550.27) shown as liability represents surplus amount lying in the Provident Fund account after transfer of funds to the Regional Commissioner of Provident Fund.
05. Grant in Aid (Charity/Medical) has been accounted on payment basis.
06. Building includes cost of Internal Roads developed by Sansthan.
07. Surplus on Sale of Donated Articles has been treated as Other Income.
08. With respect to an amount of Rs.1,00,00,000/- paid in the earlier years towards Water Supply Scheme, disclosed as a separate item under the head Fixed Assets (Refer Schedule – B), the Sansthan has secured the lease rights with the respective authorities, with only the formal tripartite agreement remaining to be executed.
09. Utilization of Donations received U/s. 35AC of the Income Tax Act, 1961.
Expenses stipulated in the order of National Committee for Social Welfare along with Donations were routed through Saving Bank A/c.No.709 maintained with Andhra Bank, Shirdi. However, Revenue & Capital Expenditure was incurred by debiting Expenditure and Assets accounts respectively resulting into overstating of the surplus for the year under review.
10. Indigent Patients' Fund (Poor Patients' Fund) is duly created & utilized in the books of Hospitals. Hence, the same is not reflected separately.
11. Balances of Sundry Debtors, Advances & Sundry Creditors are subject to confirmation, reconciliation and consequent adjustments, if any.
12. The Trust has filed suit against the property owners for acquisition of land admeasuring 387R. The total cost of land including the area not under possession is capitalized and the matter is still pending before the court (Survey No. 55/15 & Survey No. 125/6,7,8).
13. Figures of the Previous Year have been re-grouped/re-arranged to make them comparable to those of the Current Year.

For KOCHAR and ASSOCIATES
CHARTERED ACCOUNTANTS
FRN NO.105256W

(CA YAGNESH C. DALAL)
PARTNER
MEMBERSHIP NO.035619
PLACE: SHIRDI
DATE : 17/09/2013

(HEMANT JADHAVAR)
CHIEF ACCOUNTS OFFICER

(Dr. YASHWANTRAO MANE)
EXECUTIVE OFFICER

OTHER EARMARKED FUNDS :

(SCHEDULES 'A')

SR. NO.	Particulars	Opening Balances as on During the Year 1st April' 2012	Donations Received During the Year	TOTAL (3 + 4)	Transferred to other Funds	Transferred from other Funds	Total	Amount Spent During the Year	Closing Balances as on 31st March'2013
1	2	3	4	5	6	7	8 = (5 - 6 + 7)	9	10 = (8 - 9)
1	Annadan Fund	1,139,708,362.31	352,801,138.72	1,492,509,501.03		3,898,464.00	1,496,407,965.03	248,718,018.81	1,247,689,946.22
2	Building Fund	626,713,260.04	8,942,938.07	635,656,198.11			635,656,198.11	-	635,656,198.11
3	Devotional Object Fund	209,694,879.88	20,901,918.00	230,596,797.88			230,596,797.88	19,229,154.42	211,367,643.46
4	Donation U/s 35AC	91,304,365.95	49,217,118.80	140,521,484.75			140,521,484.75	-	140,521,484.75
5	Education Fund	125,439,288.20	62,677,166.32	188,116,454.52			188,116,454.52	51,265,506.18	136,850,948.34
6	Maint. & Repairs & Establishment Fund	678,781,276.36	151,769,943.82	830,551,220.18			830,551,220.18	57,976,760.85	772,574,459.33
7	Medical Fund		78,546,737.14	78,546,737.14			78,546,737.14	78,546,737.14	-
8	New Bhakta Niwas Fund	372,165,368.47	35,374,929.00	407,540,297.47			407,540,297.47		407,540,297.47
9	Nitya Prasadalay Annadan Yojana	3,898,464.00	3,049,252.00	6,947,716.00	3,898,464.00		3,049,252.00		3,049,252.00
10	Permanent Fund	126,699,344.38	5,497,089.00	132,196,433.38			132,196,433.38		132,196,433.38
	Total :	3,374,404,609.59	768,778,230.87	4,143,182,840.46			4,143,182,840.46	455,736,177.40	3,687,446,663.06

For Shri Saibaba Sansthan Trust. Shirdi.

(HEMANT JADHAVAR)
CHIEF ACCOUNTS OFFICER(Dr. YASHWANTRAO MANE)
EXECUTIVE OFFICER

SCHEDULE OF FIXED ASSETS INCLUDING CAPITAL WORK IN PROGRESS: (SCHEDULES 'B')

Sr. No.	PARTICULARS	RATE OF DEPRN	COST AS ON 01ST APRIL '12 THE YEAR	ADDITIONS DURING THE YEAR	DEDUCTIONS DURING THE YEAR	COST AS ON 31ST MAR'13	DEPRECIATION UPTO 31ST MAR'12	DEDUCTION DURING THE YEAR (Depn)	DEPRECIATION FOR THE YEAR 31ST MAR'13	TOTAL Depreciation	W.D.V AS ON 31ST MAR'13	W.D.V AS ON 01ST APRIL '12
A. IMMOVABLE ASSETS												
1	Buildings & Roads	10%	1,026,723,650.16	7,757,710.00		1,034,481,360.16	451,728,523.04		57,890,681.00	509,619,204.04	524,862,156.12	574,995,127.12
2	Polycarbonet Shed	20%	10,078,755.00			10,078,755.00	3,628,352.00		1,290,081.00	4,918,433.00	5,160,322.00	6,450,403.00
	SUB TOTAL (A)		1,036,802,405.16	7,757,710.00	-	1,044,560,115.16	455,356,875.04	-	59,180,762.00	514,537,637.04	530,022,478.12	581,445,530.12
B. MOVABLE ASSETS												
SANSTHAN												
STATUES												
1	Saibaba's Statue	0%	809,148.00	-		809,148.00	-		-	-	809,148.00	809,148.00
2	KVM Saraswati Statue	0%	12,000.00	-		12,000.00	-		-	-	12,000.00	12,000.00
FURNITURE & FIXTURES												
1	Furniture	15%	87,174,405.40	35,672,450.00	1,026,544.04	121,820,311.36	38,673,374.54	785,749.87	11,964,088.00	49,851,712.67	71,968,598.69	48,501,030.86
2	I.T.I.Furniture	15%	2,126,427.35	-	22,741.43	2,103,685.92	886,842.25	14,615.01	184,719.00	1,056,946.24	1,046,739.68	1,239,585.10
3	E.M.S.Furniture	15%	2,450,971.04	-		2,450,971.04	1,068,968.21		207,300.00	1,276,268.21	1,174,702.83	1,382,002.83
4	K.V.M.Furniture	15%	3,502,112.50	-		3,502,112.50	1,720,952.14		267,174.00	1,988,126.14	1,533,986.36	1,781,160.36
5	N.B.N.Furniture	15%	5,328,395.00	-	900.00	5,327,495.00	4,629,945.05	780.00	104,749.00	4,733,914.05	593,580.95	698,449.95
6	NBN Furniture (Mirror & Mattress)	15%	8,212,880.00	-		8,212,880.00	2,801,656.50		811,684.00	3,613,340.50	4,599,539.50	5,411,223.50
7	Samadhi Mandir Painting	15%	2,499,850.00	-		2,499,850.00	1,511,935.05		148,187.00	1,660,122.05	839,727.95	987,914.95
8	Fountains	15%	1,736,674.00	-		1,736,674.00	1,370,199.02		54,971.00	1,425,170.02	311,503.98	366,474.98
9	Sintex Cabin For Security	15%	2,429,872.00	45,000.00		2,474,872.00	1,462,240.00		148,520.00	1,610,760.00	864,112.00	967,632.00
10	Electric Fittings	15%	7,010,228.06	894,391.00		7,904,619.06	5,590,833.59		347,068.00	5,937,901.59	1,966,717.47	1,419,394.47
11	Security Search Tower	15%	258,230.00	-		258,230.00	55,196.00		30,455.00	85,651.00	172,579.00	203,034.00
12	New Prasadlaya Electrification	15%	22,260,805.00	-		22,260,805.00	10,547,088.00		1,757,058.00	12,304,146.00	9,956,659.00	11,713,717.00
13	VIP Suit Furniture A/c	15%	2,301,561.00	-		2,301,561.00	1,808,462.08		73,965.00	1,882,427.08	419,133.92	493,098.93
14	Plastic Water Tank	15%	513,686.45	660,798.95		1,174,485.40	438,587.52		105,285.00	543,872.52	630,612.88	75,098.93
15	Mattress	15%	28,982,241.00	-		28,982,241.00	2,173,668.00		4,021,286.00	6,194,954.00	22,787,287.00	26,808,573.00
PLANT & MACHINERY												
16	Machinery	25%	138,300,220.03	61,897,145.00	428,836.00	199,768,529.03	86,043,118.32	408,391.18	28,375,525.00	114,010,252.14	85,758,276.89	52,257,101.71
17	Wind Power Project	25%	154,642,761.00	-		154,642,761.00	117,888,162.00		9,188,650.00	127,076,812.00	27,565,949.00	36,754,599.00
18	Gas Plant	25%	28,566,572.40	230,440.00		28,797,012.40	18,393,774.08		2,572,005.00	20,965,779.08	7,831,233.32	10,172,798.32
19	I.T.I.Machinery	25%	17,410,315.59	93,256.00	32,024.93	17,471,546.66	16,539,799.57	31,177.96	89,074.00	16,597,695.61	873,851.05	870,516.02
20	K.V.M.Machinery	25%	214,205.00	-		214,205.00	154,473.27		14,933.00	169,406.27	44,798.73	59,731.73
21	Solar Water Heating System	25%	9,741,985.00	51,840,444.00	709,059.00	60,873,370.00	7,938,441.26	590,156.00	13,306,095.00	20,654,380.26	40,218,989.74	1,803,543.74
22	Samadhi Mandir Sound System	25%	6,424,900.00	420,504.00		6,845,404.00	4,718,212.65		531,798.00	5,250,010.65	1,595,393.35	1,706,687.36
23	Wireless System	25%	1,222,013.00	-		1,222,013.00	1,114,683.51		26,832.00	1,141,515.51	80,497.49	107,329.49
24	CCTV System	25%	7,966,231.00	808,279.00		8,774,510.00	4,666,919.63		1,008,860.00	5,675,779.63	3,098,730.37	3,299,311.37
25	Samadhi Mandir & Prasadlaya			-								
	Air Cooling System	25%	3,262,392.00	-		3,262,392.00	3,099,272.28		-	3,099,272.28	163,119.72	163,119.72
26	Waste Water Recycling System	25%	343,787.00	-		343,787.00	326,597.40		-	326,597.40	17,189.60	17,189.60
27	E.M.S. Machinery	25%	146,920.00	-		146,920.00	95,663.63		12,814.00	108,477.63	38,442.37	51,256.37
28	Solar Steam Cooking System	25%		-								
	at Prasadlaya			-								
29	VIP Guest House Air Conditioner	25%	9,763,000.00	-		9,763,000.00	6,309,557.00		-	6,309,557.00	3,453,443.00	3,453,443.00
30	H.T. Substation	25%	9,783,922.32	-		9,783,922.32	9,339,690.22		-	9,339,690.22	444,232.10	444,232.10

SR. NO.	PARTICULARS	RATE OF DEPRN	COST AS ON 01ST APRIL '12 THE YEAR	ADDITIONS DURING THE YEAR	DEDUCTIONS DURING THE YEAR	COST AS ON 31ST MAR'13	DEPRECIATION UPTO 31ST MAR'12	DEDUCTION DURING THE YEAR (Depn)	DEPRECIATION FOR THE YEAR 31ST MAR'13	TOTAL Depreciation	W.D.V AS ON 31ST MAR'13	W.D.V AS ON 01ST APRIL '12
31	DG Set 15 KVA	25%	284,000.00	-	-	284,000.00	262,676.00		5,331.00	268,007.00	15,993.00	21,324.00
32	Solar Street Light	25%	161,500.00	-	-	161,500.00	147,354.00		3,537.00	150,891.00	10,609.00	14,146.00
33	Sewage Treat Plant- Sai Ashram	25%	13,653,924.00	20,162.00	-	13,674,086.00	1,706,741.00		2,989,316.00	4,696,057.00	8,978,029.00	11,947,183.00
34	Additional Security System	25%	-	41,669,406.00	-	41,669,406.00	-		5,208,676.00	5,208,676.00	36,460,730.00	-
	VEHICLES											
35	Motor Cars	20%	37,777,166.75	3,319,410.00	-	41,096,576.75	20,502,545.83		4,118,806.00	24,621,351.83	16,475,224.92	17,274,620.92
36	E.M.S. BUS	20%	3,691,287.00	-	-	3,691,287.00	2,238,162.01		290,625.00	2,528,787.01	1,162,499.99	1,453,124.99
37	Motor Buses at E.M.S.	20%	1,935,903.00	-	-	1,935,903.00	1,839,107.12		-	1,839,107.12	96,795.88	96,795.88
38	Motor Cycle	20%	471,533.25	167,840.00	-	639,373.25	296,171.90		58,517.00	354,688.90	284,684.35	175,361.35
39	Bi-cycle	20%	14,566.00	3,750.00	1,550.00	16,766.00	10,740.44	1,257.00	1,457.00	10,940.44	5,825.56	3,825.56
	EQUIPMENTS											
40	Prasadaya Equipment	25%	3,114,395.95	-	-	3,114,395.95	1,314,554.86		449,960.00	1,764,514.86	1,349,881.09	1,799,841.09
41	Electronic Equipments	25%	3,573,103.00	128,181.00	24,000.00	3,677,284.00	2,590,202.74	22,960.00	262,863.00	2,830,105.74	847,178.26	982,900.26
42	I.T.I.Toos & Equipments	25%	1,144,922.28	-	-	1,144,922.28	955,400.84		47,380.00	1,002,780.84	142,141.44	189,521.44
43	E.M.S.Electronic Equipments	25%	-	-	-	-	-		-	-	-	-
44	EPABX System	25%	5,820,717.18	7,000.00	30,200.00	5,797,517.18	4,696,221.81	28,959.36	281,689.00	4,948,951.45	848,565.73	1,124,495.37
45	Utensils	25%	14,361,209.25	66,421.00	-	14,427,630.25	8,997,219.63		1,349,300.00	10,346,519.63	4,081,110.62	5,363,989.62
46	Fire Fighting System - Prasadaya	25%	2,485,581.00	-	-	2,485,581.00	1,436,977.00		262,151.00	1,699,128.00	786,453.00	1,048,604.00
	INSTRUMENTS											
47	I.T.I. Instruments	25%	1,007,351.76	57,855.00	3,100.00	1,062,106.76	949,343.65	3,025.70	7,640.52	953,958.47	108,148.29	58,008.11
48	Instruments	25%	937,923.25	770,000.00	-	1,707,923.25	603,194.78		194,557.00	797,751.78	910,171.47	334,728.47
49	Gymnastic Instruments	25%	156,959.00	-	-	156,959.00	139,264.75		4,424.00	143,688.75	13,270.25	17,694.25
50	Musical Instruments	25%	282,278.00	24,001.00	-	306,279.00	257,457.00		9,205.00	266,662.00	39,617.00	24,821.00
51	ITI Sports & Gymnastic Instruments	25%	105,945.00	-	-	105,945.00	98,629.00		1,829.00	100,458.00	5,487.00	7,316.00
52	K.V.M. Instruments	25%	3,450.00	-	-	3,450.00	2,716.00		184.00	2,900.00	550.00	734.00
	COMPUTERS											
53	I.T.I. Computer	60%	1,243,218.00	-	-	1,243,218.00	1,181,665.88		-	1,181,665.88	61,552.12	61,552.12
54	Computer	60%	7,900,559.01	182,400.00	-	8,082,959.01	7,463,523.68		215,281.00	7,678,804.68	404,154.33	437,035.33
55	New Prasadaya Networking	60%	400,001.00	-	-	400,001.00	392,000.95		-	392,000.95	8,000.05	8,000.05
56	K.V.M. Computer	60%	2,528,406.00	908,500.00	-	3,436,906.00	2,384,086.00		359,142.00	2,743,228.00	693,678.00	144,320.00
57	E.M.S. Computer	60%	1,571,632.00	-	-	1,571,632.00	830,805.00		444,496.00	1,275,301.00	296,331.00	740,827.00
58	I.T. Infrastructure	60%	4,010,696.00	-	-	4,010,696.00	3,962,124.71		-	3,962,124.71	48,571.29	48,571.29
59	Wi-Max Tower	60%	-	1,018,942.00	-	1,018,942.00	-		611,365.00	611,365.00	407,577.00	-
	INTANGIBLE ASSETS											
60	Dhamashala SIBF System	25%	1,068,000.00	-	-	1,068,000.00	1,067,999.00		-	1,067,999.00	1.00	1.00
61	Softwares (Audio-Video CD)	25%	815,920.00	-	-	815,920.00	815,919.00		-	815,919.00	1.00	1.00
62	Softwares for I.T.	25%	8,304,432.00	181,681.00	-	8,486,113.00	8,154,396.00		-	8,154,396.00	331,717.00	150,036.00
63	Watersupply Scheme	0%	10,000,000.00	-	-	10,000,000.00	-		-	-	10,000,000.00	10,000,000.00
64	CAPITAL WORK IN PROGRESS	0%	179,348,294.00	93,477,333.09	91,048,470.00	181,777,157.09	-		-	-	181,777,157.09	179,348,294.00
	SUB TOTAL (B)		874,563,640.82	294,565,590.04	93,327,425.40	1,075,801,805.47	427,590,524.34	1,887,072.08	92,530,826.52	518,234,278.79	557,567,526.67	446,973,116.49

SR. NO.	PARTICULARS	RATE OF DEPRN	COST AS ON 01ST APRIL'12 THE YEAR	ADDITIONS DURING THE YEAR	DEDUCTIONS DURING THE YEAR	COST AS ON 31ST MAR'13	DEPRECIATION UPTO 31ST MAR'12	DEDUCTION DURING THE YEAR (Depr)	DEPRECIATION FOR THE YEAR 31ST MAR'13	TOTAL Depreciation	W.D.V AS ON 31ST MAR'13	W.D.V AS ON 01ST APRIL'12
	Hospitals											
	FURNITURE & FIXTURE											
1	Hosp. Furniture	15%	13,658,359.77	10,280.00	33,205.92	13,635,433.85	7,871,467.98	25352.02	867,627.00	8,713,742.96	4,921,690.89	5,786,891.79
2	Saibaba Hosp. Furniture	15%	15,328,284.43	628,799.00		15,957,083.43	7,471,542.00		1,228,242.00	8,699,784.00	7,257,299.43	7,856,742.43
3	Saibaba Hosp. Electrification	15%	2,447,674.00			2,447,674.00	1,082,485.00		204,778.00	1,287,263.00	1,160,411.00	1,365,189.00
	PLANT & MACHINERY											
4	Hosp. Machinery	25%	97,354,453.30	1,257,842.00	450,606.00	98,161,689.30	70,809,418.09	428140.62	6,939,090.00	77,320,367.47	20,841,321.83	26,545,035.21
5	STP Plant 150 at Sainath Hospital	25%	1,855,140.00			1,855,140.00	637,705.00		304,359.00	942,064.00	913,076.00	1,217,435.00
6	Saibaba Hosp. Machinery	25%	250,241,192.01	6,963,939.00	100,000.00	257,105,131.01	163,407,663.00	72,314.00	22,991,509.00	186,326,858.00	70,778,273.01	86,833,529.01
7	STP Plant 200 at Sainath Hospital	25%	1,955,136.00			1,955,136.00	672,078.00		320,765.00	992,843.00	962,293.00	1,283,058.00
8	Saibaba Hosp. Central AC System	25%	14,456,455.00			14,456,455.00	10,288,774.00		1,041,920.00	11,330,694.00	3,125,761.00	4,167,681.00
9	CCTV System Saibaba	25%	567,701.00	20,500.00		588,201.00	187,732.00		97,555.00	285,287.00	302,914.00	379,969.00
10	CCTV System Sainath	25%	-	80,900.00		80,900.00	-		10,113.00	10,113.00	70,787.00	-
11	Solar Water Heating System	25%	-	747,067.00		747,067.00	-		93,383.00	93,383.00	653,684.00	-
	VEHICLES											
12	Sainath Ambulance	20%	3,733,335.00			3,733,335.00	1,213,473.17		503,972.00	1,717,445.17	2,015,889.83	3,244,929.03
13	Saibaba Ambulance	20%	1,074,233.00	698,240.00		1,772,473.00	349,165.80		284,661.00	633,826.80	1,138,646.20	-
14	Saibaba Hospital Bi-Cycle	20%	3,105.00			3,105.00	311.00		559.00	870.00	2,235.00	2,794.00
	EQUIPMENTS											
15	Hospital Equipment	25%	12,129,854.60	4,855,780.00	21,809.00	16,983,825.60	7,303,704.45	20570.01	1,915,650.00	9,198,784.44	7,765,041.16	4,826,150.15
16	Saibaba Hospital Equipment	25%	38,577,053.56	480,158.00		39,057,211.56	22,574,242.18		4,078,992.00	26,653,234.18	12,403,977.38	16,002,811.38
17	Saibaba Hospital EPABX	25%	18,450.00			18,450.00	5,841.00		3,152.00	8,993.00	9,457.00	12,609.00
	INSTRUMENTS											
18	Hospital Instrument	25%	16,850,395.10	5,095,695.00		21,946,090.10	13,201,282.01		2,138,083.00	15,339,365.01	6,606,725.09	3,649,113.09
19	Saibaba Hospital Instrument	25%	27,152,329.83	533,923.00		27,686,252.83	18,006,855.16		2,394,603.00	20,401,458.16	7,284,794.67	9,145,474.67
	COMPUTERS											
20	Hospital Computers	60%	160,527.00	62,000.00		222,527.00	159,739.00		-	159,739.00	62,788.00	788.00
21	Saibaba Hospital Computers	60%	7,617,122.00	491,625.00		8,108,747.00	7,365,491.00		-	7,365,491.00	743,256.00	251,631.00
22	Saibaba Hospital Networking	60%	3,188,698.00			3,188,698.00	3,088,128.00		-	3,088,128.00	100,570.00	100,570.00
	INTANGIBLE ASSETS											
23	Saibaba Hospital Software	25%	2,311,790.00			2,311,790.00	2,196,200.50		-	2,196,200.50	115,589.50	115,589.50
24	Hospital Software	25%	435,100.00			435,100.00	271,938.00		40,791.00	312,729.00	122,371.00	163,162.00
25	Capital Work in Progress	0%		2,651,143.00		2,651,143.00	-		-	-	2,651,143.00	-
	SUB TOTAL (B II)		511,116,388.60	24,577,891.00	605,620.92	535,088,658.68	338,165,236.34	546,376.65	45,459,804.00	383,078,663.69	152,009,994.99	172,951,152.26
	SUB TOTAL (B)		1,385,680,029.42	319,143,481.04	93,933,046.32	1,610,890,464.14	765,755,760.68	2,433,448.73	137,990,630.52	901,312,942.48	709,577,521.66	619,924,268.75
	TOTAL (A+B)		2,422,482,434.58	326,901,191.04	93,933,046.32	2,655,450,579.30	1,221,112,635.95	2,433,448.73	197,171,392.52	1,415,850,579.52	1,239,599,999.78	1,201,369,798.87

For Shri Saibaba Sansthan Trust. Shirdi.

(Dr. YASHWANTRAO MANE)
EXECUTIVE OFFICER

(HEMANT JADHAVAR)
CHIEF ACCOUNTS OFFICER

LIABILITIES FOR THE YEAR ENDED 31st MARCH' 2013: (SCHEDULES 'C')

(Amount in Rs.)

Sr No.	Particulars	Amount	Amount
A	<u>FOR DEPOSIT</u>		
1	Deposit For Accommodation	107,400.00	
2	Deposit Refundable	138,317,313.53	
3	Drainage Deposit	51,200.00	
4	Deposit For I.T.I.Uniform	517,899.00	
5	I.T.I. Deposit	2,580,100.00	141,573,912.53
B	FOR EXPENSES		152,885,676.55
C	FOR SUPPLIER		77,685,864.40
		TOTAL	372,145,453.48

For Shri Saibaba Sansthan Trust. Shirdi.

(HEMANT JADHAVAR)
CHIEF ACCOUNTS OFFICER

(Dr. YASHWANTRAO MANE)
EXECUTIVE OFFICER

DETAILS OF IMMOVABLE PROPERTIES :

(SCHEDULE 'D-1')
(Amount in Rs.)

Sr. No.	Particulars	COST AS ON 01ST APRIL '12	LESS : TRANSFER TO BUILDING A/C	LESS : DEDUCTIONS / Transferred	ADD : TRANSFER FROM BUILDING UNDER CONSTRUCTION	ADDITIONS DURING THE YEAR	COST AS ON 31ST MARCH '13
1	BUILDINGS	1,018,932,271.16			-	1,767,888.00	1,020,700,159.16
2	ROADS	7,791,379.00				5,989,822.00	13,781,201.00
	Sub Total	1,026,723,650.16	-	-	-	7,757,710.00	1,034,481,360.16
3	POLYCARBONATE SHED	10,078,755.00					10,078,755.00
	Sub Total	10,078,755.00	-	-	-	-	10,078,755.00
4	BUILDING UNDER CONSTRUCTION	203,433,765.00				33,674,571.00	237,108,336.00
	Sub Total	203,433,765.00	-	-	-	33,674,571.00	237,108,336.00
5	LAND	574,982,250.73		6,271.32			574,975,979.41
	Total	1,815,218,420.89	-	6,271.32	-	41,432,281.00	1,856,644,430.57

DETAILS OF BUILDINGS & ROADS UNDER CONSTRUCTION : (SCHEDULE 'D-2')

Sr No.	PARTICULARS	OPENING BALANCE	ADDITIONS DURING THE YEAR	EXPENDITURE UPTO 31st Mar '13
1	External Work of Sai Ashram	203,433,765.00	33,674,571.00	237,108,336.00

DETAILS OF BUILDINGS COMPLETED DURING THE YEAR 2012-13 : (SCHEDULE 'D-3')

Sr No.	PARTICULARS	OPENING BALANCE	ADDITIONS DURING THE YEAR	EXPENDITURE UPTO 31st Mar '13
1	Renovation of S.B.N. Building	0	1,702,231.00	1,702,231.00
2	Construction of Class Room for K.G.	0	65,657.00	65,657.00
3	WBM & Asphalting Work of Helipad	0	5,989,822.00	5,989,822.00
	TOTAL		7,757,710.00	7,757,710.00

For Shri Saibaba Sansthan Trust. Shirdi.

(HEMANT JADHAVAR)
CHIEF ACCOUNTS OFFICER

(Dr. YASHWANTRAO MANE)
EXECUTIVE OFFICER

**INVESTMENTS : Government Securities & Fixed Deposits with
Nationalised Banks as on 31st March 2013** **(SCHEDULES 'E')**
(Amount in Rs.)

A. GOVERNMENT GUARANTEED SECURITIES:		
Sr. No.	Particulars	Amount
01	Kisan Vikas Patra	15,000,000.00
B. FIXED DEPOSITS :		
Sr. No.	Particulars	Amount
01	Fixed Deposits With Nationalised Bank	8,592,563,539.00
GRAND TOTAL (A + B)		8,607,563,539.00

For Shri Saibaba Sansthan Trust. Shirdi.

(HEMANT JADHAVAR)
CHIEF ACCOUNTS OFFICER

(Dr. YASHWANTRAO MANE)
EXECUTIVE OFFICER

ORNAMENTS & JEWELLERY:

(SCHEDULES 'F')

(Amount in Rs.)

SR. No.	PARTICULARS	BALANCE AS ON 01st APRIL '12	ADDITIONS DURING THE YEAR	DEDUCTIONS DURING THE YEAR	BALANCE AS ON 31st MARCH '13
01.	Gold	371,583,474.09	97,888,661.00	-	469,472,135.09
02.	Silver	56,706,672.01	17,372,926.00	-	74,079,598.01
03.	Silver Coins	2,704,021.60	842,096.00	1,585,221.00	1,960,896.60
04.	Gold Coins	28,182,982.01	463,220.00	5,252,726.00	23,393,476.01
05.	Gold Pendants	5,819,175.28	-	3,022,888.00	2,796,287.28
06.	Copper & Brass	413,755.02	276,533.00	266,384.00	423,904.02
07.	Precious Stones & Other Valuables	39,907,393.00	21,548,027.00	291,505.00	61,163,915.00
	TOTAL	505,317,473.01	138,391,463.00	10,418,724.00	633,290,212.01

For Shri Saibaba Sansthan Trust. Shirdi.

(HEMANT JADHAVAR)
CHIEF ACCOUNTS OFFICER

(Dr. YASHWANTRAO MANE)
EXECUTIVE OFFICER

STOCK OF CONSUMABLES as on 31st March 2013: **(SCHEDULES 'G')**
(Amount in Rs.)

Sr No	Particulars	Amount
	Stock of Consumables :	
1	Medicines	50,690,005.42
2	Food Grains & Other Prasadalya Material	45,232,279.65
3	Books / Photos	29,519,408.35
4	Cement (with Construction Department)	54,808.00
5	Steel (with Construction Department)	34,892.00
6	Cloth (with Counter Department)	1,176,690.00
7	General Donated Articles (with Counter Department)	75,130.00
8	Cooper & Brass Articles (with Counter Department)	3,117.00
9	I.T.I. Consumable Material	1,098,281.32
10	Building Repairs & Maintenance Material	1,042,091.78
11	Sanitation Material	589,192.42
12	Water Supply Material	6,288,866.20
13	Stationary	918,073.66
14	Electrical Material	7,103,784.31
15	Cloth for Uniform	129,613.00
16	Enquiry Office Material	475.00
17	Calenders	2,362,301.97
18	Audio - Video Cassettes	2,577,029.18
19	Computer Material	1,856.00
20	Naivedya	1,283.00
21	Garden Material	83,248.00
22	Security Material	1,750.00
23	Sundry Material	82,202.84
24	Sound System Material	262,195.35
25	Satyanarayan	94,097.00
26	Samadhi Mandir	630,129.00
27	Sai Ashram	785,100.00
	Total	150,837,900.45

(HEMANT JADHAVAR)
CHIEF ACCOUNTS OFFICER

For Shri Saibaba Sansthan Trust. Shirdi.

(Dr. YASHWANTRAO MANE)
EXECUTIVE OFFICER

ADVANCES, DEPOSITS & OTHER RECEIVABLES as on 31st March, 2013
(SCHEDULES 'H')
(Amount in Rs.)

Sr No	Particulars	Amount
1	Advances recoverable in cash / kind	739,348,596.25
2	Deposits	17,008,538.06
3	Income Tax deducted at Source	7,383,977.00
4	Income Receivable	681,139,106.67
5	Prepaid Expenses	8,945,106.78
	TOTAL	1,453,825,324.76

CASH AND BANK BALANCES as on 31st March, 2013
(SCHEDULES 'I')
(Amount in Rs.)

Sr No	Particulars	Amount
A	CASH IN HAND	
1	At Shirdi Office	407,411.00
2	At Hospital	272,584.00
3	At Mumbai Office	12,717.49
	TOTAL (A)	692,712.49
B	FOREIGN CURRENCY IN HAND	2,093,769.00
C	BANK BALANCE	
1	At Shirdi Office	146,217,477.49
2	At Hospital	561,449.27
3	At Mumbai Office	1,585,165.06
	TOTAL (C)	148,364,091.82

For Shri Saibaba Sansthan Trust. Shirdi.

(HEMANT JADHAVAR)
CHIEF ACCOUNTS OFFICER

(Dr. YASHWANTRAO MANE)
EXECUTIVE OFFICER

EXPENSES IN RESPECT OF PROPERTIES: **(SCHEDULES 'J')**
(Amount in Rs.)

Sr No	Particulars	Amount
1	Insurance of Property	888,509.00
2	Machinary Repairs & Maintenance	10,325,065.00
3	PowerHouse Expenses & other Maintenance & Repairs	60,838,227.93
4	Rates, Taxes & Charges, Municipal Tax	6,928,179.00
	TOTAL	78,979,980.93

EXPENSES TOWARDS MANAGEMENT FUND **(SCHEDULES 'K')**
(Amount in Rs.)

Sr No	Particulars	Amount
1	Salaries and allowances to Staff	298,081,133.00
2	Board Meeting Expenses	9,152.00
3	Travelling Expenses	388,927.00
	TOTAL	298,479,212.00

For Shri Saibaba Sansthan Trust. Shirdi.

(HEMANT JADHAVAR)
CHIEF ACCOUNTS OFFICER

(Dr. YASHWANTRAO MANE)
EXECUTIVE OFFICER

ESTABLISHMENT EXPENSES: **(SCHEDULES 'L')**
(Amount in Rs.)

Sr No	Particulars	Amount
1	Advertisements	1,569,778.00
2	Apprentice Stipend	628,072.00
3	Audit Fee & Reimbursement of out of Pocket Expenses	84,270.00
4	Bank Charges	3,371,111.01
5	Computer Expenses	138,408.73
6	Contribution to Employees Provident Fund	17,089,215.00
7	Contractor Labour Charges	13,291,127.00
8	Gratuity	31,541,437.00
9	Guest House Expenses	345,831.00
10	Insurance of Vehicles & others	5,131,288.00
11	Legal Expenses	924,441.00
12	Locker Rent	5,618.00
13	News Papers and Periodicals	31,712.00
14	Postage	1,146,607.07
15	Printing Expenses	3,305,747.00
16	Professional Fees	2,477,714.00
17	Publication Expenses	2,305,258.00
18	Sansthan Honorarium	1,268,327.00
19	Security Expenses	46,671,397.00
20	Sound System Expenses	1,230,203.65
21	Staff Welfare Expenses	6,682,346.00
22	Stationary Expenses	3,016,738.00
23	Sundry Expenses	2,552,803.16
24	Taxes & Charges of Vehicles	1,540,995.00
25	Telephone Expenses	2,325,009.00
26	Uniform Expenses	27,439.00
27	Vehicle Maintenance	4,519,975.00
28	Website Expenses	136,945.40
29	I.T. Expenses	16,170.00
	Total	153,375,983.02

For Shri Saibaba Sansthan Trust. Shirdi.

(HEMANT JADHAVAR)
CHIEF ACCOUNTS OFFICER

(Dr. YASHWANTRAO MANE)
EXECUTIVE OFFICER

EXPENSES TOWARDS GRANT IN AID (CHARITY) :**(SCHEDULES 'M')
(Amount in Rs.)**

Sr No	Particulars	Amount
1	Shirdi Nagar Panchayat Shirdi for Internal Road Development	63,812,910.00
2	Construction of New Bus Stand at Shirdi	5,307,085.00
3	Construction of Shri Saibaba Bandhara No.12 at Kohaki	312,388.00
4	Shirdi Nagar Panchayat Shirdi for Pathkar	2,500,000.00
5	Construction of Helipad Line	35,577,944.00
6	Charity in Medical Bills for Poor and Needy Patients thru Saibaba & Sainath Hospital	46,747,409.00
7	Financial Aid For Life Saving Operations through Sainath Hospital	44,882,399.00
	Total	199,140,135.00

EXPENSES ON EDUCATIONAL ACTIVITIES :**(SCHEDULES 'N')
(Amount in Rs.)**

Sr No	Particulars	Amount
1	Industrial Training Institute Expenses	23,919,621.18
	Less : Receipt	4,419,113.00
2	English Medium School Expenses	17,573,974.00
	Less : Receipt	8,512,750.00
3	Kanya Vidya Mandir Expenses	9,858,368.00
	Less : Receipt	14,400.00
4	Junior College Expenses	13,223,193.00
	Less : Receipt	363,387.00
	Total	51,265,506.18

(HEMANT JADHAVAR)
CHIEF ACCOUNTS OFFICER**For Shri Saibaba Sansthan Trust. Shirdi.**(Dr. YASHWANTRAO MANE)
EXECUTIVE OFFICER

EXPENSES ON MEDICAL RELIEF ACTIVITY:

(SCHEDULES 'O')

(Amount in Rs.)

Sr No	Particulars	Amount	Amount
1	Opening Stock of Medicine	44,827,525.76	
2	Add: Purchase of Medicine	386,727,643.15	
	Add: Expenses of Hospital	477,366,049.27	
	Total		908,921,218.18
3	Less : Hospital Receipt	775,106,744.93	
	Less : Closing Stock of Medicine	50,690,005.42	825,796,750.35
	Deficit		83,124,467.83
4	Utilization from Medical Fund		78,546,737.14
	Net Deficit transfer to Income & Expenditure A/c		4,577,730.69

PROFIT/LOSS ON SALE OF ASSETS & INVESTMENTS:

(SCHEDULES 'P')

(Amount in Rs.)

Sr.No.	Particulars	Amount
1	Profit on Sale of Assets	71,808.66
2	Loss on Assets Written Off	182,774.30
	Net Loss	(110,965.64)

For Shri Saibaba Sansthan Trust.. Shirdi.

(HEMANT JADHAVAR)
CHIEF ACCOUNTS OFFICER

(Dr. YASHWANTRAO MANE)
EXECUTIVE OFFICER

EXPENDITURE ON OTHER OBJECTS:
(SCHEDULES 'Q')
(Amount in Rs.)

Sr. No.	Particulars	Amount
1	Shirdi Festival	1,058,109.00
2	Saileela Magazine Expenses	2,672,917.00
3	Compost Plant Shed	387,129.00
4	Dhwajdin Nidhi	818,720.00
	Total	4,936,875.00

For Shri Saibaba Sansthan Trust. Shirdi.

(HEMANT JADHAVAR)
CHIEF ACCOUNTS OFFICER

(Dr. YASHWANTRAO MANE)
EXECUTIVE OFFICER

INCOME FROM OTHER SOURCES:

(SCHEDULES 'R')

(Amount in Rs.)

A. OTHER DONATIONS :-		
Sr. No.	Particulars	Amount
1	Charity Boxes (Cash & Kind)	1,875,867,404.25
2	General Donation	451,205,468.88
3	Donation in Kind	83,742,227.24
	Total (A)	2,410,815,100.37
B. OTHER INCOME :-		
Sr. No.	Particulars	Amount
1	Maintenance Charges of Car Parking Plot	855,984.00
2	Maintenance Charges of Staff Quarter & Service Stalls	7,302,969.82
3	Sundry Receipts (Scrap Material, Non-Refundable Deposits, Garden etc.)	12,997,060.80
4	Royalty	33,806,906.00
5	Surplus From Sale of Books/Photos/Calender/Cassetts & CDs	15,979,807.70
6	Surplus From Sale of Gold, Silver Coins & Precious Stones	27,081,665.00
7	Wind Mill Receipt & Carben Credit Receipts	20,657,541.00
8	Bus Service Receipts	2,368,732.00
9	Surplus From Sale of Cloth, Copper & Brass, G.D.Articals	1,461,541.54
	Total (B)	122,512,207.86
	Grand Total (A+ B)	2,533,327,308.23

For Shri Saibaba Sansthan Trust. Shirdi.

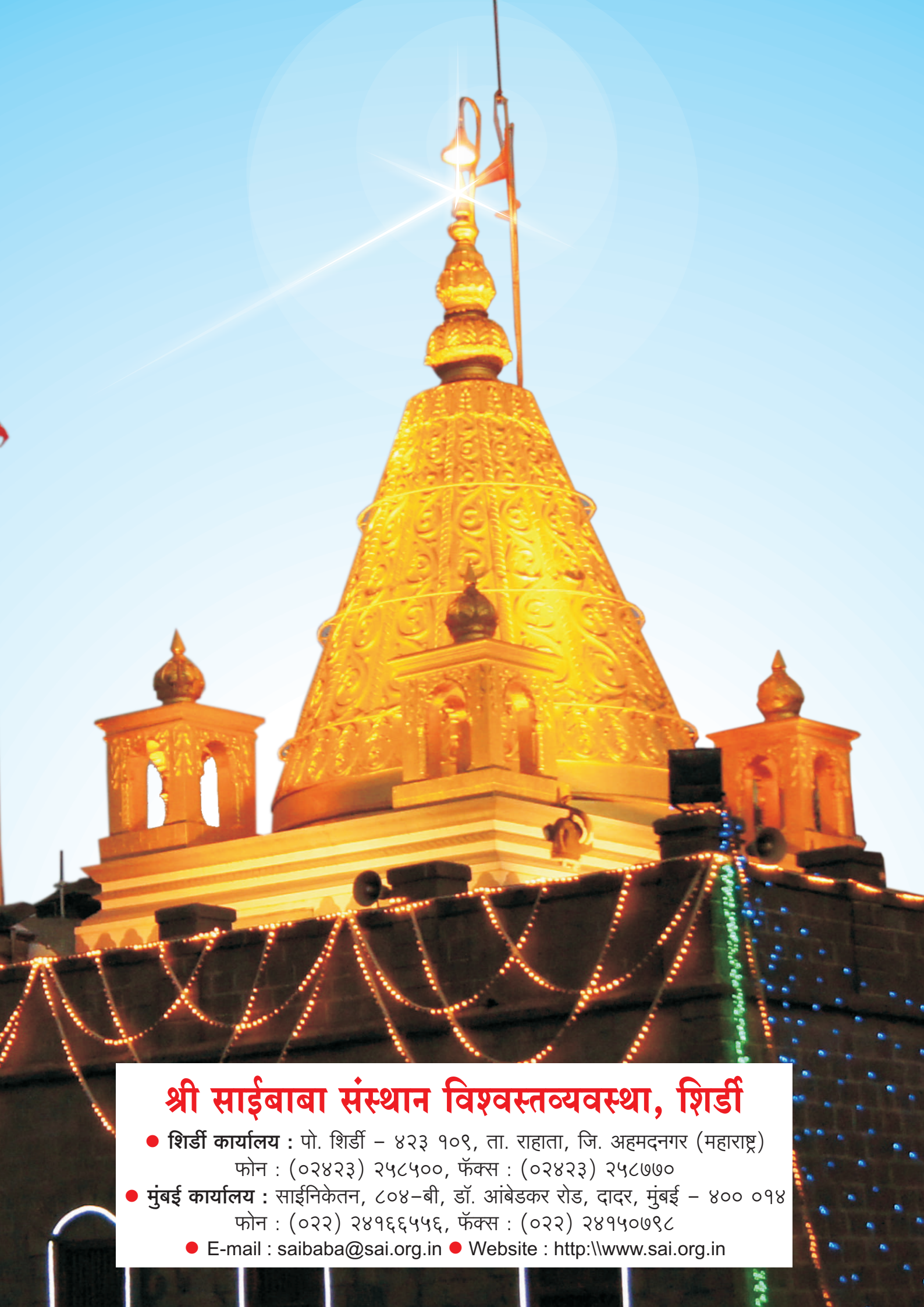
(HEMANT JADHAVAR)
CHIEF ACCOUNTS OFFICER

(Dr. YASHWANTRAO MANE)
EXECUTIVE OFFICER

श्री साईंचे समाधी मंदिरातील दैनंदिन कार्यक्रम सूची

वेळ	तपशील
पहाटे ०४.३०	श्रीं ची काकड आरती
काकडआरती नंतर	श्रीं चे मंगलस्नान
सकाळी ०५.३० चे नंतर	श्रीं ची छोटी आरती (शिर्डी माझे पंढरपूर)
सकाळी ०५.४५ चे दरम्यान	श्रीं चे दर्शनास सुरुवात
सकाळी ०७.००	संस्थानमार्फत श्रीं चा समाधी अभिषेक
सकाळी ०७.००, ९.०० व ११.०० वा.	श्री साई सत्यनारायण महापूजा (भक्तांसाठी) (०३ बॅचेस)
सकाळी ०७.०० व ९.०० व ९.०० वा.	श्रीं ची अभिषेक पूजा (भक्तांसाठी) (०२ बॅचेस)
दुपारी १२.००	श्रीं ची माध्यान्ह आरती
दुपारी ०४.००	समाधी मंदिरात नित्याचे अध्यायवाचन
सायंकाळी सूर्यास्ताचे वेळी	श्रीं ची धूपारती
रात्रौ ८.०० ते १०.००	श्रीं चे समोरील स्टेजवर कलाकार हजेरी कार्यक्रम
रात्रौ १०.३०	श्रीं ची शेजारती

श्री साईबाबा संस्थान विश्वस्तव्यवस्था, शिर्डी

- शिर्डी कार्यालय : पो. शिर्डी - ४२३ १०९, ता. राहाता, जि. अहमदनगर (महाराष्ट्र)
फोन : (०२४२३) २५८५००, फॅक्स : (०२४२३) २५८७७०
- मुंबई कार्यालय : साईनिकेतन, ८०४-बी, डॉ. आंबेडकर रोड, दादर, मुंबई - ४०० ०१४
फोन : (०२२) २४१६६५५६, फॅक्स : (०२२) २४१५०७९८
- E-mail : saibaba@sai.org.in ● Website : <http://www.sai.org.in>